

DIAGNOZA PRZESTRZENNA LUBELSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO

październik 2021 r.

Fundusze
Europejskie
Pomoc Techniczna

LUBELSKI
OBSZAR
METROPOLITALNY

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Spis treści

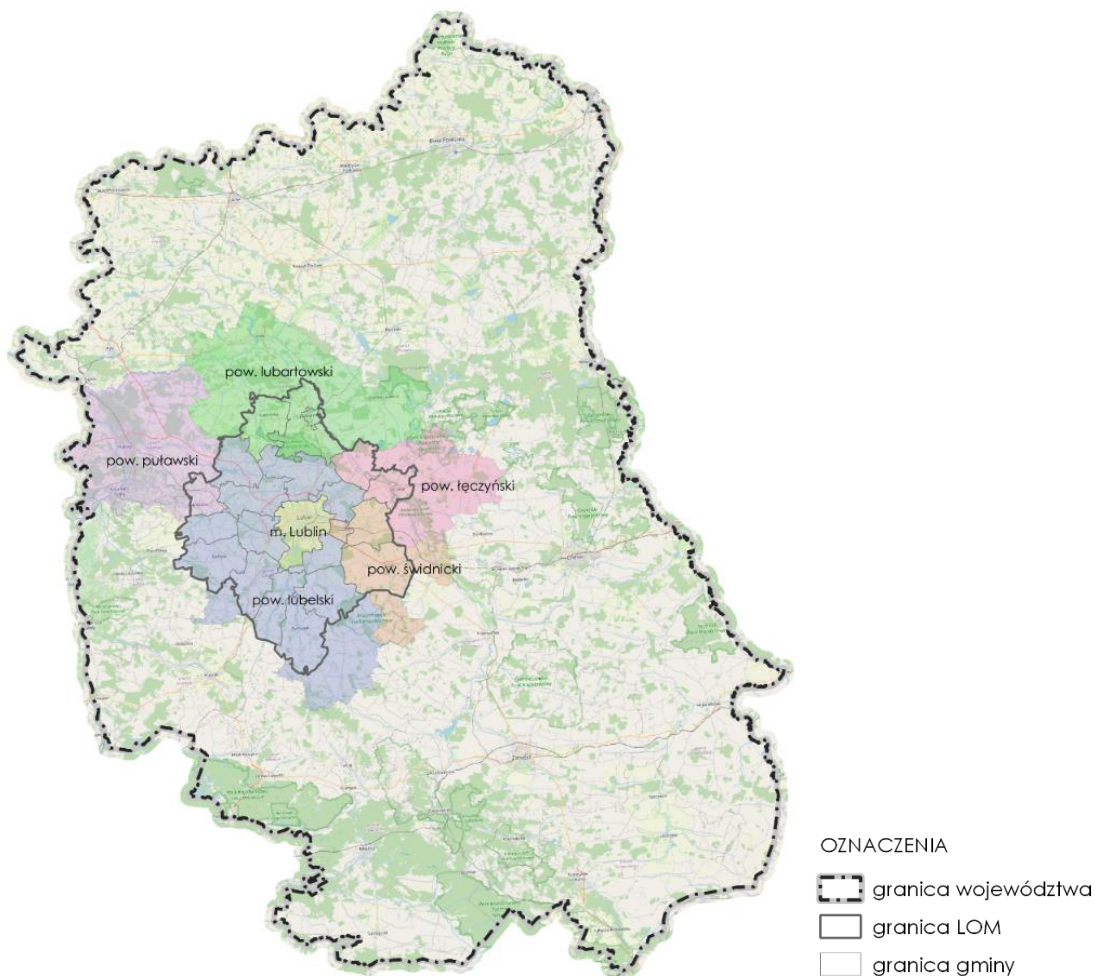
1. Wstęp	2
2. Uwarunkowania zewnętrzne.....	3
2.1. Ustalenia regionalnych i krajowych dokumentów planistycznych i strategicznych	3
2.2. Położenie w regionalnych i krajowych systemach przyrodniczych i kulturowych	11
2.3. Położenie w regionalnych i krajowych systemach infrastrukturalnych	19
3. Uwarunkowania wewnętrzne	26
3.1. System osadniczy	26
3.2. Struktura użytkowania i stan zagospodarowania obszaru	32
3.3. Lokalne polityki przestrzenne	35
3.4. Zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego	55
3.5. Systemy infrastruktury transportowej i technicznej	63
3.6. Obszary problemowe	74
3.7. Obszary i elementy o potencjale rozwojowym	78
4. Podsumowanie	81

1. Wstęp

Zasięg przestrzenny partnerstwa Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego (LOM) obejmuje obszar 22 gmin, tj.: 3 gmin miejskich – Lublin, Lubartów i Świdnik, 6 gmin miejsko-wiejskich – Bełżyce, Bychawa, Kamionka, Łęczna, Natęczów i Piaski oraz 13 gmin wiejskich: Garbów, Głusk, Jabłonna, Jastków, Konopnica, Lubartów, Mełgiew, Niedzwica Duża, Niemce, Spiczyn, Strzyżewice, Wojciechów i Wólka. Partnerami LOM jest również 5 powiatów: lubelski, lubartowski, łęczyński, puławski i świdnicki, jednakże wyłącznie w obszarze gmin z tych powiatów, które wchodzą w skład LOM (ryc. 1).

LOM położony jest w środkowej części województwa lubelskiego i zajmuje obszar 2 233,1 km², co stanowi 8,9% powierzchni całego województwa. Największą pod względem powierzchni gminą LOM jest gmina miejsko-wiejska Piaski (169,9 km²), a najmniejszą – miasto Lubartów (13,9 km²). W 2020 r. LOM zamieszkiwało 616 883 osoby, co stanowiło 29,4% ludności województwa lubelskiego. Z ogólnej liczby ludności obszaru, 54,9% skupia się w Lublinie (338 586 osób). Najmniejsze pod względem liczby ludności gminy obszaru LOM to: Spiczyn (5 823 osoby), Wojciechów (5 957 osób) i Kamionka (6 491 osób).

Rysunek 1. Położenie obszaru LOM w granicach województwa lubelskiego

2. Uwarunkowania zewnętrzne

2.1. Ustalenia regionalnych i krajowych dokumentów planistycznych i strategicznych

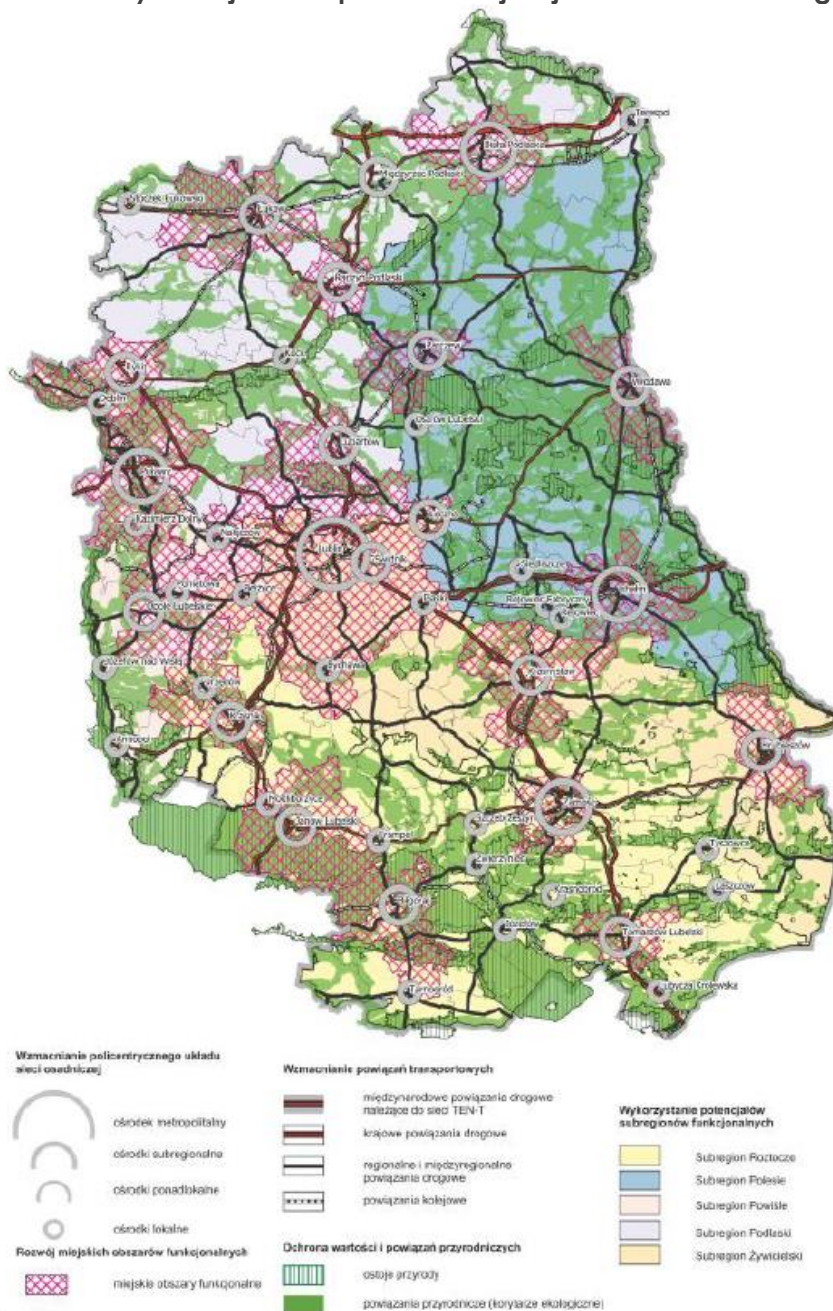
Na szczeblu regionalnym podstawę prowadzenia polityki rozwoju stanowi *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku (SRWL 2030)* wraz z *Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL)*. SRWL 2030 określa kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju.

SRWL 2030 w swoich ustalenia zawiera model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego (rys. 1), który określa przestrzenne ramy planowanych działań rozwojowych w województwie i stanowi płaszczyznę koordynacji realizacji przedsięwzięć w dwóch przenikających się układach – naturalnym i antropogenicznym. W kontekście tego modelu SRWL 2030 odwołuje się do ustaleń *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL)*, który wskazuje podstawowe elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa i wyróżnia: elementy węzłowe, liniowe, pasmowe oraz obszarowe (w granicach naturalnych) i strefowe (w granicach administracyjnych) cechujące się zróżnicowanym stopniem przenikania układów naturalnych i antropogenicznych. PZPWL uwzględniając stan zagospodarowania, naturalny potencjał oraz potrzebę ukierunkowania działań dla rozwoju funkcji wiodących poszczególnych elementów struktury, wyodrębnia (w kontekście LOM) obszary:

- rozwoju i koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych oraz wzmocnienia powiązań komunikacyjnych, a w ramach nich elementy takie jak:
 - tereny koncentracji aktywności społeczno-gospodarczej związane z podstawowymi elementami sieci osadniczej (miasta, miejscowości gminne) oraz innymi miejscowościami, w których zlokalizowane są duże zakłady przemysłowe, stanowiącymi ogniwa obsługi transportu lub posiadającymi zorganizowane tereny dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej,
 - główne obszary rozwoju i krystalizowania przestrzeni społeczno-gospodarczej wokół największych miast województwa (Lublina i Świdnika),
 - główne powiązania transportowe oparte o drogi krajowe i wojewódzkie oraz linie kolejowe;
- nadrzędnej funkcji przyrodniczej, a w ramach nich elementy takie jak:
 - główne ostoje przyrody, stanowiące obszary węzłowe regionalnej sieci ekologicznej (rezerваты przyrody, części parków krajobrazowych, obszary Natura 2000, fragmenty kompleksów leśnych o charakterze lasów naturalnych),
 - kluczowe w skali krajowej i regionalnej ekosystemy leśne cechujące się dużym stopniem naturalności,
 - mające charakter pasmowy korytarze ekologiczne (dolinne, leśne i rzeczne) zapewniające łączność pomiędzy węzłami układu naturalnego;

- rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a w ramach niej:
 - strefę roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym podstrefę centralną (wyżynną) wyróżniającą się dominującym udziałem gleb wysokich klas bonitacyjnych, gdzie przeważają lokalne specjalizacje produkcji roślinnej oraz podstrefę nadwiślańską, gdzie dominują gospodarstwa specjalizujące się w produkcji owoców miękkich i sadowniczych oraz w uprawie chmielu i tytoniu,
 - strefę gospodarki hodowlanej, w tym podstrefę polno-leśną wyróżniającą się dogodnymi warunkami terenowymi dla rozwoju gospodarki rybackiej.

Rycina 1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

W odniesieniu do poszczególnych elementów składających się na tę strukturę, PZPWL różnicuje priorytety rozwojowe, a także wskazuje działania służące utrzymaniu i wzmacnianiu ich funkcji podstawowych (wiodących). I tak, dla:

- elementów węzłowych układu antropogenicznego – zakłada intensywny rozwój społeczno-gospodarczy z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania lokalnych systemów przyrodniczych decydujących o jakości przestrzeni zamieszkania, tj. odpowiednio w odniesieniu do:
 - podstawowych elementów sieci osadniczej – koncentracja urbanizacji (w tym rozwoju gospodarczego) i jej rozwój na terenach podmiejskich w zorganizowanych układach przestrzennych,
 - miejscowości z przygotowanymi terenami dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej – koncentracja zainwestowania w wyznaczonych strefach aktywności gospodarczej,
- elementów liniowych układu antropogenicznego – zakłada rozwój infrastruktury transportowej zapewniającej sprawność powiązań komunikacyjnych, minimalizującej zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz kolizje z elementami regionalnej sieci ekologicznej,
- elementów obszarowych układu naturalnego – zakłada podporządkowanie wszelkiej działalności zachowaniu wartości przyrodniczych,
- elementów pasmowych układu naturalnego – zakłada podporządkowanie działań służących utrzymaniu ciągłości powiązań ekologicznych,
- elementów obszarowych przenikania się układu naturalnego i antropogenicznego – zakłada wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, zachowanie naturalnych wartości zasobów rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz zrównoważony rozwój gospodarki rolnej i funkcji towarzyszących.

W PZPWL w ramach obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym został zdelimitowany miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego – Lubelski Obszar Metropolitalny, który swymi granicami obejmuje obszar 21 gmin, tj.: 3 gmin miejskich – Lublin, Lubartów i Świdnik, 5 gmin miejsko-wiejskich – Bełżyce, Bychawa, Łęczna, Natęczów i Piaski oraz 13 gmin wiejskich: Garbów, Głusk, Jabłonna, Jastków, Konopnica, Lubartów, Mełgiew, Niedrzwica Duża, Niemce, Spiczyn, Strzyżewice, Wojciechów i Wólka. Obejmuje on tereny charakteryzujące się, w skali systemu osadniczego województwa, największą gęstością zaludnienia i koncentracją, przede wszystkim w rdzeniu LOM, wielu funkcji społeczno-gospodarczych, w tym: administracyjnych, akademickich, naukowych i kulturowych. Wokół rdzenia obszaru obserwuje się narastanie procesów aglomeracyjnych przejawiających się również wzrostem intensywności zabudowy i znacznymi przepływami towarów i usług. Poszerzanie się obecnego obszaru aglomeracji następuje w wyniku kształtowania się stref gospodarczych na kierunkach głównych powiązań komunikacyjnych oraz stref osadniczych pomiędzy nimi.

Elementem polityki rozwoju przestrzennego przyjętej dla województwa lubelskiego w PZPWL jest *Plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego*

ośrodka wojewódzkiego – Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego (PZPŁOM). W ramach jego ustaleń zostały określone:

- cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego obejmujące:
 - wzmocnienie funkcji metropolitalnych rdzenia LOM jako ośrodka polaryzacji wiedzy i innowacji,
 - wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych ośrodków osadniczych LOM,
 - krystalizowanie struktury przestrzennej LOM w kierunku jej optymalizacji funkcjonalnej, oraz
- zasady zagospodarowania przestrzennego obejmujące:
 - pierwszeństwo regeneracji (odnowy) zabudowy nad zajmowaniem nowych terenów pod zabudowę,
 - zachowanie ciągłości systemów przyrodniczych,
 - utrzymanie integralności przestrzennej terenów otwartych o funkcjach rolniczych i przyrodniczych (głównie klimatycznych),
 - rozwój urbanizacji w nawiązaniu do ukształtowanych układów osadniczych.

PZPŁOM, uszczegóławiając ustalenia PZPW, określa strukturę funkcjonalno-przestrzenną LOM (rys. 2), którą tworzą:

elementy węzłowe, w tym:

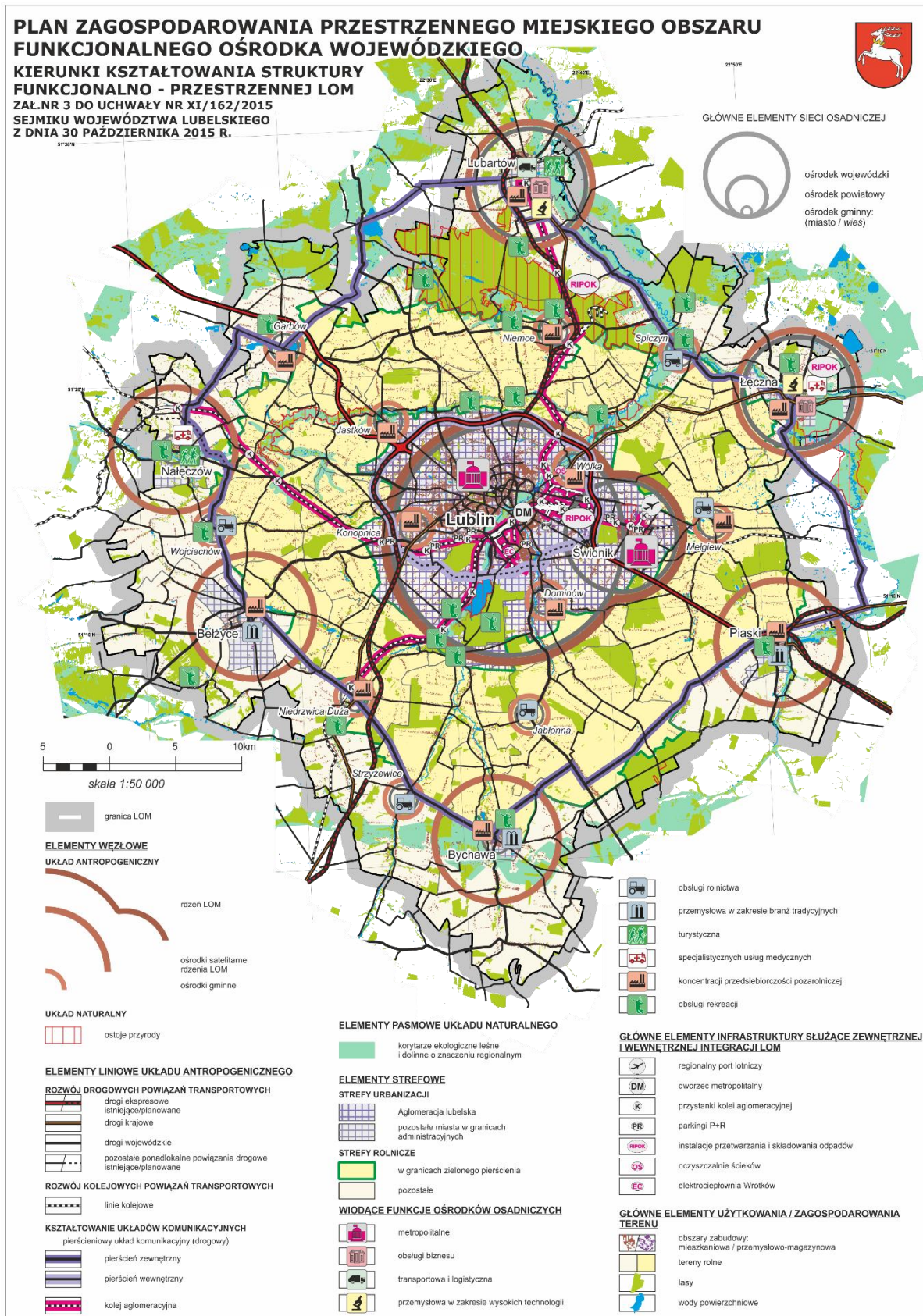
- w układzie naturalnym – ostoje przyrody: Lasy Kozłowieckie (leśny, łąkowo-pastwiskowy, wodny), Zemborzyce (łąkowo-pastwiskowy, wodny), Dolina Ciemięgi (łąkowo-pastwiskowy, murawowy), Dolina Bystrzycy (łąkowo-pastwiskowy), Świdnik (murawowy), Podzamcze (murawowy), Wierzchowiska (leśny), Chmiel (leśny), Olszanka (leśny),
- w układzie antropogenicznym:
 - rdzeń LOM – miasta: Lublin i Świdnik,
 - miasta satelitarne – Bełżyce, Bychawa, Lubartów, Łęczna, Nałęczów, Piaski – wspomagające funkcje rdzenia w obsłudze LOM,
 - ośrodki gminne położone w obszarze aglomeracji – Kozubszczyzna (gm. Konopnica), Jastków, Dominów (gm. Głusk) i Wólka – ośrodki koncentracji przedsiębiorczości pozarolniczej,
 - ośrodki gminne położone poza aglomeracją – Niemce, Niedzwica Duża, Garbów i Metgiew – ośrodki koncentracji przedsiębiorczości pozarolniczej oraz Wojciechów, Strzyżewice, Jabłonna i Spiczyn – ośrodki obsługi rolnictwa i rekreacji,
- elementy pasmowe obejmujące korytarze ekologiczne:
 - dolinne – dolina Bystrzycy, dolina Ciemięgi, dolina Wieprza, dolina Mininy, dolina Bochońniczanki i Bystrej, dolina Giełczwi, dolina Świnki,
 - leśne (Płaskowyż Nałęczowski – Lasów Kozłowieckich – Pojezierza Łęczyńskiego, Krzczonowsko – Poniatowski, Roztocza Szczebrzeszyńskiego – Doliny Wieprza),

- elementy liniowe w układzie antropogenicznym obejmujące główne ciągi komunikacyjne – drogi krajowe (nr 12/17, nr 19, nr 82), drogi wojewódzkie (nr 747, nr 809, nr 826, nr 827, nr 828, nr 829, nr 830, nr 834, nr 835, nr 836), linie kolejowe (nr 7, nr 30, nr 68),
- elementy strefowe obejmujące obszary wiejskie o zróżnicowanej roli w produkcji rolnej, na które składają się następujące struktury wewnętrzne obejmujące:
 - tereny wiejskie bezpośrednio sąsiadujące z obszarem miast: Lublin i Świdnik, podlegające silnej presji urbanizacji na terenach gmin: Jabłonna, Jastków, Głusk, Konopnica, Mełgiew, Niedzwica Duża, Niemce, Wólka, Strzyżewice współtworzące aglomerację lubelską; rozwijające się amorficzne układy osadniczo-gospodarcze wymagają ukierunkowanych działań w zakresie gospodarki przestrzennej (głównie infrastrukturalnych), zapewniających ich właściwe funkcjonowanie,
 - obszar zielonego pierścienia – tereny położone pomiędzy aglomeracją a pierścieniowym układem miast satelitarnych, na których istnieje zagrożenie dla utrzymania równowagi pomiędzy elementami naturalnymi i antropogenicznymi; wskazuje się go do rozwoju gospodarki rolnej ukierunkowanej na obsługę żywicielską aglomeracji, zagospodarowania służącego funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej oraz regulowania kierunków rozwoju urbanizacji,
 - tereny rolne poza zewnętrzną granicą zielonego pierścienia – charakteryzujące się relatywnie niższą gęstością zaludnienia oraz znacznym udziałem rozległych kompleksów terenów otwartych użytkowanych rolniczo; wskazuje się je do utrzymania dotychczasowej funkcji rolniczej, rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego, a także lokalizacji zakładów uciążliwych w otoczeniu miast satelitarnych.

Za główne kierunki zagospodarowania przestrzennego, służące rozwojowi przestrzennemu LOM przyjęto:

- wzmocnienie i rozwój funkcji metropolitalnych LOM zarówno w jego rdzeniu jak i w otoczeniu rdzenia,
- kształtowanie obszarów zabudowy, w tym intensyfikacja urbanizacji na obszarach już zagospodarowanych oraz porządkowanie obszarów objętych procesami semi- i suburbanizacyjnymi,
- rozwój i podnoszenie jakości przestrzeni zurbanizowanej w ramach zwartego (energooszczędnego) miasta,
- wzmocnienie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań komunikacyjnych,
- budowa zintegrowanego systemu transportu publicznego,
- rozwój efektywnych systemów sieci infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej,
- kształtowanie systemu powiązań przyrodniczych,
- współpraca pomiędzy samorządem województwa i samorządami lokalnymi, w tym przede wszystkim w zakresie planowania przestrzennego.

Rycina 2. Kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej LOM

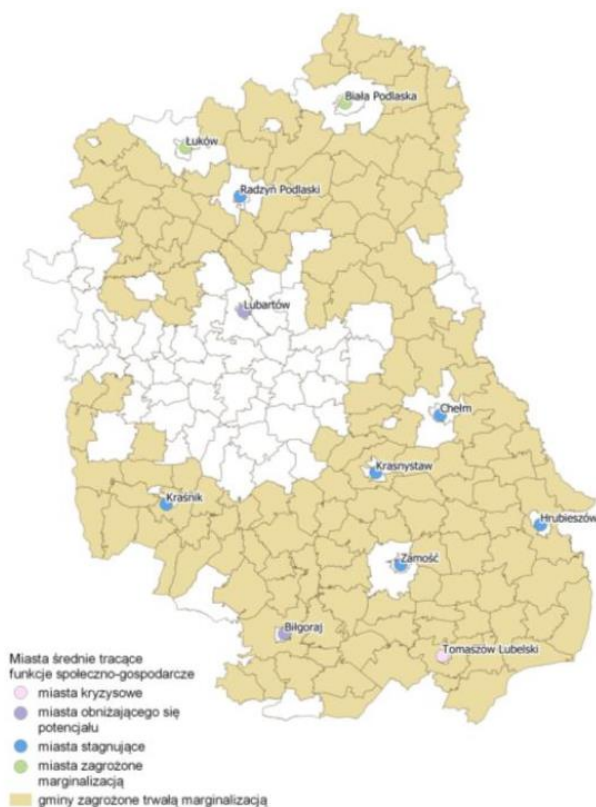
Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego

SRWL 2030 uwzględnia Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) o znaczeniu krajowym oraz definiuje OSI o znaczeniu regionalnym, które stanowią wyraz podjętej decyzji dotyczącej potrzeby szczególnego wsparcia realizacji wybranych kierunków działań.

Jednym z obszarów wymagających wsparcia z poziomu krajowego jest OSI miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, do grupy których zaliczono Lubartów. W odniesieniu do takich miast celem krajowej polityki regionalnej jest odbudowa bazy gospodarczej oraz wzmocnienie ich roli, jako centrów aktywności społecznej i gospodarczej. Będzie to możliwe dzięki rozwojowi przedsiębiorczości oraz inwestycjom generującym lokalne atrakcyjne miejsca pracy. W efekcie wzrosną lokalne dochody z działalności gospodarczej, wartość i konkurencyjność lokalnych firm oraz rozpoznawalność marek lokalnych produktów. Dla miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze niezbędne jest podjęcie działań na rzecz zapewnienia wysokiej jakości życia. Kierunki interwencji skupiają się m.in. na:

- rozwoju funkcji ponadlokalnych (usług ponadpodstawowych) i specjalistycznych w miastach powiatowych, do których należy Lubartów,
- stymulowaniu rozwoju lokalnej przedsiębiorczości,
- wyprowadzaniu ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych (w tym rewitalizacja),
- integrowaniu działań na rzecz efektywnego świadczenia usług społecznych.

Rycina 3. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

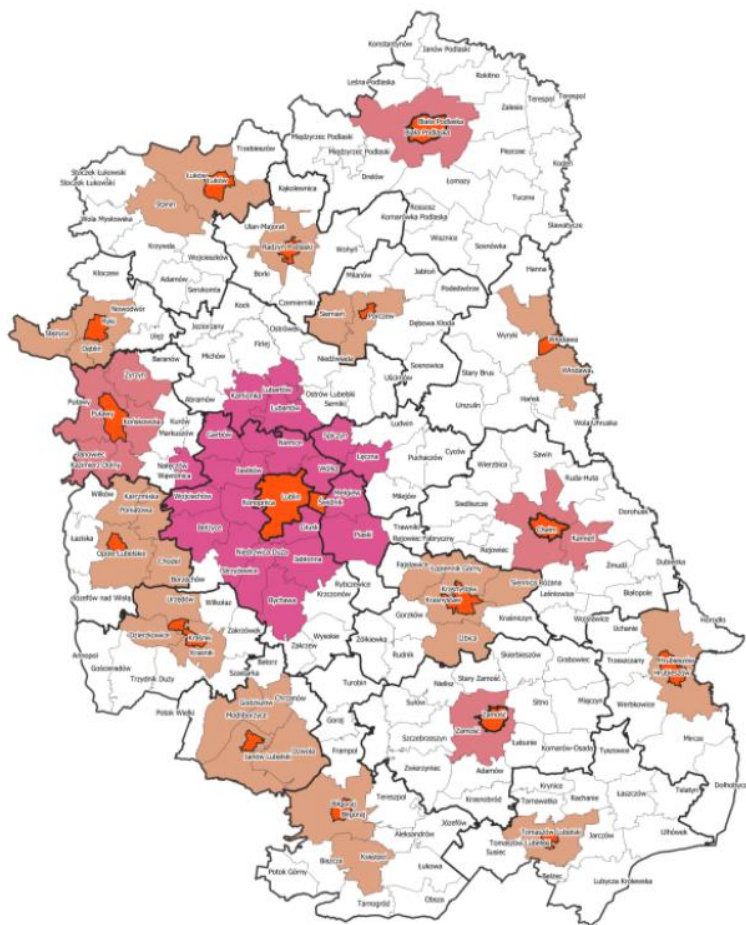
Przyjmując model zrównoważonego rozwoju, w tym policentryczny rozwój sieci osadniczej, w SRWL 2030 wyznaczone zostały dwa typy OSI o znaczeniu regionalnym, tj.:

- Miejskie Obszary Funkcjonalne (MOF) – właściwe do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym (w miastach i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie),
- OSI subregionalne – rekomendowane do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym.

W grupie Miejskich Obszarów Funkcjonalnych znalazł się MOF ośrodka wojewódzkiego (LOM), w skład którego wchodzi 22 gminy, tj.: Lublin i Świdnik – rdzeń obszaru; Lubartów, Łęczna, Piaski, Bychawa, Bełżyce, Nałęczów – miasta satelitarne; gm. Konopnica, Jastków, gm. Głusk i Wólka – gminy położone w obszarze aglomeracji; Niemce, Niedrzwica Duża, Garbów, Mełgiew, Wojciechów, Strzyżewice, Jabłonna, Lubartów, Spiczyn i Kamionka – gminy położone poza aglomeracją. Jeden z celów operacyjnych jakie zostały przyjęte w SRWL 2030, tj. cel 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych, odnosi się bezpośrednio do OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne, w tym również do Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. W odniesieniu do LOM, kierunki działań skupiają się na:

- rozwijaniu funkcji metropolitalnych Lublina, w tym gospodarczych, edukacyjnych, naukowych, turystycznych, kulturalnych, konferencyjno-wystawienniczych o charakterze regionalnym, krajowym i międzynarodowym,
- rozwoju funkcji ponadlokalnych (usług ponadpodstawowych) i specjalistycznych w miastach powiatowych,
- organizacji terenów inwestycyjnych, w tym służących rozwijaniu logistyki (m.in. w oparciu o potencjał Portu Lotniczego Lublin S.A),
- stymulowaniu rozwoju lokalnej przedsiębiorczości,
- integrowaniu systemów transportowych przyjaznych środowisku, z uwzględnieniem infrastruktury sprzyjającej elektromobilności,
- wspieraniu działań w tym infrastrukturalnych w zakresie dostosowania do zmian klimatu i odporności na klęski żywiołowe oraz redukcji wielkości emisji zanieczyszczeń na terenach miejskich w tym z wykorzystaniem zielonej i niebieskiej infrastruktury i rozwiązań opartych na przyrodzie,
- wprowadzaniu rozwiązań opartych na idei *smart city*, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji społecznej,
- zintegrowanym planowaniu rozwoju obszarów podmiejskich w wymiarze ponadlokalnym – przeciwdziałanie niekontrolowanej urbanizacji terenów wiejskich,
- wyprowadzaniu ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych (w tym rewitalizacja),
- integrowaniu działań na rzecz efektywnego świadczenia usług społecznych.

Rycina 4. OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

2.2. Położenie w regionalnych i krajowych systemach przyrodniczych i kulturowych

Charakterystyczną cechą warunków naturalnych Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego jest ich duże zróżnicowanie wynikające z faktu, iż przez jego teren przebiega granica pomiędzy dwiema, z pięciu wyodrębnionych w Polsce, prowincjami fizycznogeograficznymi: obszarem Niżu Środkowoeuropejskiego i obszarem Wyżyn Polskich. Przez wschodni fragment gminy łączna przebiega także granica pomiędzy trzecią prowincją – obszarem Niżu Wschodniobałtycko-Białoruskiego i obszarem Wyżyn Polskich. Jednak jest to niewielka część obszaru i w odniesieniu do całości LOM – pomijalna. Ponadto w granicach LOM znajdują się w całości lub w części następujące jednostki niższego rzędu:

- 2 podprowincje – Niziny Środkowopolskie (318) i Wyżyna Lubelsko-Lwowska (343),
- 2 makroregiony – nizina Południowopodlaska (319.9) i Wyżyna Lubelska (343.1),
- 8 mezoregionów (ryc. 2) – Wysoczyzna Lubartowska (318.98), Płaskowyż Nałęczowski (343.12), Równina Bełżycka (343.13), Wzniesienia Urzędowskie (343.15), Płaskowyż Świdnicki (343.16), Wyniosłość Giełczewska (343.17), Roztocze Zachodnie (343.21) i Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie (345.16).

Rysunek 2. Regionalizacja fizycznogeograficzna

Wysoczyzna Lubartowska (318.98) obejmuje obszar pomiędzy lessową krawędzią Wyżyny Lubelskiej na południu a krawędzią pradoliny Wieprza na północy. Jest to silnie zdenudowana wysoczyzna morenowa, osiągająca średnie wysokości 160 ÷ 180 m n.p.m., a kulminująca w strefach żwirowych ostańców na wysokościach 180 ÷ 200 m n.p.m. Poza ostańcami lekko falistą powierzchnię urozmaicają wydmy. Mezoregion jest odwadniany przez systemy rzeczne Mininy i Kurówki. Podstawą dominującego tu rolnictwa są średniej jakości gleby płowe w kompleksie z brunatnymi i słabszej jakości gleby rdzawe, bielcowe i bielice. Stanowią one siedliska dla roślinności potencjalnej typu grądu subkontynentalnego lipowo-dębowo-grabowego w odmianie małopolskiej, formie

wyżynnej i serii ubogiej. Jednak ten typ grądu zachował się tylko szczątkowo w największych kompleksach leśnych tego mezoregionu, tj. w Lasach Kozłowieckich, Lasach Firlejowskich i w kompleksie Kozi Bór.

Płaskowyż Nałęczowski (343.12) zajmuje północno-zachodnią część Wyżyny Lubelskiej. Położony jest pomiędzy dolinami Wisły (na zachodzie) i Bystrzycy (na wschodzie). Północną granicę stanowi krawędź lessowa o wysokości do 30 m, zaś południową nieco niższa, bo o wysokości do 20 m. Płaskowyż jest zbudowany z grubej warstwy lessów zalegających na wapieniach górnokredowych, zdegradowanej morenie oraz piaskach i żwirach wodnolodowcowych. Lessy stanowią skałę macierzystą dla gleb płowych w kompleksie z brunatnymi i odgórnie oglejonymi. Te dobrej jakości gleby są podstawą rozwoju rolnictwa, szczególnie intensywnego w słabiej ukształtowanej części wschodniej. Część zachodnia jest rozcięta gęstą siecią wąwozów i suchych dolin, należących do systemów dolinnych Bystrej i górnej Kurówki. Część wschodnia odwadniana jest przez lewostronne dopływy Bystrzycy: Ciemięgę i Czechówkę. Roślinność potencjalną stanowią grądy subkontynentalne lipowo-dębowo-grabowe w odmianie małopolskiej, formie wyżynnej i serii żyznej. W postaci niewiele zmienionej zachowały się tylko w obrębie dojrzałych form erozyjnych.

Równina Bełżycka (343.13) jest lekko falistym płaskowyżem rozciągającym się na dystansie 45 km pomiędzy dolinami Wisły (na zachodzie) i Bystrzycy (na wschodzie). Północną granicę stanowi krawędź Płaskowyżu Nałęczowskiego. Granicę południową mezoregionu stanowi łagodnie nachylony stok przechodzący w Kotlinę Chodelską, z wyjątkiem skrajnie zachodniego odcinka granicy, którym jest stroma krawędź o charakterze kuesty i wysokości ok. 90 m. Mezoregion jest zbudowany z margli kredowych i glin zwałowych, przykrytych cienką czwartorzędową pokrywą pylastą. Jest to rozległy płat wododzielny, przez który przebiegają działy wodne II-go rzędu rozdzielające od siebie dorzecza dopływów Wisły (Wieprza, Bystrej i Chodelki). Równina jest odwadniana głównie przez prawostronne dopływy Chodelki i lewostronne dopływy Bystrzycy. Jest to rolniczy, niemal bezleśny mezoregion, zajęty przez dość urodzajne gleby płowe w kompleksie z brunatnymi i odgórnie oglejonymi, wytworzone z utworów lessopodobnych. Roślinnością potencjalną są grądy subkontynentalne lipowo-dębowo-grabowe w odmianie małopolskiej, formie wyżynnej i serii żyznej.

Wzniesienia Urzędowskie (343.15) obejmują południowo-zachodnią część Wyżyny Lubelskiej. Jest to bardzo rozległy mezoregion położony na wysokości od 200 do 270 m n.p.m. Odznacza się dużą mozaiką krajobrazów naturalnych; w jego obszarze występują węglanowe płaskowyże faliste, wysoczyzny lessowe słabo i silnie rozcięte oraz równiny zalewowe. Wyżynny obszar Wzniesień Urzędowskich jest rozczłonkowany erozyjnie na kilka płatów wysoczyznowych, głównie przez systemy dolinne dopływów Wisły: Sanny i Wyżnicy. Ku Kotlinie Sandomierskiej opada uwarunkowaną tektonicznie krawędzią o wysokości do 70 m. Wskutek urozmaiconej budowy geologicznej pokrywa glebowa mezoregionu jest silnie zróżnicowana; z lessów i utworów lessowych wytworzyły się gleby płowe w kompleksie z brunatnymi i odgórnie oglejonymi, z piasków słabogliniastych i gliniastych – gleby rdzawe, bielcowe i bielice, zaś z piaszczystych osadów rzecznych – mady. W szacie roślinnej najbardziej charakterystyczne są dość równomiernie występujące kompleksy leśne;

w części zachodniej są to głównie bory mieszane rosnące na siedliskach ciepłolubnych dąbrów typu wyżynnego, a w części wschodniej – grądy grabowo-dębowe, zbliżone składem gatunkowym do żyznych siedlisk grądowych.

Płaskowyż Świdnicki (343.16) rozciąga się pomiędzy dolną Bystrycą a środkowym Wieprzem. Jest to równina denudacyjna, w części zachodniej lekko falista, a w części wschodniej występująca w postaci izolowanych połogich wzniesień, wymodelowana w mało odpornych marglach (stąd dość liczne formy krasowe) i pozbawiona pokrywy lessowej. Powierzchnia mezoregionu jest lekko nachylona ku północy od 220 do 180 m n.p.m. Wcinający się w płaskowyż na głębokość 30 m Wieprz tworzy pod łączną efektywny przełom epigenetyczny. Główny system rzeczny tworzy dorzecze Metgiewki, lewostronnego dopływu Wieprza. Pokrywą glebową tworzą gleby płowe w kompleksie z brunatnymi i odgórnie oglejonymi wytworzone z utworów lessowatych, a także gleby rdzawe, bielcowe i bielice wytworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych. Ich stosunkowo duża przydatność dla rolnictwa sprawia, że udział lasów w strukturze ekologicznej mezoregionu jest niewielki. Tym niemniej lasy tworzą dość duże zwarte kompleksy, z których najbardziej znane to Lasy Świdnickie, w znacznym stopniu odpowiadające gatunkowo panującym tu siedliskom grądowym.

Wyniosłość Giełczewska (343.17) zajmuje środkową, najwyżej wyniesioną n.p.m. część Wyżyny Lubelskiej. Kulminację stanowi ostaniec piaskowców sarmackich o nazwie Boży Dar (306 m n.p.m.). Tylko północna granica z Płaskowyżem Świdnickim jest nieczytelna w krajobrazie; pozostałe są bardziej wyraźne: zachodnią stanowi dolina Bystrzycy, wschodnią doliną Wieprza a południową skłon przechodzący w Padół Zamojski. Mezoregion obejmuje węglanowe i lessowe wierzchowiny. Pierwsze z nich dominują w centralnej i północnej części i są słabo rozcięte erozyjnie, drugie – w części wschodniej i południowo-wschodniej i odznaczają się gęstą siecią wąwozów i suchych dolin. Rzeki uchodzące w kierunku południowym do Poru (odwadniającego Padół Zamojski), wschodnim i północno-wschodnim do Wieprza oraz zachodnim i północno-zachodnim do Bystrzycy, tworzą charakterystyczny promienisty układ rozbijając mezoregion na szereg płatów wysoczyznowych. Na żyznych rędzinach glebach brunatnych wytworzonych z płytkich lessów i utworów lessopodobnych intensywnie rozwija się rolnictwo. W szacie roślinnej wyróżniają się bliskie naturalnych lasy grądowe.

Dla obszaru Polski została opracowana sieć korytarzy ekologicznych, która obejmuje zarówno korytarze główne (o znaczeniu międzynarodowym) oraz korytarze uzupełniające (o znaczeniu krajowym). Spośród głównych korytarzy ekologicznych przez obszar województwa lubelskiego przechodzi Korytarz Południowo-Centralny (KPdC) łączący Roztocze, Puszcę Solską na wschodzie (granica z Ukrainą) z Borami Dolnośląskimi na południowym zachodzie (granica z Czechami). Krajową sieć korytarzy uzupełnia regionalna sieć ekologiczna, której podstawowym celem sieci jest ochrona i zrównoważone użytkowanie różnorodności przyrodniczej. Przy tzw. populacyjnym podejściu do korytarzy ekologicznych, traktowane są one jako trasy przemieszczania się gatunków. W obszarach pozadolinnych najczęściej wymagają poprawy drożności poprzez dolesienia, względnie powinny być tą drogą (a w zasadzie poprzez zalesienia) kształtowane wszędzie tam, gdzie odległości pomiędzy większymi kompleksami leśnymi

(które są zarazem ostojami zwierząt, w tym szczególnie dużych ssaków) są zbyt duże. Równie ważną rolę, choć głównie dla innych grup zwierząt, odgrywają doliny rzeczne. I w ich przypadku priorytetem jest drożność (a więc eliminacja poprzecznych przeszkód), a zjawiskiem pożądanym – mozaikowość siedlisk. W przypadku korytarzy rzecznych, którymi migrują ryby, drożność jest wręcz warunkiem sine qua non funkcjonowania tego rodzaju korytarzy; w tym przypadku, przy zaporach i zbiornikach retencyjnych utworzonych na rzekach, zapewniają ją kanały obiegowe lub przepławki.

Regionalna sieć ekologiczna stanowi podstawowy element struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego, na którą składają się elementy węzłowe (ostoje przyrody), pasmowe i obszarowe (korytarze ekologiczne: leśne, dolinne, rzeczne i kserotermiczne). Właściwe funkcjonowanie tych struktur wymaga, z jednej strony integracji systemów obszarów chronionych służącej zapewnieniu ciągłości i spójności przestrzeni przyrodniczej, z drugiej zaś harmonizacji rozwoju społeczno-gospodarczego i infrastruktury z przestrzenią przyrodniczą. Uwzględniając obszary ochrony przyrody i krajobrazu, regionalną sieć ekologiczną tworzą (rys. 3):

- główne ostoje przyrody (tereny charakteryzujące się trwałym nagromadzeniem gatunków zagrożonych, istotne dla zachowania różnorodności biologicznej), których funkcjonowanie wymaga zachowania łączności,
- korytarze ekologiczne (rzeczne, dolinne, leśne, kserotermiczne) – tereny powiązań pomiędzy obszarami węzłowymi wymagające zachowania i kształtowania drożności ekologiczno-przestrzennej, zapewniają one spójność wewnętrzną regionalnej sieci ekologicznej oraz jej łączność z systemem krajowym.

Województwo lubelskie jest obszarem cennym przyrodniczo, w związku z czym występuje wiele obszarów i obiektów prawnie chronionych, które tworzą system ochrony przyrody. System obszarów chronionych województwa obejmuje wzajemnie uzupełniające się systemy ekologiczne szczebla krajowego i europejskiego. Do głównych elementów systemu obszarów chronionych w województwie lubelskim, które są istotne dla kształtowania regionalnej struktury funkcjonalno-przestrzennej należą (rys. 3): 2 parki narodowe (Poleski i Roztoczański), 17 parków krajobrazowych, 17 obszarów chronionego krajobrazu, 123 obszary Natura 2000 oraz 3 obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW). Stosunkowo największe skupiska ostoi występują w południowej i środkowo-wschodniej części województwa. 62% powierzchni ostoi położone jest w granicach Krajowego Systemu Obszarów Chronionych (KSOCH), a kolejne 10% w granicach lasów. Największy udział w obrębie ostoi przyrody obejmują tereny leśne. Ponadto ostoje obejmują głównie: tereny bagienne, podmokłe łąki, strome wzgórza z roślinnością kserotermiczną i wody powierzchniowe (jeziora, rzeki, zbiorniki wodne, stawy). W obrębie korytarzy ekologicznych na ogół największą powierzchnię stanowią lasy, a w drugiej kolejności łąki, pastwiska i uprawy rolne. Spośród 70 leśnych korytarzy ekologicznych wyodrębnionych na Lubelszczyźnie, rangę: głównych krajowych – posiada 6 korytarzy, krajowych – 34, a regionalną – 30.

Spośród wszystkich obszarów objętych ochroną prawną największy powierzchniowo odsetek zlokalizowany jest w północnej i południowo-wschodniej części LOM i należą do nich obszary chronionego krajobrazu oraz parki krajobrazowe.

W granicach Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego w całości lub w części występują m.in. następujące formy ochrony przyrody (rys. 3):

- 4 parki krajobrazowe wraz z otulinami (Krzczonowski, Kazimierski, Nadwieprzański, Kozłowiecki) oraz otulina Parku Krajobrazowego Pojezierze Łęczyńskie,
- 4 obszary chronionego krajobrazu,
- 6 obszarów siedliskowych Natura 2000.

Ponadto w obszarze LOM usytuowane są następujące elementy regionalnej sieci ekologicznej (rys. 3):

- ostoje przyrody: Lasy Kozłowieckie (leśny, łąkowo-pastwiskowy, wodny), Zemborzyce (łąkowo-pastwiskowy, wodny), Dolina Ciemięgi (łąkowo-pastwiskowy, murawowy), Dolina Bystrzycy (łąkowo-pastwiskowy), Świdnik (murawowy), Podzamcze (murawowy), Wierzchowiska (leśny), Chmiel (leśny), Olszanka (leśny),
- korytarze dolinne: dolina Bystrzycy, dolina Ciemięgi, dolina Wieprza, dolina Mininy, dolina Bochothiczanki i Bystrej, dolina Giełczwi, dolina Świnki,
- korytarze leśne: Płaskowyż Nałęczowski – Lasów Kozłowieckich – Pojezierza Łęczyńskiego, Krzczonowsko – Poniatowski, Roztocza Szczepreszyńskiego – Doliny Wieprza
- korytarze rzeczne: Bystrzyca, Ciemięga, Czerniejówka, Nędznica, Bystra, Wieprz.

Lubelszczyzna należy do obszarów średnio zasobnych w wody podziemne. Zasobność poziomów wodonośnych rośnie ze wschodu w kierunku zachodnim. Zasoby wód podziemnych występują głównie w utworach kredowych, stanowiąc blisko 74% zasobów. Wody piętra kredowego charakteryzują się bardzo dobrą jakością i wysoką czystością. Największą zasobność i walory użytkowe posiadają wody podziemne uznane za Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP). Na obszarze województwa lubelskiego występują również wody podziemne zmineralizowane (w tym lecznicze) i termalne. W Nałęczowie eksploatowane są złoża wód słabo zmineralizowanych. GZWP są to struktury geologiczne lub ich fragmenty wykazujące w skali regionów hydrogeologicznych najwyższą wodonośność i zasobność, stanowiące obecnie lub mogące stać się w przyszłości podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę mieszkańców. Ze względu na umowne kryteria wydzielenia: wysoką jakość wód, zasobność i potencjalną wysoką wydajność ujęć, GZWP stanowią najcenniejsze fragmenty jednostek hydrostrukturalnych oraz systemów wodonośnych.

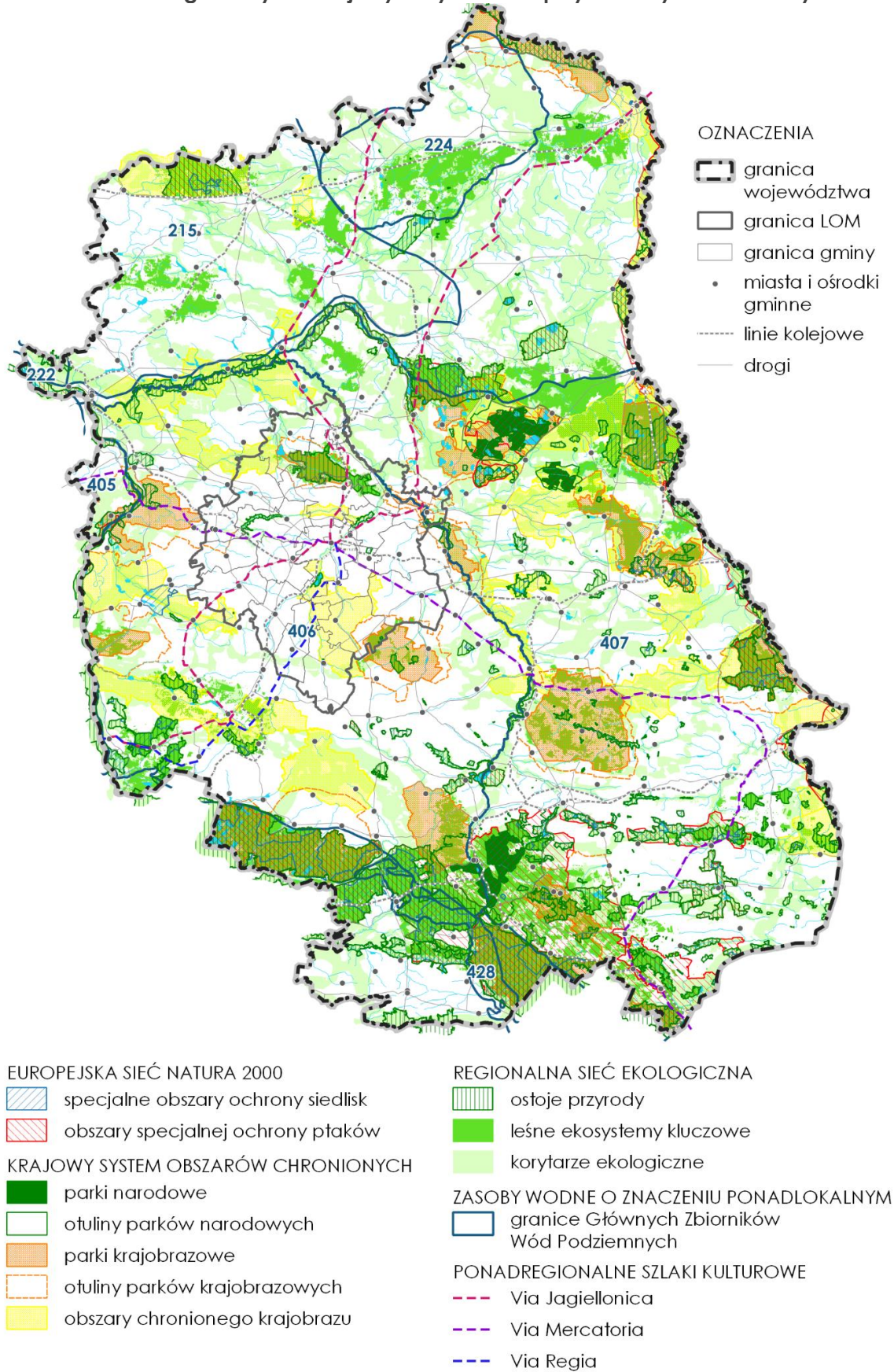
LOM położony jest w granicach 2 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP), tj.: nr 406 Niecka lubelska (Lublin) i nr 407 Niecka lubelska (Chełm - Zamość) (rys. 3). Oba zbiorniki mają charakter porowo-szczelinowy, ich głębokość do zwierciadła wody jest zróżnicowana i ogólnie zawiera się w przedziale 15–50 m. Najpłycej do wody jest w dolinach rzecznych (<2m), a najgłębiej w strefach wododziałowych. Ze względu na odkryty charakter zbiorników poziom wodonośny jest zagrożony migracją zanieczyszczeń z powierzchni terenu i wymaga ochrony jakości wód. Dlatego dla obu GZWP wydzielono obszar ochronny ze względu na występowanie w ich obrębie terenów podatnych i bardzo podatnych na zanieczyszczenie.

GZWP nr 406 znajduje się w zachodniej części województwa lubelskiego. Jego granice stanowią: od zachodu rzeka Wisła, od wschodu i północy rzeka Wieprz, od południa linia miejscowości Biłgoraj – Janów Lubelski – Zaklików – Szczecyn. Zbiornik ten zajmuje powierzchnię 7 476,66 km². Dominują w nim wody zaliczone do klasy I i II. Jedynie w dolinach większych rzek, na niedużych obszarach w centralnej, północnej i północno-zachodniej części zbiornika występują wody klasy III. Ogólnie wody podziemne GZWP nr 406 ze względu na ich skład chemiczny nadają się do picia w stanie surowym lub wymagają jedynie prostego uzdatniania ze względu na podwyższoną zawartość żelaza i manganu. Najwięcej wody pobiera się w obrębie zlewni Bystrzycy, gdzie są zlokalizowane ujęcia komunalne i przemysłowe dla Lublina. Na obszarze zbiornika znajduje się pięć ustanowionych stref ochrony pośredniej wód podziemnych. Strefy wyznaczono dla ujęć: „Włostowice” w Puławach, „Wierzchowiska” w Wierzchowiskach, łącznie dla ujęć „Żwirki i Wigury” oraz „Fabryki Łożysk Tocznych” w Kraśniku Fabrycznym, „Kolejowe” w Kraśniku oraz „Głęboka” w Kraśniku.

GZWP nr 407, zlokalizowany w południowo-wschodniej części Polski, wydzielono w granicach województwa lubelskiego i częściowo podkarpackiego. Jego granice stanowią: od zachodu rzeka Wieprz wraz z południowym dopływem, rzeką Świerszcz, od północy rzeka Tyśmienica wraz z prawobrzeżnym dopływem oraz dział wodny zlewni Włodawki i Hanny, od wschodu rzeka Bug, od południowego wschodu – granica państwowa z Ukrainą, od południowego zachodu – krawędź niecki lubelskiej (po granicy wychodni utworów kredowych). Zbiornik nr 407 zajmuje powierzchnię 9 051 km². Obszar GZWP nr 407 jest związany z występowaniem poziomego wodonośnego w utworach górnokredowych. Na przeważającym obszarze zbiornika skały kredy odstawiają się bezpośrednio na powierzchni terenu lub są przykryte utworami młodszymi o niewielkiej miąższości. Wyjątek stanowi część północna zbiornika gdzie występuje dużej miąższości pokrywa utworów czwartorzędowych. Na przeważającym obszarze GZWP nr 407 stwierdzono dobry stan chemiczny wód podziemnych (klasy I–III) jedynie w tensyjnych strefach dyslokacyjnych rozciągających się pomiędzy linią Zamość – Tomaszów Lubelski a granicą państwa wyznaczono obszar występowania wód o słabym stanie chemicznym (klasy IV–V).

Lubelszczyzna posiada własną, ukształtowaną na przestrzeni dziejów specyfikę kulturową, ściśle związaną z historią Polski i polszości. Region Lubelski od stuleci pozostaje na styku kultury Zachodu i Wschodu, łącząc tradycje katolickie, prawosławne, judaistyczne, także znacznie bardziej orientalne - greckie, ormiańskie, tatarskie. Lublin – stolica i najstarsze miasto regionu, a przy tym najważniejszy ośrodek nauki i kultury, 1 lipca 1569 r. był miejscem bezprecedensowego wydarzenia w historii kontynentu, tj. podpisania unii między dwoma państwami: Polską i Litwą. Szczególnym wyróżnieniem dla Lublina było przyznanie tytułu *Znak Dziedzictwa Europejskiego*, który służy honorowaniu wspólnego dziedzictwa kulturowego państw członkowskich UE. Otrzymanie tego tytułu dotyczy bezpośrednio trzech obiektów związanych historycznie z zawarciem Unii Polsko – Litewskiej, którymi są: Kaplica Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim, Pomnik Unii Lubelskiej oraz Kościół pw. św. Stanisława i Klasztor oo. Dominikanów. W Polsce, oprócz Lublina - Znak Dziedzictwa Europejskiego otrzymały: Stocznia Gdańska, Katedra Gnieźnieńska i Katedra Wawelska.

Rysunek 3. LOM w regionalnych i krajowych systemach przyrodniczych i kulturowych

Zasoby kulturowe o znaczeniu ponadregionalnym uhonorowane zostały również tytułami Pomników Historii. Spośród 36 tego typu obiektów ustanowionych w Polsce, cztery z nich znajdują się w województwie lubelskim, a są to: Kazimierz Dolny - ze względu na wyjątkowe, uniwersalne wartości oraz autentyczność i integralność układu urbanistycznego, zabudowy mieszkaniowej i pełnego programu budowli monumentalnych z okresu staropolskiego; Kozłówka - zespół pałacowo-parkowy; Zamość z historycznym zespołem miasta w zasięgu obwarowań XIX wieku oraz Lublin z historycznym zespołem architektoniczno-urbanistycznym.

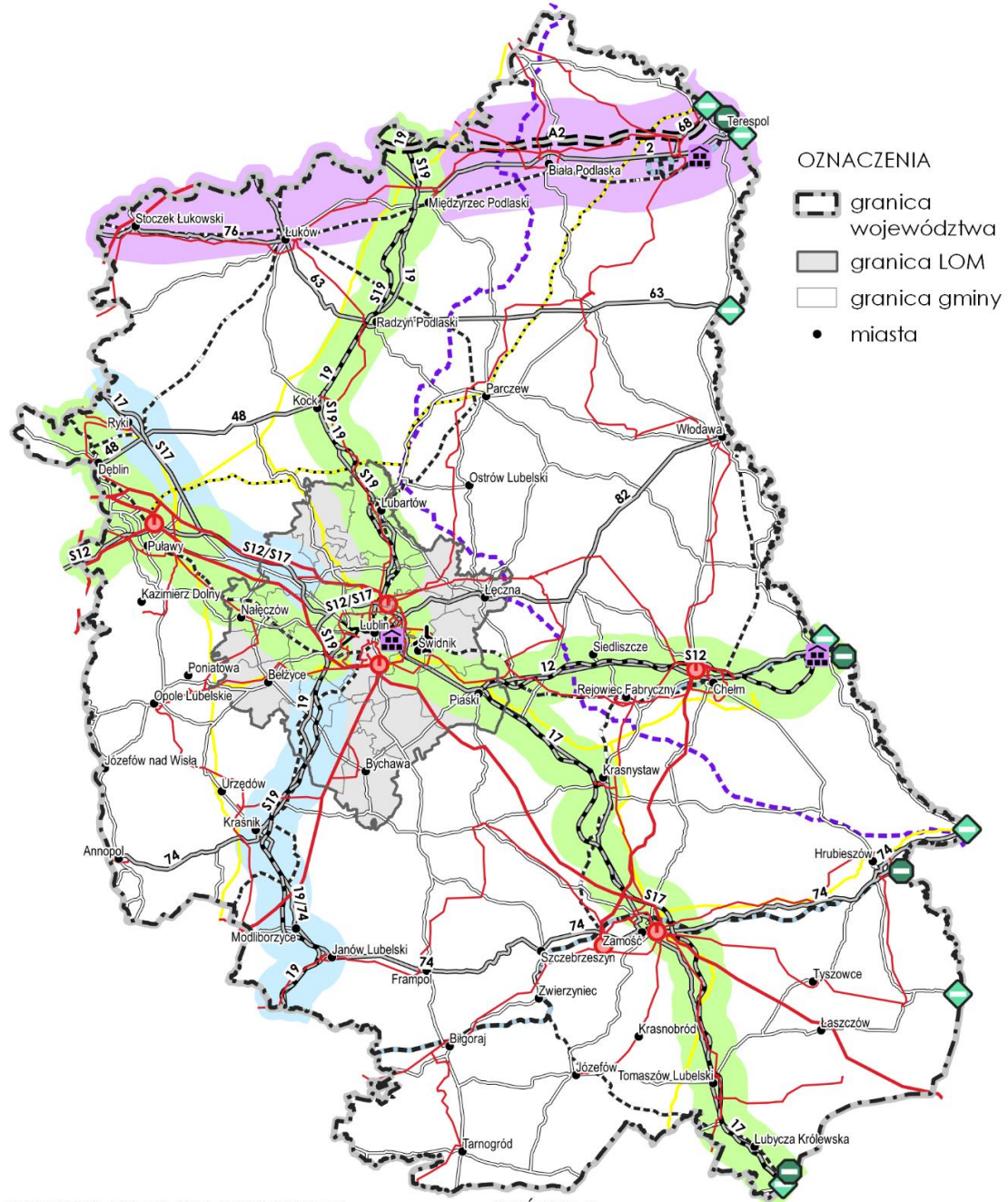
Przez LOM przebiegają ponadregionalne szlaki kulturowe (rys. 3), tj.:

- Europejska Droga Kulturowa (Via Regia) – historyczny szlak handlowy prowadzący z Hiszpanii do Rosji. Obecnie Via Regia, to jedna z głównych nitek szlaku pielgrzymkowego św. Jakuba, inaczej Droga św. Jakuba, która prowadzi do Santiago de Compostela w Hiszpanii. „Lubelska” Droga św. Jakuba to 130 km ciągłego szlaku Lublin – Kraśnik – Zawichost – Sandomierz,
- Szlak Jagielloński Kraków – Lublin – Wilno (Via Jagiellonica) – szlak turystyczny nawiązujący do dawnego szlaku łączącego stolice państwa polsko-litewskiego. Był to często uczęszczany szlak kupiecki, a także trasa podróży urzędników, dyplomatów, rycerzy, duchownych, uczonych, artystów i innych. Z chwilą ustanowienia na sejmie w Lublinie w 1569 r. Rzeczypospolitej Obojga Narodów stał się on najważniejszą drogą wspólnego państwa. Szlak Jagielloński odegrał niezastąpioną rolę w procesie unikatowej integracji Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Via Jagiellonica jest jedną z odnóg Via Regia,
- Szlak Kupiecki Wrocław – Lublin – Lwów (Via Mercatoria) – szlak omijający stołeczny Kraków na korzyść bardziej na wschód położonego Lublina. Był szlakiem umożliwiającym wymianę kulturową pomiędzy cywilizacją łacińską i bizantyńską, a więc Zachodem i Wschodem Europy. Istotne walory historycznego traktu Wrocław – Lublin – Lwów docenione zostały poprzez wpisanie go do „Via Regia” – Wielkiej Drogi Kulturowej Rady Europy i włączenie do sieci Santiago de Compostela – Kijów.

2.3. Położenie w regionalnych i krajowych systemach infrastrukturalnych

Lubelski Obszar Metropolitalny z racji swojej lokalizacji posiada bardzo korzystne położenie transportowe. Kluczowe ciągi komunikacyjne wchodzą w skład transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T. Przez obszar LOM przebiega ciąg drogowy Warszawa – Lublin – Rzeszów, wchodzący w skład sieci bazowej TEN-T, który tworzą odcinki dróg krajowych nr 17/S17/E372 Warszawa – Lublin oraz nr 19/S19 Lublin – Rzeszów. W skład sieci kompleksowej TEN-T zlokalizowanej w województwie lubelskim wchodzi: droga krajowa nr 12/S12, droga krajowa nr 17/S17/E372 na odc. Lublin – Piaski – Hrebenne – granica państwa, droga krajowa nr 19/S19 na odc. od granicy z woj. mazowieckim – Międzyrzec Podlaski – Kock – Lubartów – Lublin, stanowiąca fragment szlaku drogowego Via Carpatia oraz linia kolejowa nr 7/C28 (rys. 4).

Rysunek 4. LOM w regionalnych i krajowych systemach infrastrukturalnych

OZNACZENIA

- granica województwa
- granica LOM
- granica gminy
- miasta

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

- autostrada - planowana
- drogi krajowe
- drogi krajowe - planowane
- drogi wojewódzkie
- linie kolejowe
- linie kolejowe szerokotorowe
- międzynarodowe centra logistyczne
- regionalny port lotniczy
- drogowe przejścia graniczne
- kolejowe przejścia graniczne

SIEĆ TEN-T

- korytarz sieci bazowej
- sieć bazowa
- sieć kompleksowa

INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

- gazociąg magistralny w.c.
- gazociąg magistralny w.c. - planowany
- ropociąg - planowany
- linie elektroenergetyczne WN
- linie elektroenergetyczne NN
- stacje elektroenergetyczne (GPZ)

Głównym celem rozwoju sieci TEN-T jest stworzenie spójnej, multimodalnej sieci transportowej, która przyczyni się do swobodnego przepływu osób i towarów we wszystkich regionach UE m.in. poprzez usunięcie brakujących ogniw i „wąskich gardeł”, modernizację infrastruktury oraz usprawnienie transgranicznej działalności przewozowej.

Przez obszar LOM przebiegają drogowe i kolejowe szlaki komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym, krajowym oraz regionalnym. Do najważniejszych drogowych powiązań transportowych należą:

- drogi krajowe, które stanowią powiązania międzynarodowe i krajowe międzyregionalne:
 - nr 12/S12/E373 łącząca obszar LOM z centralną Polską oraz z Ukrainą przez przejście graniczne w Dorohusku,
 - nr 17/S17/E372 łącząca obszar LOM z Warszawą oraz z Ukrainą przez przejście graniczne w Hrebennem,
 - nr 19/S19 łącząca obszar LOM z północną Polską, w tym z Białymstokiem oraz z południem Polski, w tym z Rzeszowem,
 - nr 82 łącząca Lublin z Łęczną i Włodawą;
- drogi wojewódzkie, które stanowią powiązania zewnętrzne międzyregionalne oraz wewnętrzne, w tym:
 - nr 747 (przebiegająca przez gminy: Bełżyce, Konopnica),
 - nr 809 (biegnąca z Lublina przez gminy: Jastków, Niemce, Kamionka),
 - nr 813 (przebiegająca przez gminę Łęczna),
 - nr 815 (przebiegająca przez miasto i gminę Lubartów),
 - nr 820 (przebiegająca przez gminę Łęczna),
 - nr 822 (biegnąca z Lublina przez gminy Świdnik i Mełgiew do Portu Lotniczego Lublin S.A.),
 - nr 826 (przebiegająca przez gminy: Garbów, Nałęczów),
 - nr 827 (przebiegająca przez gminy: Nałęczów, Wojciechów, Bełżyce),
 - nr 828 (przebiegająca przez gminy: Garbów, Niemce, Lubartów, Spiczyn),
 - nr 829 (przebiegająca przez gminy: Lubartów, Spiczyn, Łęczna),
 - nr 830 (biegnąca z Lublina przez gminy: Jastków, Nałęczów),
 - nr 832 (przebiegająca przez gminę Bełżyce),
 - nr 834 (przebiegająca przez gminy: Niedzwica Duża, Strzyżewice, Bychawa),
 - nr 835 (biegnąca z Lublina przez gminy: Głusk, Jabłonna),
 - nr 836 (przebiegająca przez gminy: Bychawa, Jabłonna, Piaski),
 - nr 837 (przebiegająca przez gminę Piaski),
 - nr 842 (przebiegająca przez gminę Bychawa),
 - nr 860 (przebiegająca przez gminę Nałęczów).

Spośród wszystkich dróg wojewódzkich przebiegających przez obszar LOM najistotniejsze znaczenie dla powiązań zewnętrznych mają drogi:

- nr 747, która łączy Lublin, tj. główny ośrodek LOM z województwem mazowieckim,

- nr 835, która łączy Lublin, tj. główny ośrodek LOM z województwem podkarpackim, a poprzez odcinki dróg krajowych stanowi alternatywne połączenie z przejściami granicznymi w Krościenku i Medyce,
- nr 815, która łącząc się z drogą krajową nr 63 może stanowić dojazd do przejścia granicznego z Białorusią w Sławatyczach.

Uzupełnieniem podstawowego układu komunikacyjnego na terenie Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego są drogi powiatowe oraz gminne.

Infrastruktura transportu kolejowego w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym obejmuje linie kolejowe normalnotorowe. Przez obszar LOM przebiegają 4 linie kolejowe, które PZPWL wskazuje jako podstawę funkcjonowania kolei aglomeracyjnej, a są to linie:

- nr 7 Warszawa Wschodnia Osobowa – Dorohusk,
- nr 30 Łuków – Lublin Północny,
- nr 68 Lublin – Przeworsk,
- nr 581 Świdnik – Świdnik Port Lotniczy.

Główną linią kolejową na obszarze LOM jest linia nr 7, która przebiega z Lublina w kierunku północno-zachodnim przez Puławy do Warszawy, natomiast w kierunku wschodnim przez Chełm do przejścia granicznego z Ukrainą w Dorohusku. Jest to linia o znaczeniu międzynarodowym, która wchodzi w skład sieci kompleksowej TEN-T. Linia kolejowa nr 68 jest linią o znaczeniu krajowym, która sprzyja lepszemu skomunikowaniu Lubelszczyzny, w tym LOM z Podkarpaciem.

Linia nr 7 to strategiczny szlak kolejowy dla województwa lubelskiego, który w ramach prac modernizacyjnych umożliwi szybkie połączenie kolejowe między Warszawą a Lublinem. W ramach I. etapu prac modernizacyjnych linii zaplanowano i zrealizowano m. in. modernizację 150 km torów, 38 stacji i przystanków, 77 peronów, 42 przejazdów kolejowo-drogowych, wymianę 150 km sieci trakcyjnej i budowę 2 przystanków: Lublin Zachód i Wygoda. W efekcie prac modernizacyjnych, a tym samym skróceniu czasu podróży zwiększy się atrakcyjność regionu, zwiększą się szanse na przyciągnięcie nowych inwestorów i przyspieszenie rozwoju lokalnej gospodarki. Innymi korzyściami związanymi z funkcjonowaniem zmodernizowanej linii są:

- wygodne podróże aglomeracyjne i między aglomeracyjne – dzięki dodatkowym torom zwiększą się możliwości ruchu pasażerskiego, możliwe będzie również zwiększenie liczby połączeń,
- poprawa komfortu podróży – zwiększy się bezpieczeństwo i skróci się czas przejazdu (po modernizacji podróż na trasie Lublin – Warszawa potrwa ok. 90 min.),
- nowoczesna infrastruktura pasażerska – podróżni skorzystają z funkcjonalnych stacji i przystanków, dostosowanych do potrzeb osób o ograniczonej możliwości poruszania się,
- wzrost bezpieczeństwa użytkowników dróg i kolei – dzięki modernizacji przejazdów i nowoczesnemu systemowi zarządzania ruchem kolejowym.

Linia nr 68 została zmodernizowana w ramach realizacji projektu, którego zakres obejmował m.in.: elektryfikację 92 km linii od Lublina Zemborzyc do Stalowej Woli Rozwadów, przebudowę i modernizację sieci trakcyjnej oraz przebudowę 18 i budowę 2 nowych peronów. Celem prac modernizacyjnych było poprawienie bezpieczeństwa ruchu pociągów, skrócenie czasu podróży, a także stworzenie jednolitego ciągu kolejowego współtworzącego spójną i dobrze rozwiniętą sieć kolejową, która będzie impulsem do powstawania szybkich międzyregionalnych połączeń na trasach w ciągach północ – południe, np. Białystok – Kraków (Rzeszów) przez Lublin lub Olsztyn – Przemyśl, jak również połączeń pomiędzy miastami wojewódzkimi, np. między Białymstokiem a Lublinem i Rzeszowem. Zakładanymi korzyściami jakie obszar może odnieść w efekcie modernizacji linii są m.in.: zwiększenie jakości obsługi pasażerów, ożywienie regionalnego i międzyregionalnego ruchu kolejowego, rozwój gospodarczy i wzrost atrakcyjności regionów oraz ułatwienie mieszkańcom dojazd kolejną do pracy i szkoły.

W ramach rozwoju sieci regionalnych połączeń kolejowych, w listopadzie 2020 r. została zlecona przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. realizacja koncepcji Lubelskiej Kolei Aglomeracyjnej. Ma ona umożliwiać szybki i sprawny dojazd do stolicy województwa m.in. z Puław, Parczewa, Chełma i Kraśnika. Łatwiejsze będą codzienne podróże do szkoły i pracy. Wśród założeń jest m.in. modernizacja istniejących i budowa nowych przystanków kolejowych, dostosowanie peronów do potrzeb osób o ograniczonych możliwościach poruszania się oraz integracja z innymi środkami transportu, dzięki planowanym węzłom przesiadkowym. W ramach koncepcji przeanalizowane zostaną aspekty dotyczące: (1) zasięgu obszaru obsługi Lubelską Koleją Aglomeracyjną, (2) możliwość budowy nowych linii kolejowych w kierunku Biłgoraja i Łęcznej, (3) elektryfikacja na odcinku Lublin – Łuków, (4) budowa nowej łącznicy do Lotniska Lublin od strony Chełma.

W Programie strategicznego rozwoju transportu województwa lubelskiego, za kluczowe węzły komunikacyjne dla transportu publicznego funkcjonujące na terenie województwa lubelskiego uznano węzły przesiadkowe wyznaczone w Planie zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla województwa lubelskiego. Plan wyróżnia dwa rodzaje węzłów przesiadkowych, tj.: zintegrowane węzły przesiadkowe (integrujące transport kolejowy z drogowym) oraz węzły integrujące transport drogowy (integracja wewnątrzgałęziowa) (tab. 1). Ponadto także Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego w zakresie międzywojewódzkich i międzynarodowych przewozów pasażerskich w transporcie kolejowym wyznaczył zintegrowane węzły przesiadkowe na terenie województwa lubelskiego.

Tabela 1. Węzły przesiadkowe na terenie województwa lubelskiego

Lp.	Miasto	Kategoria węzła przesiadkowego	Dokument strategiczny wyznaczający węzeł
1.	Lublin	ZWP	Krajowy Plan Transportowy
2.	Dęblin	ZWP	Krajowy Plan Transportowy
3.	Łuków	ZWP	Krajowy Plan Transportowy
4.	Biała Podlaska	ZWP	Krajowy Plan Transportowy
5.	Terespol	ZWP	Krajowy Plan Transportowy
6.	Puławy	ZWP	Krajowy Plan Transportowy

Lp.	Miasto	Kategoria węzła przesiadkowego	Dokument strategiczny wyznaczający węzeł
7.	Zamość	ZWP	Krajowy Plan Transportowy
8.	Rejowiec Fabr.	ZWP	Krajowy Plan Transportowy
9.	Kraśnik	ZWP	Krajowy Plan Transportowy
10.	Chełm	ZWP	Krajowy Plan Transportowy
11.	Krasnystaw	ZWP	Plan transportowy województwa lubelskiego
12.	Międzyrzec Podl.	ZWP	Plan transportowy województwa lubelskiego
13.	Parczew	ZWP	Plan transportowy województwa lubelskiego
14.	Lubartów	ZWP	Plan transportowy województwa lubelskiego
15.	Ryki	ZWP	Plan transportowy województwa lubelskiego
16.	Świdnik	ZWP	Plan transportowy województwa lubelskiego
17.	Biłgoraj	WITD	Plan transportowy województwa lubelskiego
18.	Janów Lubelski	WITD	Plan transportowy województwa lubelskiego
19.	Tomaszów Lub.	WITD	Plan transportowy województwa lubelskiego
20.	Hrubieszów	WITD	Plan transportowy województwa lubelskiego
21.	Opole Lubelskie	WITD	Plan transportowy województwa lubelskiego
22.	Włodawa	WITD	Plan transportowy województwa lubelskiego
23.	Łęczna	WITD	Plan transportowy województwa lubelskiego
24.	Radzyń Podlaski	WITD	Plan transportowy województwa lubelskiego

Objaśnienia:

ZWP – zintegrowany węzeł przesiadkowy

WITD – węzeł integrujący transport drogowy

Krajowy Plan Transportowy – Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego w zakresie międzywojewódzkich i międzynarodowych przewozów pasażerskich w transporcie kolejowym

Plan transportowy województwa lubelskiego – Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla województwa lubelskiego

Źródło: Program strategicznego rozwoju transportu województwa lubelskiego

Ważną rolę w jego granicach regionalnego Portu Lotniczego Lublin S.A. Port lotniczy posiada kształtowaniu zewnętrznych powiązań transportowych jak również wpływającą na atrakcyjność i konkurencyjność Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, ale także całego województwa lubelskiego, ma lokalizacja drogę startową o długości 2 520 m i szerokości 45 m. Wyposażony jest w pomoce nawigacyjne, m.in. ILS kat. II, ułatwiający wykonywanie operacji lotniczych w trudnych warunkach pogodowych. Jest lotniczym przejściem granicznym dla ruchu pasażerskiego i cargo. Obecnie obsługuje regularne rejsy do miast: Dublin, Oslo Torp, Doncaster, Londyn Luton, Eindhoven, Warszawa, Gdańsk oraz Burgas i Split. Dużym atutem portu lotniczego jest jego centralne położenie geograficzne w regionie. Dogodny jest również dojazd do Lublina, głównego ośrodka LOM. Stacja końcowa szynobuszu znajduje się w terminalu i jest jedynym takim rozwiązaniem w Polsce.

Województwo lubelskie jest zasilane w energię elektryczną głównie z zewnętrznych źródeł poprzez przesył liniami o napięciu 400 kV i 220 kV z krajowego systemu elektroenergetycznego. Przez obszar LOM przebiegają następujące linie najwyższych napięć:

- 400 kV – Kozienice – Lublin,
- 220 kV – Stalowa Wola – Lublin,

- 220 kV – Kozienice – Puławy – Lublin,
- 220 kV – Lublin – Zamość.

Energia dostarczana jest liniami NN do stacji systemowych. Na terenie województwa lubelskiego stacja systemowa 400/110 kV zlokalizowana jest w Lublinie, a stacje 220/110 kV zlokalizowane są w Lublinie, Puławach, Chełmie i Zamościu (2 stacje) (rys. 4). Ze stacji tych zasilana jest sieć dystrybucyjna rozdzielcza wysokiego napięcia 110 kV poprzez Główne Punkty Zasilające (GPZ). Lokalnym źródłem energii elektrycznej jest głównie Elektrociepłownia Lublin – Wrotków.

Województwo lubelskie zaopatrywane jest w gaz ziemny z krajowego systemu gazociągów wysokiego ciśnienia:

- magistralą DN 700 mm: Nisko – Wronów,
- magistralą DN 700 mm: Wronów – Hołowczyce,
- magistralą DN 500 mm: Wronów – Rembelszczyzna,
- gazociągiem DN 250 mm: Lubaczów – Zamość – Krasnystaw,
- gazociągiem DN 400 mm: Lublin – Krasnystaw,
- gazociągiem DN 150 mm: Zaklików – Janów Lubelski – Biłgoraj,
- gazociągiem DN 500 mm: Jeziorzany – Lublin,
- gazociągiem DN 150 mm: Krasnystaw – Chełm,

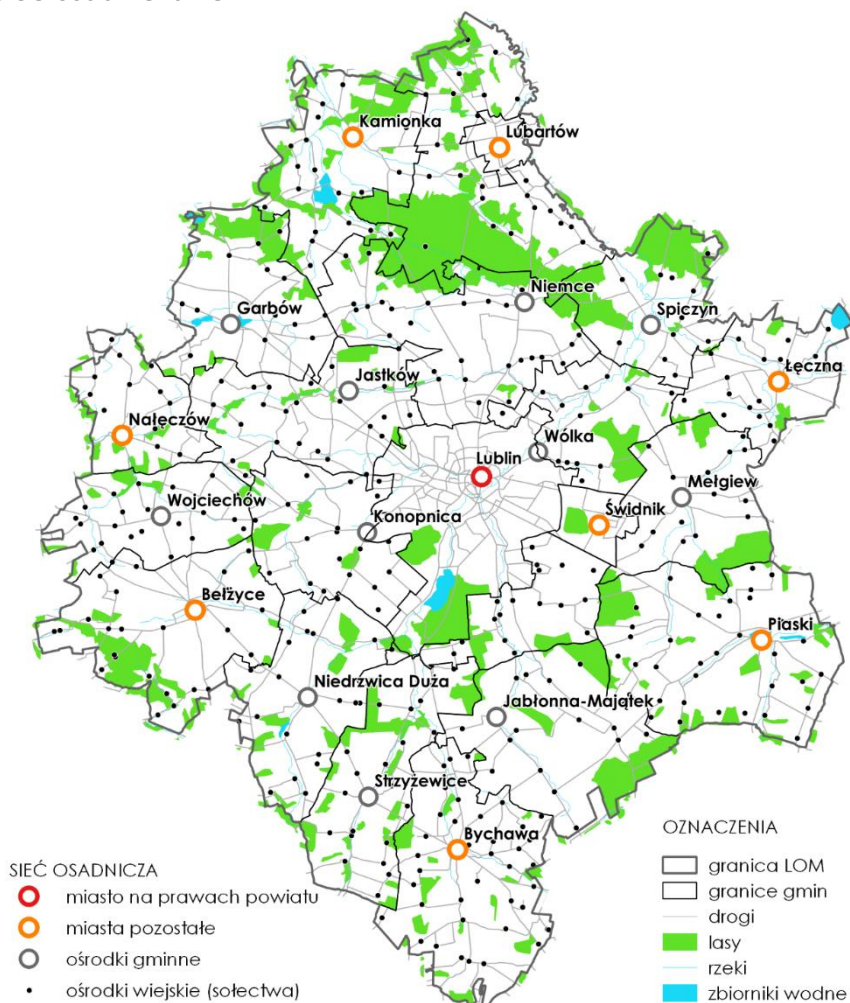
oraz układem mniejszych lokalnych odgałęzień do stacji redukcyjno - pomiarowych I st.

3. Uwarunkowania wewnętrzne

3.1. System osadniczy

System osadniczy LOM ukształtował się w długotrwałym procesie rozwoju historycznego. Zasadniczy wpływ na jego aktualny stan miały przede wszystkim czynniki geograficzne, jak również układ dróg międzypaństwowych i regionalnych, które stymulowały rozwój osadnictwa i procesy urbanizacyjne. Sieć osadniczą LOM tworzy: 9 miast i 417 sołectw, z których 13 to gminne ośrodki wiejskie (rys. 5). Sieć miejska obszaru, w kontekście obsługi obszaru i zasięgu oddziaływania ośrodków miejskich, jest zrównoważona. Miasta są dość równomiernie rozmieszczone w przestrzeni LOM i są w stanie zapewnić obsługę terenów wiejskich w usługi podstawowe. Lubelski Obszar Metropolitalny jest obszarem, na którym obserwuje się występowanie wyraźnych lub rozwijających się relacji funkcjonalno-przestrzennych pomiędzy największym miastem regionu – Lublinem, miastami go otaczającymi oraz sąsiadującymi z nimi obszarami wiejskimi. Cechy te wyraźnie wyodrębniają ten obszar z pozostałej części województwa.

Rysunek 5. Sieć osadnicza LOM

LOM jest obszarem o największej dynamice ekonomicznej i największej koncentracji miejsc pracy w regionie. Cechuje go wielosektorowa i unowocześniana struktura gospodarcza, działalność naukowo-badawcza reprezentowana przez znaczną ilość instytutów oraz szkolnictwo wyższe, zróżnicowane i wyspecjalizowane usługi. Miastem o największym potencjale gospodarczym jest stolica województwa – Lublin. Jest on ośrodkiem o największej w województwie skali zatrudnienia w produkcji przemysłowej oraz ośrodkiem obsługi biznesu o randze krajowej i wykształconych funkcjach zewnętrznych, w tym zwłaszcza w zakresie usług ochrony zdrowia, kultury, szkolnictwa wyższego i nauki oraz naukowo-badawczej i obsługi turystyki. Miastami o słabiej ukształtowanych funkcjach zewnętrznych są pozostałe ośrodki powiatowe. Wśród nich największym potencjałem ludnościowym i gospodarczym pod względem liczby podmiotów ogółem wyróżniają się: Lubartów i Świdnik. Spośród pozostałych miast obszaru, wyróżnia się Natęczów z wykształconą funkcją zewnętrzną, tj. uzdrowiskowa i obsługi turystyki.

Struktura funkcjonalna jednostek osadniczych LOM obejmuje:

- miasta: Lublin i Świdnik – stanowiące rdzeń obszaru, będące terenem koncentracji funkcji metropolitalnych (w tym przede wszystkim: szkolnictwa wyższego, działalności naukowobadawczej, kultury, sztuki i oświaty wyższego rzędu, obsługi biznesu i turystyki międzynarodowej, specjalistycznych usług medycznych, działalności kongresowo-wystawienniczej, przemysłu wysokiej techniki),
- miasta powiatowe: Lubartów, Łęczna – wspomagające funkcje rdzenia w obsłudze LOM,
- pozostałe miasta: Bełżyce, Bychawa, Kamionka, Natęczów, Piaski – pełniące rolę gminnych centrów obsługi ludności oraz wspomagające funkcje rdzenia w obsłudze LOM,
- ośrodki gminne: Garbów, Głusk, Jabłonna, Jastków, Konopnica, Lubartów, Mełgiew, Niedzwica Duża, Niemce, Spiczyn, Strzyżewice, Wojciechów, Wólka – pełniące rolę gminnych centrów obsługi mieszkańców terenów wiejskich, ośrodki koncentracji przedsiębiorczości pozarolniczej oraz ośrodki obsługi rolnictwa i rekreacji,
- pozostałe ośrodki wiejskie (sołectwa).

W obszarze LOM zlokalizowanych jest 341 wsi. Obszary wiejskie pełnią głównie funkcje rolnicze, jednakże rolniczym funkcjom wsi towarzyszą zazwyczaj inne funkcje: usługowe, administracyjne, gospodarcze, turystyczne i rekreacyjne, kultu religijnego, co świadczy o ich wielofunkcyjności. Złożona struktura funkcjonalna ukształtowała się głównie dzięki rozwojowi działalności pozarolniczych.

Jednym z głównych procesów zachodzących w przestrzeni miast Polski i regionu jest niekontrolowana suburbanizacja, polegająca chaotycznym rozlewaniu się zabudowy na obszary podmiejskie. Proces ten, w znacznym stopniu nie poddający się planowaniu i kontroli, powoduje bardzo duże zagrożenie dla szeroko rozumianego ładu przestrzennego oraz zrównoważonego rozwoju. W skali całego województwa proces ten najbardziej uwidacznia się wokół Lublina. Na obecnym etapie, rozlewanie się miasta związane jest przede wszystkim z rozwojem podmiejskiej zabudowy jednorodzinnej. Dotyczy to głównie pierścienia gmin bezpośrednio graniczących z Lublinem.

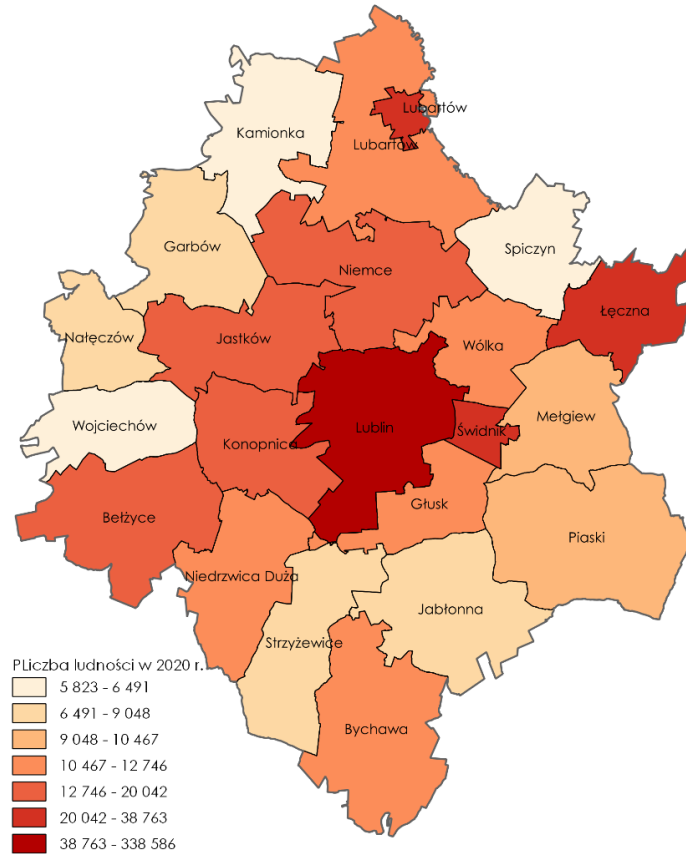
O ile we wcześniejszym okresie proces ten ogniskował się głównie w gminach Konopnica, Wólka i Świdnik, to obecnie rozprzestrzenił się on na pozostałe gminy podlubelskie: Jastków, Niemce i Głusk.

LOM jest obszarem koncentracji szczególnych działań regionalnej polityki przestrzennej ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów wynikających z intensywnej urbanizacji charakterystycznej dla obszarów wokół dużych miast. Istotnym jego elementem jest zielony pierścień (*Green Belt*) obejmujący tereny otwarte i ekologicznie aktywne (lasy, doliny rzeczne), który ma za zadanie kanalizowanie rozwoju urbanizacji powstrzymując żywiołowe rozlewanie się zabudowy w obszarach podmiejskich. Funkcjami komplementarnymi pierścienia będą: ochrona i zwiększanie bazy terenów rekreacyjnych wokół miast oraz stabilizacja i rozwój gospodarki rolnej na tych terenach (zachowanie strefy żywicielskiej miasta). Obszar zielonego pierścienia to tereny położone pomiędzy aglomeracją a pierścieniowym układem miast satelitarnych, na których istnieje zagrożenie dla utrzymania równowagi pomiędzy elementami naturalnymi i antropogenicznymi. Obszar ten charakteryzuje się: występowaniem bardzo dobrych gleb, wiejskimi jednostkami osadniczymi z coraz większym udziałem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, których rozwój przestrzenny zagraża zachowanym jeszcze kompleksom terenów otwartych użytkowanych rolniczo. W obszarze tym wskazuje się rozwój gospodarki rolnej ukierunkowanej na obsługę żywicielską aglomeracji oraz zagospodarowanie służące funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej.

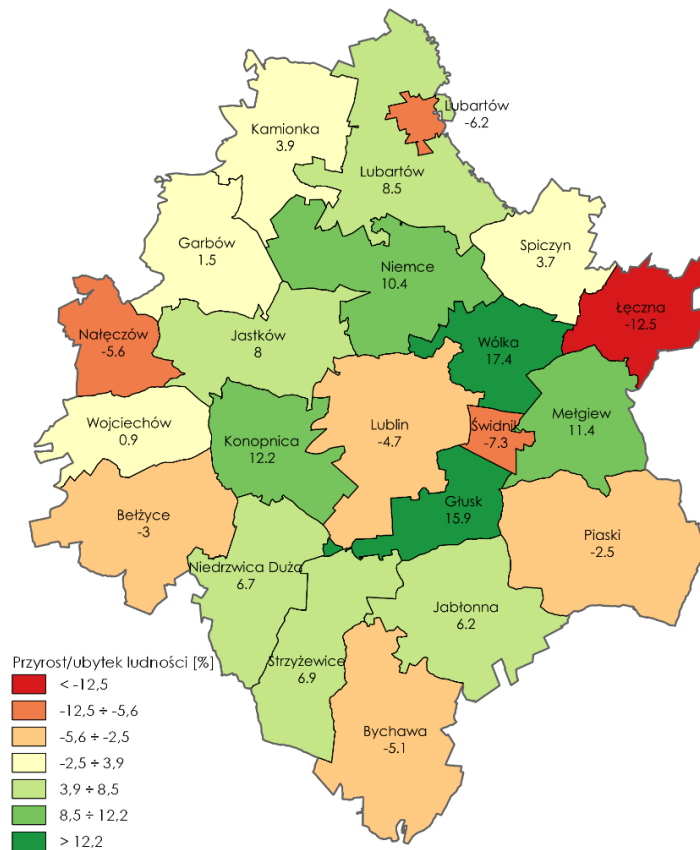
W 2020 r. LOM zamieszkiwało 616 883 osoby, co stanowiło 29,4% ludności województwa lubelskiego (tab. 1). Ludność Lublina (338 586 osób) stanowiła 54,9% ogółu mieszkańców LOM. Obok Lublina, najludniejszymi gminami były gminy miejskie: Świdnik (38 763 osoby) i Lubartów (21 636 osób) oraz gmina miejsko-wiejska łączna (23 128 osób). Spośród pozostałych gmin LOM, gminy o relatywnie dużej liczbie mieszkańców to gminy wiejskie położone wokół Lublina (ryc. 5), w bezpośrednim jego sąsiedztwie oraz gminy miejsko-wiejskie: Bełżyce (13 167 osób) i Bychawa (11 532 osoby) oraz gmina wiejska Lubartów (11 868 osób). Najmniejsze pod względem liczby ludności gminy obszaru LOM to: Spiczyn (5 823 osoby), Wojciechów (5 957 osób) i Kamionka (6 491 osób).

Zgodnie z opracowaną przez Główny Urząd Statystyczny *Prognozą ludności gmin na lata 2017-2030* liczba mieszkańców LOM w 2030 r. zmniejszy się o 11 020 osób (1,8%) w porównaniu do stanu ludności w 2020 r. Prognozowany na 2030 r. ubytek liczby mieszkańców dotyczy gmin miejskich i miejsko-wiejskich (ryc. 6), z których największy procentowy ubytek ludności przewidywany jest w gminie miejsko-wiejskiej łączna (-12,5%). W dalszej kolejności największy procentowy ubytek prognozowany jest dla: Świdnika (-7,3%), Lubartowa (-6,2%), Nałęczowa (-5,6%) i Bychawy (-5,1%). Natomiast dla Lublina ubytek liczby mieszkańców szacowany jest na poziomie 4,7%. Największe, kilkunastoprocentowe przyrosty liczby mieszkańców prognozowane są dla gmin bezpośrednio sąsiadujących z rdzeniem LOM-u i dotyczą: Wólki (17,4%), Głuska (15,9%), Konopnicy (12,2%), Mełgwi (11,4%) i Niemiec (10,4%). W liczbach bezwzględnych najwięcej mieszkańców ubędzie w Lublinie – 15 968 osób, następnie w: gm. łączna – 2 893 osoby, Świdniku – 2 832 osoby i Lubartowie – 1 347 osób. Najwięcej mieszkańców mają zyskać gminy: Wólka – 2 221 osób, Niemce – 2 077 osób, Głusk – 1 901 osób i Konopnica – 1 739 osób.

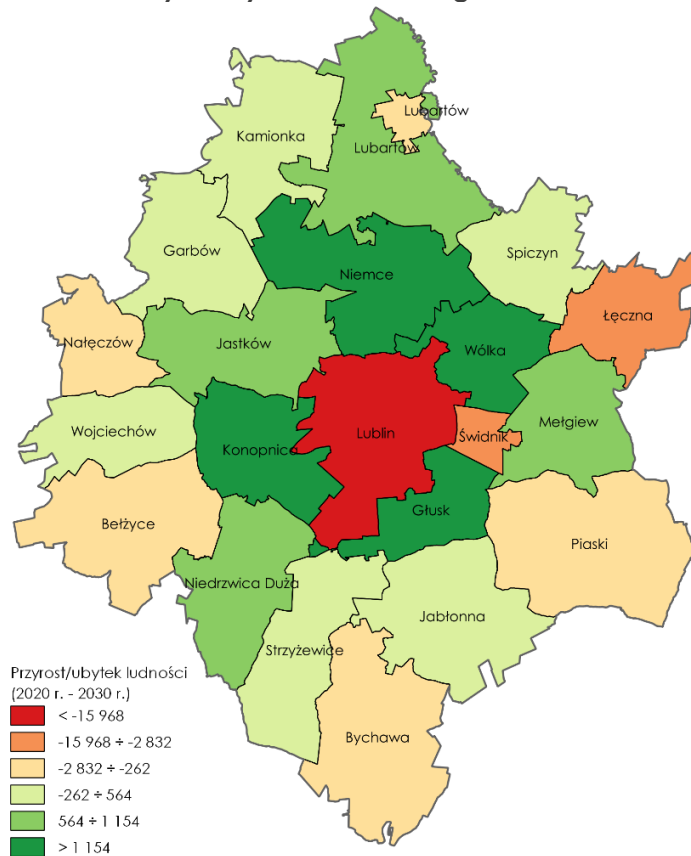
Rycina 5. Rozkład liczby ludności w obszarze LOM

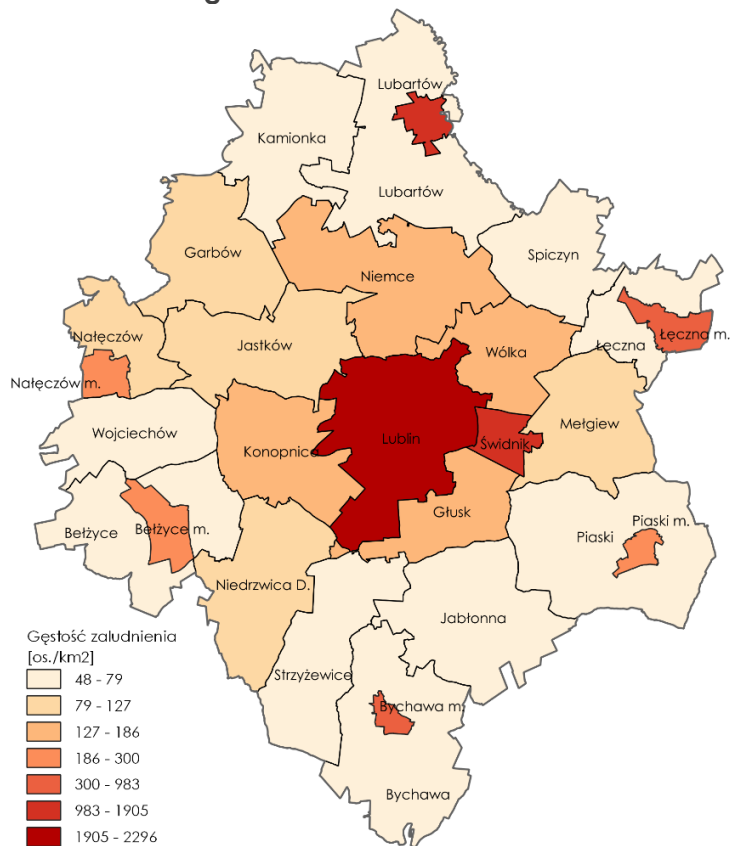
Rycina 6. Prognozowane przyrosty i ubytki liczby mieszkańców gmin w latach 2020 – 2030

Rycina 7. Prognozowane zmiany liczby mieszkańców gmin w latach 2020 – 2030

Rycina 8. Gęstość zaludnienia w gminach LOM w 2020 r.

LOM charakteryzuje się większą niż średnia dla województwa gęstością zaludnienia (tab. 2), która wynosi 276,2 os./km² (województwo – 83,4 os./km²). Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowywane są w rdzeniu LOM (Lublin – 2 296 os./km² i Świdnik – 1 905 os./km²) oraz w mieście Lubartów – 1 555 os./km². Relatywnie wysoki wskaźnik gęstości zaludnienia występuje także w obszarach miejskich gmin: Łęczna – 983 os./km² i Bychawa – 720 os./km². Najwyższe wartości tego wskaźnika – poza terenami miast, co jest rzeczą naturalną – odnotowuje się na terenie gmin bezpośrednio sąsiadujących z Lublinem (ryc. 8). Wraz ze wzrostem odległości od Lublina gęstość zaludnienia maleje, z wyjątkiem gmin i terenów sąsiadujących z obszarem miejskim Natęczowa. Do gmin wiejskich w obszarze LOM o najwyższej liczbie ludności na 1 km² należą: Głusk – 186 os./km², Wólka – 175 os./km², Konopnica – 153 os./km² i Niemce – 142 os./km². Najniższa gęstość zaludnienia występuje na terenach wiejskich gmin: Bychawa – 48 os./km², Piaski – 49 os./km², Bełżyce – 61 os./km² i Łęczna 79 os./km² oraz w gminach: Kamionka – 58 os./km², Jabłonna – 62 os./km², Spiczyn – 70 os./km², Wojciechów – 74 os./km², Strzyżewice – 75 os./km² i Lubartów – 75 os./km².

Tabela 2. Ludność w gminach LOM w 2020 r.

Gmina	Ludność			2030 r. (prognoza)	Przyrost/ubytek liczby ludności w latach 2020 - 2030	Gęstość zaludnienia (2020 r.) [osoba/km ²]
	2010 r.	2020 r. [osoba]	[%]			
Lublin (m)	349 486	338 586	54,9	322 618	- 15 968	2 296
Bełżyce (m-w)	13 620	13 167		12 768	- 399	
Bełżyce (m)	-	6 399	1,0	-	-	273
Bełżyce (w)	-	6 768	1,1	-	-	61
Bychawa (m-w)	12 313	11 532		10 941	- 591	
Bychawa (m)	-	4 814	0,8	-	-	720
Bychawa (w)	-	6 718	1,1	-	-	48
Garbów (w)	8 981	9 048	1,5	9 183	135	88
Głusk (w)	8 836	11 981	1,9	13 882	1 901	186
Jabłonna (w)	7 869	8 107	1,3	8 612	505	62
Jastków (w)	13 128	14 351	2,3	15 505	1 154	127
Kamionka (m-w)	6 454	6 491	1,1	6 741	250	58
Konopnica (w)	12 195	14 267	2,3	16 006	1 739	153
Lubartów (m)	22 846	21 636	3,5	20 289	- 1 347	1 555
Lubartów (w)	10 796	11 868	1,9	12 876	1 008	75
Łęczna (m-w)	24 602	23 128		20 235	- 2 893	
Łęczna (m)	-	18 675	3,0	-	-	983
Łęczna (w)	-	4 453	0,7	-	-	79
Mełgiew (w)	8 893	10 022	1,6	11 165	1 143	106
Natęczów (m-w)	9 357	8 881		8 382	- 499	
Natęczów (m)	-	3 727	0,6	-	-	270
Natęczów (w)	-	5 154	0,8	-	-	105
Niedzwica Duża (w)	11 423	11 893	1,9	12 695	802	111
Niemce (w)	17 698	20 042	3,2	22 119	2 077	142
Piaski (m-w)	10 803	10 467		10 205	- 262	
Piaski (m)	-	2 531	0,4	-	-	300

Gmina	2010 r.	Ludność		2030 r. (prognoza)	Przyrost/ubytek liczby ludności w latach 2020 - 2030	Gęstość zaludnienia (2020 r.) [osoba/km ²]
		2020 r. [osoba]	[%]			
Piaski (w)	-	7 936	1,3	-	-	49
Spiczyn (w)	5 496	5 823	0,9	6 039	216	70
Strzyżewice (w)	7 685	8 127	1,3	8 691	564	75
Świdnik (m)	40 741	38 763	6,3	35 931	- 2 832	1 905
Wojciechów (w)	5 947	5 957	1,0	6 013	56	74
Wólka (w)	10 298	12 746	2,1	14 967	2 221	175
LOM	619 464	616 883		605 863		276
woj. lubelskie		2 095 258				83

Dane: BDL; [GUS - Bank Danych Lokalnych \(stat.gov.pl\)](http://GUS-Bank Danych Lokalnych (stat.gov.pl))

3.2. Struktura użytkowania i stan zagospodarowania obszaru

Ocena stanu zagospodarowania stanowi podstawę dla wniosków i rekomendacji w zakresie kierunków rozwoju przestrzennego. Ocena zagospodarowania i użytkowania terenów została sporządzona w oparciu o analizy ilościowe, czyli bilans istniejącego użytkowania terenu (analiza ilościowa służy m.in. określeniu zasięgu strefy zwartych terenów zurbanizowanych i terenów niezurbanizowanych jako punktu wyjścia dla dalszych ustaleń). Analizy wykonano przy wykorzystaniu Bazy Danych Obiektów Ogólnogeograficznych (BDOO), która jest obiektową bazą danych, zawierającą lokalizację przestrzenną najważniejszych obiektów topograficznych, a jej treść i szczegółowość odpowiada mapie ogólnogeograficznej w skali 1:250 000.

W strukturze użytkowania gruntów tereny zabudowane (zabudowa mieszkaniowa, przemysłowo-składowa, usługowo-handlowa, pozostałe) obejmują 17,4% powierzchni LOM (tab. 2, rys. 6). Wśród terenów zabudowy mieszkaniowej niespełna 90% ich powierzchni stanowią tereny zabudowy jednorodzinnej, w tym zagrodowej. Natomiast tereny zabudowy wielorodzinnej – niespełna 6%. Przy czym największe kompleksy terenów zabudowy wielorodzinnej koncentrują się przede wszystkim w Lublinie, a także w Świdniku i Łęcznej. Tereny zabudowy przemysłowo-składowej stanowią blisko 4% powierzchni wszystkich terenów zabudowy. Największe ich kompleksy występują w Lublinie, w środkowo-wschodniej jego części. Ponadto znaczące kompleksy tych terenów zlokalizowane są także w obrębie Świdnika i Lubartowa oraz gmin: Niemce, Lubartów, Natęczów, Bełżyce, Niedrzwica Duża i Głusk. Tereny zabudowy handlowo-usługowej stanowią niewiele ponad 0,2% ogólnej powierzchni terenów zabudowanych. Największe jej kompleksy koncentrują się głównie w Lublinie (Felin, Węglin Płn., okolice Al. Zygmuntońskich) i gminie Niemce (Rynek Hurtowy Elizówka). Pozostałe tereny zabudowane stanowią niewiele ponad 1% ich ogólnej powierzchni.

Zdecydowaną większość obszaru stanowią tereny otwarte, które obejmują 82,6% ogólnej powierzchni LOM-u (tab. 3, rys. 6). Wśród nich największy udział mają uprawy polowe – ponad 71% powierzchni terenów otwartych. Kolejnym rodzajem wydzielenia, pod względem udziału w powierzchni ogólnej, są tereny lasów i zadrzewień, których udział wynosi blisko 18% powierzchni terenów otwartych. Największy kompleks lasów – Lasy Kozłowieckie – położony jest w północnej części LOM-u, na pograniczu gmin: Lubartów,

Kamionka, Niemce i Spiczyn. W tej części LOM duże kompleksy leśne znajdują się również na terenie gminy Garbów, Spiczyn i Kamionka. Ponadto znaczące powierzchniowo kompleksy leśne znajdują się w środkowo-wschodniej części LOM, na terenie gmin: Wólka, Mełgiew, Piaski, Jabłonna i w południowo-zachodniej części Lublina, a także na zachodnim krańcu LOM, w gminie Bełżyce. Znaczącą część terenów otwartych, bo 10%, stanowią tereny roślinności trawiastej i łąk. Występują głównie w północnej i północno-wschodniej części LOM, a ich lokalizacja związana jest przede wszystkim z dolinami rzecznyymi. Pozostałe wydzielenia spośród grupy terenów otwartych stanowią ich niewielki odsetek, tj.: uprawy trwałe – 0,7%, wody powierzchniowe – 0,5% i roślinność krzewiasta – niespełna 0,1%.

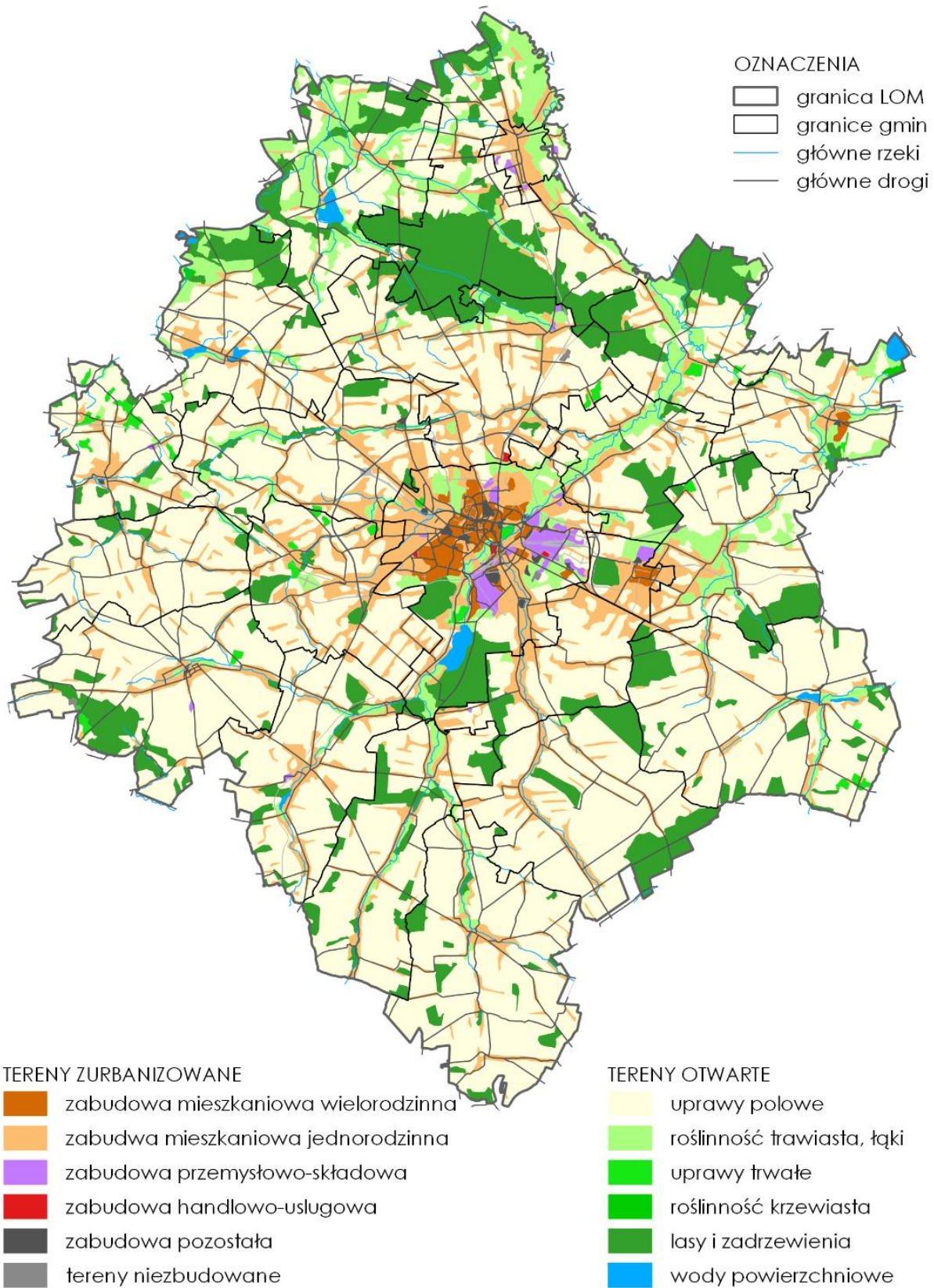
Struktura zagospodarowania i użytkowania terenów obszaru LOM (rys. 6) wykazuje cechy struktury koncentryczno-promienistej, którego centralnym ośrodkiem jest Lublin. Tereny zabudowane wokół Lublina, w najbliższym jego sąsiedztwie rozciągają się w układzie gwiazdzistym, głównie wzdłuż ważniejszych tras komunikacyjnych. W dalszych obszarach LOM, w zewnętrznych jego obszarach tereny zurbanizowane rozwijają się w układzie satelitarnym, gdzie lokalnymi centrami struktury są ośrodki miejskie i gminne. W ich obrębie także obserwowany jest rozwój zwartych terenów zabudowy wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Charakterystyczną cechą tej struktury jest punktowość „generatorów” rozwoju. Tereny zurbanizowane, stanowiące obszary rozwojowe koncentrują się wokół pewnych specyficznych punktów – ośrodków, które organizują zarówno całą strukturę LOM, jak i poszczególnych jego części.

Tabela 3. Struktura użytkowania gruntów

Pokrycie terenu	Powierzchnia [ha]	Udział w pow. ogólnej LOM [%]
Tereny zabudowy, w tym:	38 763,22	17,4
<i>mieszkaniowej jednorodzinnej</i>	34 600,54	15,5
<i>mieszkaniowej wielorodzinnej</i>	2 232,17	1,0
<i>przemysłowo-składowej</i>	1 365,87	0,6
<i>pozostalej</i>	477,66	0,2
<i>handlowo-usługowej</i>	86,98	0,04
Tereny komunikacyjne	2 329,12	1,0
Tereny otwarte, w tym:	184 376,77	82,6
<i>uprawy polowe</i>	131 302,53	58,8
<i>lasy i zadrzewienia</i>	32 296,05	14,5
<i>roślinność trawiasta, łąki</i>	18 470,57	8,3
<i>wody powierzchniowe</i>	914,30	0,4
<i>uprawy trwałe</i> <i>(sady, plantacje, ogrody działkowe, szkółki)</i>	1 288,04	0,6
<i>roślinność krzewiasta</i>	105,28	0,05
Tereny niezabudowane <i>(pod urządzeniami technicznymi lub budowlanymi oraz przemysłowo-składowe)</i>	81,97	0,04

Dane: BDOO

Rysunek 6. Pokrycie terenu

3.3. Lokalne polityki przestrzenne

Dokumentem określającym politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, uwzględniającym szereg uwarunkowań, czyli czynników i ograniczeń rozwoju przestrzennego jest *studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*. Studium jest aktem polityki administracyjnej, a więc ma wymiar polityczny, inspirujący zamierzenia planistyczne organów gminy i stanowi wyraz perspektywicznej polityki przestrzennej. Polityka przestrzenna zajmuje się, po pierwsze, definiowaniem interesów publicznych, po drugie zaś, oddziaływaniem na zachowania uczestników zagospodarowania przestrzennego w taki sposób, aby dokonywali wyborów zgodnie z tym interesem. Konkretyzacja lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, dokonywana w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powinna następować zgodnie z tą polityką. Spośród 22 gmin LOM-u, aż 16 z nich posiada plany miejscowe dla obszaru całej gminy, a są to: Bełżyce, Bychawa, Garbów, Głusk, Jabłonna, Jastków, m. Lubartów, Lubartów, Łęczna, Mełgiew, Niemce, Piaski, Spiczyn, Strzyżewice, Świdnik i Wólka. Gmina Niedzwica Duża posiada sporządzone plany miejscowe, które pokrywają niemal w 96% jej obszar. Pozostałe 5 samorządów posiada plany miejscowe, które pokrywają tylko w części ich obszary, tj.: Lublin (54%), Kamionka (54%), Konopnica (24%), Nałęczów (13%) i Wojciechów.

Studium, jako akt kierownictwa wewnętrznego jest zbiorem informacji ułatwiającym prowadzenie gospodarki przestrzennej. Pełni ono trzy główne funkcje, tj.: (1) dokumentu określającego kierunki polityki przestrzennej, będącego jednocześnie wykładnią tej polityki, (2) narzędzia koordynacji realizacji polityki przestrzennej i (3) środka promocji danej gminy/miasta jako miejsca lokalizacji podmiotów gospodarczych i zamieszkania ludności. Analiza głównych zasad i założeń będących podstawą lokalnych polityk przestrzennych pozwoli prześledzić i zbadać w jaki sposób lokalne społeczności i samorządy postrzegają własne gminy, a także w jaki sposób i w jakim kierunku kształtują ich przestrzeń.

LUBLIN

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin przyjęte zostało Uchwałą Nr 283/VIII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 1 lipca 2019 r.

Na terenie miasta wyznaczono 9 rejonów urbanistycznych, dla których określono kierunki zmian w strukturze przestrzennej oraz przeznaczeniu terenów w taki sposób, aby stanowiły spójną politykę przestrzenną w zakresie kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, obejmujących:

- kształtowanie obszaru funkcjonalnego śródmieścia - centrum miasta jako wielkomiejskiej struktury osadniczej, gdzie występuje koncentracja zabudowy śródmiejskiej, zabudowy wielorodzinnej oraz usług o funkcjach ogólnomiejskich oraz ponadlokalnych (metropolitalnych);
- kształtowanie terenów zabudowy śródmiejskiej jako wielofunkcyjnych obszarów kwartałowej zabudowy mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej, usługowej, w tym usług wyższego rzędu (kultury i sztuki, nauki, edukacji, medycyny,

administracji, otoczenia biznesu, itp.) nawiązującej swoją formą do historycznego charakteru przestrzennego oraz kompozycji architektoniczno-urbanistycznej Śródmieścia i Starego Miasta;

- zachowanie zespołu staromiejskiego jako terenu historycznie ukształtowanej zabudowy śródmiejskiej, gdzie dominującą funkcją są usługi związane z obsługą ruchu turystycznego, w szczególności w zakresie: hotelarstwa, gastronomii, handlu, rzemiosła, kultury i atrakcji turystycznych, a funkcja mieszkaniowa będzie stanowić przeznaczenie uzupełniające;
- w obszarze rozwoju funkcji centrotwórczych, szczególnie w rejonie centrum i subcentrów przewidziano wzmacnianie rozwoju funkcji miastotwórczych przeciwdziałających wyludnieniu się centralnych obszarów miasta, umożliwiając wprowadzanie na terenach usługowych funkcji zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oraz realizację wielofunkcyjnych zgrupowań intensywnej zabudowy (w tym w formie zabudowy śródmiejskiej);
- kształtowanie zorganizowanych struktur osadniczych miasta (osiedli), gdzie w ramach terenów zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo/usługowej realizowane będą funkcje zapewniające obsługę podstawowych potrzeb mieszkańców.

Określone w Studium kierunki polityki przestrzennej przewidują stworzenie warunków ochrony i promowania dziedzictwa kulturowego regionu lubelskiego m.in. poprzez poszerzenie oferty ze strony istniejących instytucji kultury (filharmonia, teatry, muzea, ośrodki telewizji, wydawnictwa, biblioteki, ośrodki studiów i ochrony środowiska kulturowego itp.), podniesienie standardu obiektów istniejących i rozbudowę bazy materialnej do poziomu europejskiego, rewaloryzację historycznej substancji i struktury zabytkowej z wykorzystaniem dla funkcji kultury i turystyki.

W odniesieniu do infrastruktury komunikacyjnej priorytetem jest rozwój transportu zbiorowego, ruchu rowerowego i pieszego, zaś za najważniejsze działania dla rozwoju systemów komunikacji Lublina uznaje się uprzywilejowanie transportu zbiorowego, rozwój podstawowego układu drogowego, w tym układu tras obwodowych, rozwój ruchu rowerowego oraz zmiany w organizacji ruchu związane z ograniczeniami ruchu w obszarze centralnym miasta. W celu usprawnienia komunikacji o znaczeniu ponadlokalnym planowana jest budowa intermodalnego Zintegrowanego Dworca Komunikacyjnego, modernizacja linii kolejowej nr 7 (Warszawa Wschodnia Osobowa – Dorohusk) obejmująca budowę przystanku osobowego Lublin - Zachód oraz przebudowa bocznicy kolejowej do EC Wrotków oraz bazy paliw PKN Orlen. Ponadto uwzględniono rozbudowę regionalnego portu lotniczego: Port Lotniczy Lublin (wraz z budową terminala cargo) i przystosowanie go do kategorii lotniska o charakterze międzynarodowym.

W ramach funkcjonalnego kształtowania terenów usługowych, usług oświaty oraz usług w zieleni przyjęto:

- lokalizowanie funkcji usługowych, w tym usług wyższego rzędu (kultury i sztuki, nauki, edukacji, medycyny, administracji, otoczenia biznesu, ogrodu botanicznego / zoologicznego itp.) o znaczeniu ponadlokalnym (metropolitalnym) wraz z usługami towarzyszącymi (handlu, gastronomii, zamieszkania zbiorowego, sportu itp.);

- koncentrowanie funkcji produkcyjnych, składowo-magazynowych i usługowych (będących lokalnymi ośrodkami miejsc pracy, usług i wytwarzania dóbr materialnych) wraz z infrastrukturą techniczną i komunikacyjną oraz zielenią urządzoną;
- możliwość realizacji funkcji mieszkaniowej, w tym w szczególności w zakresie niezbędnym dla potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej, lokalizowanie elementów struktury osadniczej, w tym infrastruktury technicznej i komunikacyjnej o znaczeniu ogólnomiejskim i ponadlokalnym (metropolitalnym);
- lokalizowanie terenów specjalnych związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym: ochrona i kształtowanie przestrzeni otwartych, obszarów zieleni urządzonej (parki, ogrody) oraz obszarów stanowiących system przyrodniczy miasta (ESOCH), gdzie celem nadrzędnym jest zachowanie krajobrazu oraz powiązań ekologicznych poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego, przy uwzględnieniu potrzeb związanych z ochroną przed powodzią oraz przed suszą;
- ochronę i eksponowanie dziedzictwa narodowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej oraz innych obiektów o znaczeniu kulturowym (decydujących o tożsamości miasta).

GMINA BEŁŻYCE

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bełżyce w granicach administracyjnych przyjęte zostało Uchwałą Nr XXVIII/166/16 Rady Miejskiej w Bełżycach z dnia 9 listopada 2016 r.

W Studium wyodrębniono strefy funkcjonalne, określone dla wyłonienia obszarów predestynowanych do instrumentalizacji celów określonych w polityce rozwoju przestrzennego gminy, dla których określono kierunki zmian w dostosowaniu do ich funkcji, tj.:

- strefa dominacji funkcji ekologicznych i przyrodniczo-krajobrazowych z rozwojem osadnictwa i funkcji turystycznych – priorytet dla rozwoju funkcji ekologicznych przy współistnieniu zabudowy, w tym przede wszystkim ekstensywnych usług turystyki oraz infrastruktury związanej z turystyką i rekreacją,
- strefa dominacji funkcji rolno-leśno-osadniczej – priorytet dla rozwoju funkcji rolniczej z zabudową, w tym przede wszystkim ekoprodukcji rolniczej, z jednoczesnym zachowaniem podwyższonych rygorów ekologicznych na obszarach ciągów i ostoi przyrodniczych,
- strefa dominacji zabudowy – priorytet dla rozwoju różnych form zabudowy (w szczególności usług społecznych) i zagospodarowania terenu, w tym aktywności gospodarczej.

Generalna koncepcja przekształceń i rozwoju struktury przestrzennej miasta i gminy Bełżyce zakłada:

- uzyskanie nowoczesnej struktury przestrzennej miasta i gminy z dobrze wykształconą strefą aktywności życiowej i sprawnym układem obsługi komunikacyjnej i technicznej,

- zapewnienie wysokiej jakości usług społecznych, przede wszystkim w zakresie ochrony zdrowia, szkolnictwa, kultury oraz sportu i rekreacji,
- rozwój funkcji turystyczno-wypoczynkowo-mieszkaniowej związanej z atrakcyjnością kulturową, przyrodniczą i krajobrazową tego obszaru,
- rozwój funkcji rolniczych, w tym ekoprodukcji rolniczej, ze szczególną predyspozycją do takiego rozwoju północnej, południowo-wschodniej i środkowej części gminy,
- uzyskanie wysokich standardów i ładu w zagospodarowaniu przestrzennym gminy oraz harmonizację całego układu przestrzennego,
- poprawę stanu środowiska przyrodniczego, w tym zapewnienie funkcjonowania fragmentów ciągów przyrodniczych, zagospodarowania poprzez wprowadzenie nowych rozwiązań technologicznych w zakresie infrastruktury technicznej,
- ochronę dziedzictwa kulturowego, służącą utrwalaniu tożsamości miasta i wiejskich jednostek osadniczych gminy oraz utrzymaniu ich jako głównych elementów struktury przestrzennej,
- wykorzystanie przyjętych zasad ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska przyrodniczego w stymulowaniu procesów zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy,
- pełne wykorzystanie powiązań komunikacyjnych dla rozwoju miasta i gminy, a zwłaszcza dla wykreowania nowych terenów turystyczno-mieszkaniowych,
- pełne wykorzystanie powiązań komunikacyjnych miasta dla poprawy jego powiązania z układem osadniczym całej gminy.

GMINA BYCHAWA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bychawa przyjęte zostało Uchwałą Nr XXIV/162/2016 Rady Miejskiej w Bychawie z dnia 29 grudnia 2016 r.

Studium wyznacza potencjalne kierunki rozwoju miasta, obszary predysponowane do rozwoju poszczególnych funkcji. Wyznaczenie ich pozwala na długofalowe planowanie inwestycji z zapewnieniem bezkolizyjności funkcjonowania miasta. Rozwiązania przestrzenne przyjęte w studium stanowią akceptację istniejącego obrazu przestrzennego miasta i przewidują kontynuację zastanych rozwiązań. Dominującym wskazaniem jest wzmocnienie funkcji miejskich i gospodarczych, w tym poprzez:

- adaptację ukształtowanego historycznie układu miejskiego, tj. centrum i dawnych „przedmieść” wraz z jego ustabilizowanymi funkcjami (głównie mieszkalno-usługowymi oraz administracyjnymi) z rewaloryzacją tkanki architektonicznej,
- adaptację istniejących terenów mieszkaniowych z podniesieniem standardu jakości życia,
- adaptację zainwestowanych przemysłowo terenów do funkcji związanych z rozwojem aktywności gospodarczej,
- adaptację istniejących terenów i obiektów funkcji sportu – z podniesieniem standardu ich urządzenia,
- wzmocnienie funkcji przyrodniczej (zwłaszcza dolin rzecznych) poprzez proponowane wprowadzenie terenów zieleni wysokiej,
- utworzenie terenów rozwojowych:

- ośrodka aktywizacji gospodarczej (przy drodze wojewódzkiej nr 834 i powiatowej 2278L),
- funkcji usług sportu i rekreacji w oparciu o występujące na terenie Bychawy naturalne walory przyrodnicze,
- mieszkaniowych (głównie MN) – jako kontynuacja istniejących terenów osiedleńczych w południowej części miasta, a także dopuszczenie zabudowy pensjonatowej (MP) w części miasta zwanej Podzamcze – jako zespołu rozwoju funkcji obsługi ruchu turystycznego.

GMINA GARBÓW

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Garbów przyjęte zostało Uchwałą Nr XX/117/2000 Rady Gminy Garbów z dnia 29 września 2000 r. i było kilkakrotnie zmieniane w okresie od 2005 r. do 2019 r. W czasie prowadzenia niniejszej analizy Gmina była na końcowym etapie kompleksowej aktualizacji Studium, w związku z czym analizie poddany był projekt Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Garbów, który został wyłożony do publicznego wglądu.

Polityka przestrzenna określona w projekcie Studium, określając strukturę funkcjonalno-przestrzenną, dzieli terytorium gminy na strefy i jednostki funkcjonalno-przestrzenne. Wyróżnienie podstawowych elementów kształtujących strukturę przestrzenną i krajobraz gminy oraz podział na strefy i jednostki funkcjonalno-przestrzenne stanowi ramy dla określania zasad zagospodarowania oraz sposobów realizacji polityki przestrzennej, a także rozwoju przestrzennego gminy Garbów.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy wyznaczono:

- strefy o wiodącej funkcji przyrodniczej – tereny wyłączone spod zabudowy, stanowiące System Przyrodniczy Gminy,
- strefy intensywnej produkcji rolnej oraz rozwoju i koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych – tereny aktywności społeczno-gospodarczej związane z podstawowymi elementami sieci osadniczej (ośrodek gminny, pozostałe miejscowości) oraz tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- elementy szczególne zagospodarowania – istniejące i planowane elementy zagospodarowania zlokalizowane niezależnie od podziału obszaru gminy na strefy i jednostki funkcjonalno-przestrzenne, decydujące o charakterze i funkcji jednostki strukturalnej oraz służące wzmocnieniu i rozwojowi głównych funkcji danej jednostki funkcjonalno-przestrzennej.

Ponadto określono następującą hierarchię ośrodków osadniczych (wsi), uwzględniającą ich funkcje, charakter, stopień zurbanizowania:

- główny ośrodek obsługi (ośrodek gminny): Garbów – właściwy dla wzmocnienia i rozwoju funkcji obsługi mieszkańców w zakresie: administracji, szkolnictwa, ochrony zdrowia i innych usług społeczno-gospodarczych,
- ośrodki wspomagające: Bogucin, Zagrody i Przybysławice – właściwe dla rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych i wzmocnienia funkcji usług podstawowych,

- elementarne ośrodki obsługi: Borków, Gutanów, Janów, Karolin, Leśce, Meszno, Piotrowice Kolonia, Piotrowice Wielkie, Wola Przybyszowska I, Wola Przybyszowska II – właściwe dla utrzymania funkcji usług elementarnych służących zaspokajaniu podstawowych potrzeb mieszkańców.

GMINA GŁUSK

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głusk przyjęte zostało Uchwałą Nr XXXIII/280/21 Rady Gminy Głusk z dnia 11 maja 2021 r.

Określona w Studium polityka przestrzenna, uwzględniając strategiczne priorytety rozwojowe gminy, określa następujące kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy:

- utrzymanie i wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych z ośrodkami LOM, w tym z Lublinem stanowiącym zaplecze usługowe w zakresie usług publicznych i komercyjnych oraz rynek pracy dla mieszkańców gminy,
- podniesienie atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania, wypoczynku i prowadzenia działalności gospodarczej,
- wzmocnienie roli miejscowości Dominów jako ośrodka obsługi gminy,
- wzmocnienie roli miejscowości: Dominów, Ćmiłów, Kalinówka, Kazimierzówka i Żabia Wola jako podstawowych ośrodków usługowych gminy,
- wzmacnianie roli miejscowości: Dominów, Ćmiłów, Mętów, Prawiedniki, Kolonia Wilczopole, Kalinówka i Kazimierzówka w strukturach przestrzennych gminy jako głównych ośrodków osadniczych,
- rozwój funkcji produkcyjno-usługowej w Kalinówce i Kazimierzówce przy wykorzystaniu sąsiedztwa dwóch węzłów na drodze ekspresowej S12/S17: „Lublin Felin” i „Świdnik”,
- rozwój struktur osadniczych przy jednoczesnym dążeniu do skupiania zabudowy,
- utrzymanie rolniczego charakteru południowej oraz południowo-wschodniej części gminy,
- wielofunkcyjny rozwój wsi, m.in. poprzez rozwój agroturystyki, rolnictwa specjalistycznego oraz przetwórstwa rolno-spożywczego,
- ochrona szczególnie wartościowych elementów krajobrazu kulturowego – obiektów i obszarów zabytkowych, zwłaszcza zespołu dworsko-parkowego w Dominowie oraz obiektów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- utrzymanie ciągłości ekologicznej w obrębie zielonego pierścienia LOM poprzez zachowanie istniejących zbiorników wodnych oraz kompleksów leśnych w centralnej i południowej części gminy, stanowiących bazę terenów rekreacyjnych LOM,
- utrzymanie ciągłości ekologicznej w obrębie doliny Bystrzycy (stanowiącej korytarz ekologiczny o znaczeniu regionalnym) oraz w obrębie doliny Czerniejówki (stanowiącej korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym),
- rozwój przestrzenny gminy w oparciu o istniejący układ komunikacyjny, poprawa stanu technicznego istniejących dróg, poprawa dostępności komunikacyjnej gminy poprzez usprawnienie transportu zbiorowego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jabłonna przyjęte zostało Uchwałą Nr XLII/317/2018 Rady Gminy Jabłonna z dnia 16.10.2018 r.

Polityka przestrzenna uwzględnia istniejące uwarunkowania i nowe elementy struktury przestrzennej gminy. Jednym z istotnych czynników rozwojowych wpływających na kierunek przekształceń struktury przestrzennej i funkcjonalnej gminy, którym jest sąsiedztwo miast: Lublina i Świdnika, stanowiących centrum aglomeracji lubelskiej. Tworzy to dla gminy Jabłonna możliwości rozwoju funkcji komplementarnych dla ludności miejskiej, tj.:

- rozwój funkcji mieszkaniowej w formie tzw. rezydencji podmiejskich na dużych działkach, w lepszych warunkach klimatycznych z sąsiedztwem terenów otwartych i leśnych,
- rozwój funkcji rekreacyjnej, poprzez tworzenie zaplecza rekreacyjnego dla mieszkańców miast z możliwością realizacji tzw. drugich domów lub poprzez tworzenie kompleksów rekreacyjnych, szczególnie w oparciu o kompleksy leśne położone na południu i północy gminy i doliny rzeczne; szczególnie atrakcyjne pod tym względem są miejscowości Piotrków Pierwszy, Piotrków Drugi, Chmiel Drugi i Skrzynice Pierwsze.

Polityka przestrzenna gminy zakłada:

- tworzenie rozwojowych warunków dla istniejących na terenie gminy obiektów oraz terenów, które służyć będą funkcji rekreacyjnej, w tym: tworzenie możliwości rozbudowy istniejącej, niewielkiej stadniny koni w Czerniejowie Kolonii o obiekty infrastruktury jeździeckiej, adaptację starej, drewnianej zabudowy dla funkcji rekreacyjnej i agroturystycznej, przebudowę obszaru ośrodka gminnego z uwzględnieniem funkcji niezbędnych dla obsługi ruchu rekreacyjnego, przystosowanie dla funkcji rekreacyjnej, sportowej i turystycznej terenu sąsiadującego z doliną rzeki Czerniejówki przyległego do zespołu pałacowo-parkowego i kompleksu stawów, terenu mającego wzbogacić ofertę rekreacyjną gminy, rozwój systemu ścieżek rowerowych wiążących najatrakcyjniejsze widokowo tereny rekreacyjne;
- zmianę kierunków inwestowania w zakresie produkcji i usług, w tym: lokalizację terenów produkcji i usług w rejonie skrzyżowań drogi nr 835 z drogami powiatowymi nr 2114L i 2284L oraz wojewódzką nr 836, rozwój funkcji usługowych ze szczególnym uwzględnieniem obsługi komunikacyjnej zlokalizowane są w pasmach terenów położonych wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 835, w strefie jej oddziaływania,
- kształtowanie centrum gminy Jabłonna zlokalizowanego w miejscowości Jabłonna – Majątek, jako obszaru wielofunkcyjnego pełniącego funkcje obsługi mieszkańców.

Dla odzwierciedlenia uwarunkowań, predyspozycji i ograniczeń rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej, wynikających z różnych dziedzin i przeprowadzonych analiz określono strefy polityki przestrzennej, do których należą:

- strefy kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej w oparciu o przesłanki przyrodnicze,
- strefy ochrony wartości kulturowych,
- strefy ochronne od obiektów infrastruktury technicznej i cmentarzy,
- strefy intensywnego rozwoju funkcji osadniczych,
- strefy krajobrazu polnego.

GMINA JASTKÓW

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jastków przyjęte zostało Uchwałą Nr VIII/37/2015 Rady Gminy Jastków z dnia 17 kwietnia 2015 r.

Polityka przestrzenna zakłada, że podstawową funkcją gminy jest wielokierunkowa produkcja rolna gospodarstw indywidualnych. Uzpełnieniem funkcji podstawowej będzie rozwój mieszkalnictwa zwłaszcza w obszarach położonych najbliżej Lublina oraz rekreacja związana głównie z atrakcyjnym krajobrazem gminy. Obszar gminy został podzielony na strefy o określonych funkcjach.

W strefach, których podstawą wydzielenia były walory środowiskowe i przyrodniczo-krajobrazowe, głównymi funkcjami ukierunkowanymi na zasoby środowiska przyrodniczego są (w zależności od strefy i uwarunkowań):

- ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz strefy ich zasilania,
- korytarza ekologicznego,
- ochrona krajobrazu osobliwych form geomorfologicznych, ochrona stref zasilania wód podziemnych i ochrona cennych ekosystemów leśnych.

Uzpełniając w stosunku do głównych funkcji przyrodniczych i środowiskowych, określono dla tych stref funkcje gospodarcze, które obejmują:

- rolnictwo,
- osadnictwo, w tym coraz bardziej zagęszczające się osadnictwo rozproszone,
- osadnictwo podmiejskie i usług,
- wypoczynek (drugie domy w strefie podmiejskiej).

W strefach wydzielonych na podstawie zasięgu podlubelskiego pasma urbanizacji, głównymi funkcją jest wielofunkcyjny rozwój gospodarczy, wykorzystujący atuty handlowe międzynarodowej trasy komunikacyjnej i położenie na obrzeżu aglomeracji miejskiej.

GMINA KAMIONKA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamionka przyjęte zostało Uchwałą Nr XXXV/224/2014 Rady Gminy Kamionka z dnia 2 kwietnia 2014 r.

Polityka przestrzenna określona w Studium zakłada rozwój funkcjonalny poszczególnych ośrodków osadniczych gminy, dla których określono następujące funkcje:

- ośrodek gminny – Kamionka

- ośrodek usług podstawowych obsługi rolnictwa, ludności i administracji,
- ośrodek podstawowy mieszkalnictwa, usług i rekreacji,
- ośrodek lokalizacji rzemiosła,
- ośrodek rozrzędu ruchu turystycznego,
- pozostałe miejscowości
 - ośrodki wspomagające obsługi rolnictwa i ludności: Starościan, Samokłęski,
 - ośrodki elementarne: Kol. Kierzkówka, Ciemno, Bratnik, Zofian,
 - ośrodki koncentracji usług turystyczno-rekreacyjnych: Kozłówka, Dąbrówka, Wólka Krasienińska,
 - wsie produkcyjne: Samokłęski, Kamionka,
 - wsie letniskowe: Dąbrówka, Wólka Krasienińska, Amelin, Bratnik, Kozłówka.

Polityka przestrzenna koncentruje się na poprawie ładu przestrzennego, a jej wiodące zadania dotyczą głównie sfery osadnictwa, w odniesieniu do której założono:

- krystalizowanie sieci osadniczej przy uwzględnieniu:
 - efektywnego wykorzystanie obszarów już mających ustaloną funkcję mieszkaniową - zwłaszcza posiadających dostęp do jak najszerszego zestawu mediów komunalnych i zlokalizowanych wewnątrz lub w sąsiedztwie istniejących, zwartych obszarów zabudowy,
 - ograniczenia wyznaczania nowych terenów budowlanych w sytuacji niepełnego wykorzystania terenów już wyznaczonych,
- minimalizowanie konfliktów funkcjonalnych pomiędzy osadnictwem a systemem przyrodniczym gminy i terenami o funkcjach konfliktogennych,
- ochrona i wzbogacanie walorów i tożsamości kulturowej gminy, w szczególności krajobrazu kulturowego wsi,
- ochrona i wzbogacenie systemu przyrodniczego i struktury ekologicznej gminy.

GMINA KONOPNICA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Konopnica przyjęte zostało Uchwałą Nr XLVI/252/2010 Rady Gminy Konopnica z dnia 21 czerwca 2010 r.

Polityka przestrzenna gminy oparta została na trzech podstawowych i jednocześnie naczelnym zasadach:

- ochrony ładu przestrzennego,
- ochrony walorów środowiskowych,
- utrzymania rolniczego charakteru gminy.

Struktura przestrzenna gminy, określona w Studium, jest zdominowana przez tereny zurbanizowane lub przeznaczone do urbanizacji. Strukturę terenu oparto o wyłonienie trzech zasadniczych grup obszarowych, których podział związany jest bezpośrednio z podziałem funkcjonalnym i rolą jaką pełnią, tj.:

- terenów zainwestowanych,
- terenów rozwojowych, przeznaczonych do zainwestowania,

- terenów wyłączonej z zainwestowania, w tym terenów objętych całkowitym zakazem zabudowy.

Tereny zainwestowane i przeznaczone do zainwestowania stanowią obszary wzbogacania funkcjonalnego. Podzielono je na sektory:

- centralny, miejski i „village” o dominujących funkcjach związanych z rozwojem mieszkalnictwa,
- wiejski wskazany do zachowania i wzmocnienia istniejącej, wiodącej funkcji rolniczej,
- obszary ofertowe, których główne funkcje związane są z rozwojem aktywności gospodarczej, gdzie mogą się pojawić obiekty handlowe, w tym obiekty handlowe wielkopowierzchniowe, obiekty rzemiosła i usług, giełdy towarowe, obiekty przetwórstwa i inne związane z obsługą produkcji rolnej, obiekty przemysłowe, bazy, składy, magazyny, hurtownie.

MIASTO LUBARTÓW

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lubartów przyjęte zostało Uchwałą Nr VII/45/2019 Rady Miasta Lubartów z dnia 12 kwietnia 2019 r.

Polityka przestrzenna określa kształt jego struktury funkcjonalno-przestrzennej, na którą składają się jej pasma o określonych funkcjach, tj.:

- pasmo wschodnie – dolina Wieprza, krajowy „korytarz ekologiczny”,
- pasmo środkowe – obejmujące centrum miasta, w tym: wielofunkcyjne obszary zabudowy mieszkaniowo-usługowej (pierzejowej) o charakterze śródmiejskim oraz osiedla zabudowy mieszkaniowej (wielorodzinnej, jednorodzinnej),
- pasmo zachodnie – o kierunkowym rozwoju funkcji: produkcyjnych, usługowych i mieszkaniowych, w tym budownictwa wielorodzinnego.

Określona w Studium polityka przestrzenna realizuje następujące cele rozwojowe:

- rozwój strefy śródmiejskiej jako centrum administracyjno-kulturalnego miasta – wielofunkcyjnego ośrodka rozwoju, o znaczeniu lokalnym oraz regionalnym,
- podniesienia jakości życia zamieszkania poprzez modernizację istniejącej struktury osadniczej oraz możliwość realizacji nowej zabudowy mieszkaniowej i usługowej w zachodniej oraz środkowej części miasta,
- rozwój Lubartowskiej Strefy Gospodarczej dającej nowe miejsca pracy dla ludności miasta i okolic,
- rozwój usług rekreacji, sportu i turystyki powiązanych funkcjonalno-przestrzennie z zespołem pałacowo-parkowym i rozlokowanymi w obrębie doliny rzeki Wieprz terenami przyrodniczymi oraz turystyczno-rekreacyjnymi,
- zachowanie głównego korytarza regionalnego "Doliny Wieprza" jako kompleksu terenów zieleni pełniących funkcje: przyrodnicze, przewietrzania miasta, usług turystyki i rekreacji,
- poprawę dostępności komunikacyjnej (wewnętrznej, zewnętrznej).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubartów przyjęte zostało Uchwałą Nr V/35/15 Rady Gminy Lubartów z dnia 27 marca 2015 r.

Kierunki kształtowania struktury przestrzennej gminy koncentrują się na dostosowaniu rozwoju osadnictwa do nowych tendencji w zakresie potrzeb mieszkaniowych, tj. wzrostu udziału zabudowy jednorodzinnej i letniskowej oraz rozwoju funkcji pozarolniczych - na wyznaczonych terenach grupowania działalności gospodarczej oraz w tkance zabudowy wsi, głównie usług komercyjnych oraz drobnych, nieuciążliwych zakładów produkcyjno-usługowych.

Polityka przestrzenna uwzględnia następujące elementy struktury i ich funkcje:

- obszary rozwoju osadnictwa uwzględniające potrzeby rozwoju wielofunkcyjnego, obejmujące powiększenie terenów budowlanych dla zróżnicowanych form mieszkalnictwa, usług i rozwoju drobnej przedsiębiorczości usługowo-produkcyjnej, w tym:
 - poprawa i wzbogacenie funkcjonalne ośrodków osadniczych gminy w usługi o charakterze użyteczności publicznej i usługi komercyjne, służących zaspokajaniu potrzeb bytowych ludności,
 - uzupełnienie wyposażenia i zróżnicowanie usług turystyczno-rekreacyjnych, kultury, zdrowia i pomocy społecznej, ewentualnie powiązanie ich z funkcją mieszkalnictwa (zbiorowego, jednorodzinnego),
 - efektywne wykorzystanie wyznaczonych w planach stref i terenów budowlanych na rozwój drobnej przedsiębiorczości, wspieranie przekształceń funkcjonalnych na działalności usługowo-produkcyjne,
 - rozwój funkcji zabudowy jednorodzinnej i zabudowy letniskowej na terenach rolnych,
 - rehabilitację zespołów zabudowy mieszkaniowej, służącą podniesieniu standardów użytkowych i technicznych,
- obszary rozwoju przedsiębiorczości obejmujące przekształcenia i rozwój bazy pozarolniczej w sektorach wykorzystujących zasoby surowców mineralnych inne potencjały gminy, z preferencjami dla sfery usługowo-produkcyjnej,
- obszary rozwoju gospodarki leśnej obejmującej ochronę i rozwój terenów leśnych powiązane z wykorzystaniem zasobów leśnych dla różnych funkcji gospodarczych m.in.: łowiectwa, przedsiębiorczości w branżach drzewnych, ekoturystyką, wykorzystaniem zasobów runa leśnego,
- obszary rozwoju turystyki i rekreacji poprzez aktywizację i rozwój funkcji turystycznej o zróżnicowanych profilach, z bazą dla turystyki weekendowej, stałej i wyspecjalizowanej,
- obszary wzmocnienia i wzbogacania dziedzictwa przyrodniczego obejmujące ochronę zasobów i kształtowanie ochrony środowiska, jego bioróżnorodności w powiązaniu z regionalną i krajową polityką ekologiczną,
- ochronę granicy polno-leśnej jako strefy ekotonalnej i zasobu krajobrazu kulturowego gminy,

- rozwój w zakresie ilościowym i jakościowym systemów infrastruktury transportowej i technicznej.

GMINA ŁĘCZNA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łęczna przyjęte zostało Uchwałą Nr XXIV/124/2016 Rady Miejskiej w Łęcznej z dnia 31 sierpnia 2016 r.

Studium określa strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy, którą tworzy pięć zasadniczych stref, tj.:

- tereny zurbanizowane – ciągła przestrzeń miejska z możliwością uzupełniania zabudowy, stanowiące ośrodek:
 - podstawowy mieszkalnictwa, usług i rekreacji
 - ponadpodstawowy obsługi rolnictwa, ludności i administracji – skupiając tereny mieszkaniowo-usługowe i produkcyjne
- tereny przeznaczone do ekstensywnej urbanizacji – przedmieście z możliwością kontynuacji zabudowy,
- tereny rozwoju zabudowy – rezerwa dla intensywnej zabudowy miejskiej,
- tereny wiejskie zurbanizowane – pasma i obszary ciągłej zabudowy z możliwością jej uzupełniania, stanowiące lokalne ośrodki koncentracji mieszkalnictwa i usług
- tereny rozwoju usług turystycznych.

Polityka przestrzenna określona w Studium, w odniesieniu do charakterystycznych stref funkcjonalnych, realizuje następujące cele i kierunki rozwojowe:

- w odniesieniu do obszaru miasta:
 - poprawę kompozycji urbanistycznej miasta, estetyki i ładu przestrzennego,
 - harmonizowanie celów ochronnych, ekologicznych, społecznych, ekonomicznych i przestrzennych na zasadzie ekorozwoju,
 - przywrócenie możliwości organicznego rozwoju miasta poprzez wykorzystanie inicjatyw właścicieli, inwestorów i mieszkańców,
 - wskazanie możliwości inwestowania w sferze przedsiębiorczości, biznesu i obsługi,
 - rozwój funkcji podnoszących rangę i atrakcyjność miasta,
 - zapewnienie możliwości przestrzennych dla poprawy stanu sfery publicznej i społecznej, w szczególności dla: tworzenia miejsc pracy, kształcenia dzieci i młodzieży oraz rozwoju opieki społecznej i zdrowotnej, w tym przystosowania do życia niepełnosprawnych,
 - poprawę układu komunikacyjnego, w tym ochronę miasta przed ruchem tranzytowym;
- w odniesieniu do obszarów wiejskich:
 - rozwój obszarów urbanizacji w powiązaniu z układem drogowym, przy szeroko pojętej dostępności komunikacyjnej, ponadto przeznaczanie terenów pod funkcje mieszkalnictwa i budownictwa usługowego w taki sposób, by nie stanowiły one uciążliwości dla środowiska przyrodniczego,

- rozwój strefy aktywizacji gospodarczej w tym terenów lokalizacji inwestycji energetycznych w oparciu o dostępne w niewielkiej odległości źródła energii/paliwa,
- rozwój turystyki poprzez wyznaczenie obszarów pod usługi turystyczno-rekreacyjne (rekreacja o charakterze pobytowym) i promowanie agroturystyki w oparciu o bazę noclegową gospodarstw agroturystycznych,
- utrzymanie rolnictwa jako głównej funkcji dla obszarów o najlepszych glebach w powiązaniu z rozwojem nowoczesnych kierunków produkcji rolnej oraz otwarcie terenów rolnych na inne funkcje o charakterze turystyczno-rekreacyjnym,
- szczególną ochronę krajobrazu, terenów leśnych i zadrzewionych, dolin rzecznych, stref ekologicznych pełniących istotne funkcje dla systemu przyrodniczego oraz ochrony wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami.

GMINA MEŁGIEW

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mełgiew przyjęte zostało Uchwałą Nr XXXVII/273/18 Rady Gminy Mełgiew z dnia 27 czerwca 2018 r.

Polityka przestrzenna gminy opiera się na dziedzinach i zadaniach priorytetowych dla rozwoju gminy, którymi są:

- tworzenie kompleksowych systemów podbudowy ekonomicznej i organizacyjnej dla realizacji inwestycji podnoszących rangę gminy i wspierających istniejące i nowe formy działalności gospodarczej,
- tworzenie warunków technicznych (w tym rozbudowa infrastruktury technicznej) dla racjonalnego i zrównoważonego rozwoju struktury gminy przy zapewnieniu poprawy standardów istniejących już wsi i zespołów mieszkaniowych,
- stworzenie dobrej gospodarki nieruchomościami i zasobami gminy – w tym rozbudowa bazy oświatowej i sportowej,
- działania na rzecz rozbudowy regionalnego portu lotniczego Port Lotniczy Lublin S.A. (Świdnik) jako inwestycji generującej rozwój gospodarczy gminy.

Ponadto, w oparciu o główne czynniki rozwojowe gminy, kierunki rozwoju przestrzennego koncentrują się na:

- rozwoju obiektów i urządzeń obsługi komunikacji ruchu ponadregionalnego, przedsiębiorczości i wszelkich form aktywności gospodarczej, dla których podstawą jest sąsiedztwo terenów przemysłowych Świdnika i drogi S 12 oraz linia kolejowa,
- rozwój funkcji mieszkaniowej w formie tzw. rezydencji podmiejskich na dużych działkach, w lepszych warunkach klimatycznych z sąsiedztwem terenów otwartych i leśnych,
- rozwój funkcji zaplecza rekreacyjnego dla mieszkańców miast Lublina i Świdnika z możliwością realizacji tzw. drugich domów lub poprzez tworzenie kompleksów rekreacyjnych szczególnie w oparciu o las Szpitalny oraz kompleksy leśne położone

na południu i północy gminy. Szczególnie atrakcyjne pod tym względem są miejscowości Janówek, Lubieniec, Józefów, Podzamcze i Minkowice

GMINA NAŁĘCZÓW

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nałęczów przyjęte zostało Uchwałą Nr XXX/201/2013 Rady Miejskiej w Nałęczowie z dnia 13 czerwca 2013 r.

Głównymi celami strategicznymi rozwoju uwzględnionymi w Studium są:

- utrzymanie i rozwój funkcji uzdrowiskowej,
- rozwój turystyki z zachowaniem uzdrowiskowego charakteru Gminy,
- tworzenie warunków do wszechstronnego zaspokajania potrzeb mieszkańców i rozwoju zasobów ludzkich,
- tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego oraz wzrostu poziomu inwestycji.

Polityka przestrzenna, określając kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy, zachowują dotychczasowe funkcje poszczególnych elementów struktury i zmierzają do:

- rozwoju mieszkalnictwa na terenach o najlepszych powiązaniach komunikacyjnych pomiędzy centrum miasta i uzdrowiska a głównymi osiami komunikacji samochodowej i kolejowej,
- rozwoju i wzbogaceniu usług obsługi mieszkańców, kuracjuszy i turystów,
- rozwoju uzdrowiska przy utrzymaniu kierunków leczenia,
- rozwoju lecznictwa szpitalnego w oparciu o istniejące i rozbudowywane zaplecze i kadre medyczną,
- rozwoju ośrodków spa, regeneracji biologicznej, medycyny estetycznej,
- wzbogaceniu bazy sportu, turystyki kwalifikowanej i rekreacji na terenach wiejskich,
- rozwoju terenów wiejskich – tworzenie nowych centrów rekreacji i sportu, agroturystyki,
- rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- rozwoju sadownictwa, ogrodnictwa, szkółkarstwa oraz przetwórstwa spożywczego.

GMINA NIEDRZWICA DUŻA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Niedzwica Duża przyjęte zostało Uchwałą Nr XXXIII/201/17 Rady Gminy Niedzwica Duża z dnia 11 lipca 2017 r.

Polityka przestrzenna, uwzględniając potencjały rozwojowe zmierza do rozwoju funkcji, które powinny stać się głównymi osiami rozwoju i doprowadzić do pożądanych przeobrażeń społeczno-gospodarczych, tj.:

- funkcji przemysłu przetwórczego,
- funkcji rozwoju indywidualnej przedsiębiorczości i otoczenia biznesu,
- funkcji rolniczej oraz nowoczesnego kierunku rozwoju obszarów wiejskich (z dopuszczeniem lokalizacji pojedynczych urządzeń energetyki solarnej),

- funkcji rekreacyjno-turystycznej z uwzględnieniem tworzenia zaplecza rekreacyjnego dla mieszkańców miast z możliwością realizacji tzw. drugich domów,
- funkcji mieszkaniowej w formie tzw. rezydencji podmiejskich na dużych działkach, z sąsiedztwem terenów doliny rzeki i obszarów leśnych.

Głównymi determinantami kształtowania struktury przestrzennej gminy określającymi zakres i kierunki zagospodarowania są głównie:

- wzbogacenie oferty funkcji usługowo-administracyjnych w gminie i ukształtowanie lokalnych ośrodków obsługi, atrakcyjnych programowo dla mieszkańców oraz rozbudowa i modernizacja bazy lokalowej usług,
- wzrost rangi ośrodka gminnego i wykreowanie Niedzwicy Dużej jako ośrodka administracyjno-usługowego o znaczeniu ponadlokalnym,
- krystalizowanie i integracja funkcjonalno-przestrzenna jednostek osadniczych i dążenie do intensyfikacji zabudowy,
- tworzenie obszarów lub pasm koncentracji przedsiębiorczości, jako stref przekształceń i szczególnej dynamiki rozwoju,
- tworzenie lokalnego systemu ekologicznego warunkującego harmonizację procesów urbanizacyjnych i inwestycyjnych z ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- rewaloryzacja i rehabilitacja zdegradowanych zasobów środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego,
- delimitacja obszarów turystyki i rekreacji podmiejskiej (dla mieszkańców Lublina) i tworzenie stref wypoczynku dla mieszkańców gminy,
- wzbogacenie funkcjonalne lokalnych ośrodków obsługi rolnictwa i gospodarki żywnościowej.

GMINA NIEMCE

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce przyjęte zostało Uchwałą Nr XXX/279/2017 Rady Gminy Niemce z dnia 19 maja 2017 r.

Polityka przestrzenna określona w Studium zakłada rozwój funkcjonalny poszczególnych ośrodków osadniczych gminy, dla których określono następujące funkcje:

- ośrodek gminny – Niemce
 - ośrodek usług podstawowych obsługi rolnictwa, ludności i administracji,
 - ośrodek podstawowy mieszkalnictwa, usług i rekreacji,
 - ośrodek lokalizacji przemysłu i rzemiosła,
 - ośrodek rozrządu ruchu turystycznego,
- pozostałe miejscowości
 - ośrodki koncentracji osadnictwa pozarolniczego: Elizówka, Jakubowice Konińskie, Jakubowice Kolonia, Krasienin, Nasutów, Niemce, Wola Niemiecka.
 - ośrodki podstawowe obsługi rolnictwa i ludności: Ciecierzyn, Dys, Elizówka, Jakubowice Konińskie, Krasienin, Łagiewniki, Nasutów, Niemce, Wola Niemiecka.

- ośrodki elementarne: Baszki, Ciecierzyn, Dziuchów, Jakubowice Konińskie, Krasienin, Krasienin Kolonia, Ludwinów, Łagiewniki, Majdan Krasieniński, Nasutów, Niemce, Nowy Staw, Pólko, Rudka Kozłowiecka, Stoczek, Zalesie.
- wsie produkcyjne: Boduszyn, Bystrzyca Kol., Kawka, Osówka, Pólko, Pryszczowa Góra, Stoczek Kol., Swoboda, Wola Krasienińska.
- wsie letniskowe: Jakubowice Kol., Kawką, Ludwinów, Łagiewniki, Nasutów, Nowy Staw, Stoczek, Zalesie.

Polityka przestrzenna koncentruje się na poprawie ładu przestrzennego, a jej wiodące zadania dotyczą głównie sfery osadnictwa, w odniesieniu do której założono:

- krystalizowanie sieci osadniczej przy uwzględnieniu:
 - efektywnego wykorzystanie obszarów już mających ustaloną funkcję mieszkaniową - zwłaszcza posiadających dostęp do jak najszerszego zestawu mediów komunalnych i zlokalizowanych wewnątrz lub w sąsiedztwie istniejących, zwartych obszarów zabudowy,
 - ograniczenia wyznaczania nowych terenów budowlanych w sytuacji niepełnego wykorzystania terenów już wyznaczonych,
- minimalizowanie konfliktów funkcjonalnych pomiędzy osadnictwem a systemem przyrodniczym gminy i terenami o funkcjach konfliktogennych,
- ochrona i wzbogacanie walorów i tożsamości kulturowej gminy, w szczególności krajobrazu kulturowego wsi,
- ochrona i wzbogacenie systemu przyrodniczego i struktury ekologicznej gminy.

GMINA PIASKI

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Piaski przyjęte zostało Uchwałą Nr XXI/178/2020 Rady Miejskiej w Piaskach z dnia 30 kwietnia 2020 r.

Wiodącym celem strategicznym polityki przestrzennej jest ukształtowanie zrównoważonego rozwoju, osiągnięcie wyższej pozycji ekonomicznej gminy i poprawa warunków życia mieszkańców, przy jednoczesnym zachowaniu zasobów i walorów środowiska kulturowego oraz stabilności procesów w środowisku przyrodniczym. Osiągnięcie tego celu określa się poprzez:

- rozwój funkcji usługowo-mieszkaniowych i rekreacyjnych przy wykorzystaniu położenia w obszarze Aglomeracji Lubelskiej, w tym zwłaszcza w strefie podmiejskiej Świdnika,
- rozwój funkcji produkcyjno-handlowej i obsługi ruchu komunikacyjnego przy wykorzystaniu położenia gminy wzdłuż międzynarodowych traktów transportowych w.
- wzbogacanie i rozwój funkcji turystyki i rekreacji, w powiązaniu z modernizacją niskotowarowych gospodarstw wiejskich przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych,

- rozwój przedsiębiorczości, usług i rzemiosła, zwłaszcza w ośrodku miejskim oraz w miejscowościach położonych w strefie aktywności tras transportowych.
- rozwój towarowej gospodarki rolnej, wykorzystujący predyspozycje glebowe i agroklimatyczne oraz położenie w strefie żywicielskiej Lublina i Świdnika, szczególnie działów specjalnych produkcji roślinnej i hodowlanej oraz gospodarki rybackiej na bazie zbiorników wodnych oraz innych funkcji ekologicznie uwarunkowanych.

Głównymi determinantami kształtowania struktury przestrzennej gminy, określającymi kierunki zagospodarowania są przede wszystkim:

- podniesienie rangi miasta i kształtowanie Piask jako wielofunkcyjnego ośrodka obsługi w obszarze aglomeracji lubelskiej,
- wykreowanie miejscowości Gardzienice na regionalny ośrodek kultury i turystyki kulturoznawczej,
- krystalizowanie i integracja funkcjonalno-przestrzenna jednostek osadniczych,
- poprawa i usprawnienie wewnętrznych powiązań oraz obsługi komunikacyjnej,
- ochrona i wzbogacenie systemu przyrodniczego i struktury ekologicznej gminy,
- wzbogacenie programu funkcji usługowo-produkcyjnych w gminie, rozwój usług publicznych i komercyjnych, szczególnie w zakresie kultury, ochrony zdrowia, rehabilitacji i profilaktyki, sportu i rekreacji, gastronomii,
- przeznaczenie nowych terenów na rozwój przedsiębiorczości, stymulowanie lokalizacji funkcji komercyjnych – usługowych i produkcyjnych, składowo-magazynowych oraz związanych z obsługą komunikacji przy trakcie transportowym drogi ekspresowej oraz w obrębie miasta Piaski,
- ukształtowanie lokalnych ośrodków obsługi, atrakcyjnych programowo dla mieszkańców oraz rozbudowa i modernizacja bazy lokalowej usług.

GMINA SPICZYN

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Spiczyn przyjęte zostało Uchwałą Nr VII.240.2018 Rady Gminy Spiczyn z dnia 28 czerwca 2018 r.

Polityka przestrzenna określona w Studium zakłada rozwój funkcjonalny poszczególnych ośrodków osadniczych gminy, dla których określono następujące funkcje:

- ośrodek gminny – Spiczyn
 - ośrodek usług podstawowych obsługi rolnictwa, ludności i administracji,
 - ośrodek podstawowy mieszkalnictwa, usług i rekreacji,
 - ośrodek rozrządu ruchu turystycznego na terenie gminy.
- pozostałe miejscowości
 - ośrodki koncentracji osadnictwa pozarolniczego i lokalizacji usług podstawowych – obszary rozwoju osadnictwa o dominacji ekstensywnej zabudowy jednorodzinnej na dużych działkach; sukcesywne przekształcanie się zabudowy rolniczej na mieszkaniową: Spiczyn, Kijany,
 - ośrodki obsługi rolnictwa i ludności - tereny lokalizacji usług elementarnych: Jawidz, Charleż, Zawiepryce,

- wsie produkcyjne: Januszówka, Stoczek, Stawek, Ludwików, Ziółków Radzic Nowy, Wólka Nowa, Kol. Zawieprzyce,
- wsie letniskowe: Zawieprzyce (ośrodek główny), Spiczyn, Kijany, Jawidz, Radzic Nowy, Charleż.

Polityka przestrzenna koncentruje się na poprawie ładu przestrzennego, a jej wiodące zadania dotyczą głównie sfery osadnictwa, w odniesieniu do której założono:

- krystalizowanie sieci osadniczej przy uwzględnieniu:
 - efektywnego wykorzystanie obszarów już mających ustaloną funkcję mieszkaniową - zwłaszcza posiadających dostęp do jak najszerszego zestawu mediów komunalnych i zlokalizowanych wewnątrz lub w sąsiedztwie istniejących, zwartych obszarów zabudowy,
 - ograniczenia wyznaczania nowych terenów budowlanych w sytuacji niepełnego wykorzystania terenów już wyznaczonych,
- minimalizowanie konfliktów funkcjonalnych pomiędzy osadnictwem a systemem przyrodniczym gminy i terenami o funkcjach konfliktogennych,
- ochrona i wzbogacanie walorów i tożsamości kulturowej gminy, w szczególności krajobrazu kulturowego wsi,
- ochrona i wzbogacenie systemu przyrodniczego i struktury ekologicznej gminy.

GMINA STRYŻEWICE

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Strzyżewice przyjęte zostało Uchwałą Nr LVII/235/10 Rady Gminy Strzyżewice z dnia 26 października 2010 r.

W kształtowaniu polityki przestrzennej gmin, za podstawowe cele rozwojowe przyjęto:

- rozwój zaplecza rekreacyjnego,
- włączanie gminy w struktury organizacyjne gospodarki rynkowej aglomeracji lubelskiej,
- ochronę i wspomaganie walorów przyrody oraz krajobrazu,
- porządkowanie przestrzenne zabudowy na obszarze gminy.

Kierunki rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej realizują działania strategiczne na rzecz rozwoju gminy, do których należą:

- zwiększenie powiązań funkcjonalnych lokalnych rynków pracy w granicach aglomeracji lubelskiej, w tym przede wszystkim z: Lublinem, Bychawą, Bełżycami, Niedrzwicą Dużą,
- rozwój funkcji turystycznych południowego pasma rekreacyjnego aglomeracji lubelskiej, opartego na dolinie rzeki Bystrzycy i w sąsiedztwie Zalewu Zemborzyckiego,
- wspieranie rozwoju rolnictwa poprzez włączenie producentów rolnych w systemy infrastruktury agrobiznesu aglomeracji lubelskiej, w tym w zrzeczenia branżowe

producentów rolnych, systemy marketingowe produkcji i przetwórstwa oraz inne organizacje wspomagające rozwój rolnictwa,

- tworzenie systemu marketingowego dla potencjalnych inwestorów, głównie firm z terenu aglomeracji lubelskiej, które mogą lokalizować działalność gospodarczą w dopuszczalnych ekologicznie formach (skala wielkości zakładów i ich technologii) na terenie gminy,
- rozwój jakościowy i ilościowy lokalnych systemów infrastruktury technicznej i społecznej, warunkujących poziom życia mieszkańców i możliwości rozwoju funkcji o znaczeniu zewnętrznym.

MIASTO ŚWIDNIK

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Świdnik przyjęte zostało Uchwałą Nr II/11/2014 Rady Miasta Świdnik z dnia 18 grudnia 2014 r.

Głównymi założeniami polityki przestrzennej miasta, określonymi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, ładu przestrzennego oraz nadrzędności interesu publicznego nad interesami indywidualnymi, są przede wszystkim:

- wykorzystanie rezerw terenowych oraz wskazanie nowych terenów inwestycyjnych pod aktywność gospodarczą z preferencją dla inwestycji o technologii przyjaznej dla środowiska,
- ograniczenie do minimum konfliktów funkcjonalnych i przestrzennych, których efektem są negatywne skutki gospodarcze, społeczne i środowiskowe, poprzez wypieranie kolidujących funkcji,
- rozwój funkcji centrotwórczych,
- kształtowanie terenów zabudowy mieszkaniowej wraz z infrastrukturą techniczną i społeczną w powiązaniu z usługami podstawowymi,
- wykorzystanie potencjału portu lotniczego i związanej z nim strefy ekonomicznej,
- rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnych,
- rozwój ilościowy i jakościowy systemów infrastrukturalnych: tras rowerowych, systemu komunikacyjnego, komunalnych,
- ochrona i wzbogacenie systemu przyrodniczego i struktury ekologicznej miasta.

Za podstawową zasadę w Studium przyjęto zrównoważenie rozwoju dziedzin: społecznej, gospodarczej i przyrodniczej. Przyjęta zasada, przy dużym nacisku inwestycyjnym związanym z portem lotniczym i rozszerzeniem strefy ekonomicznej oraz położeniem miasta w obszarze metropolitalnym Lublina spowodowała wydzielenie na terenie miasta obszarów predysponowanych do intensywnego rozwoju inwestycyjnego oraz obszarów bezinwestycyjnych, stanowiących podstawową strukturę przyrodniczą miasta.

Na terenie miasta wyznaczone zostały trzy strefy o odmiennych priorytetach rozwojowych:

- strefa ekstensywnego rozwoju wielofunkcyjnego z przewagą zabudowy mieszkaniowo-usługowej – strefa śródmiejska,

- strefa ekstensywnego rozwoju wielofunkcyjnego z dominacją zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej,
- strefa intensywnego rozwoju wielofunkcyjnego z dominacją zabudowy aktywności gospodarczej.

GMINA WOJCIECHÓW

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wojciechów przyjęte zostało Uchwałą Nr XVI/103/19 Rady Gminy Wojciechów z dnia 30 grudnia 2019 r.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy określono w odniesieniu do stref polityki przestrzennej, obejmujących cały obszar gminy, różniących się wzajemnie charakterem i określonymi w odniesieniu do nich reżimami ochronnymi. Wyznaczając strefy polityki przestrzennej skojarzono dane dotyczące celów rozwoju i funkcji gminy sformułowanych w *Strategii rozwoju gminy* oraz dane o uwarunkowaniach zagospodarowania przestrzennego i konsekwencjach jakie w tym zagospodarowaniu i w środowisku może wywołać rozwijanie różnych rodzajów działalności, związanych z proponowanymi funkcjami gminy, tj.:

- funkcja mieszkaniowo-usługowa w terenach osadnictwa wiejskiego,
- funkcji usługowych, w tym usług publicznych, sportowych, obsługi ruchu turystycznego i zieleni urządzonej – utworzenie centrum usługowego w ośrodku gminnym,
- funkcji turystyki i rekreacji, zespołów ośrodków rekreacyjnych, obiektów turystycznych i zabudowy letniskowej, obsługi ruchu turystycznego w strefach zrównoważonego rozwoju turystyki,
- funkcji gospodarczych na terenach zorganizowanej działalności inwestycyjnej,
- funkcji produkcji rolniczej na terenach rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

GMINA WÓLKA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wólka przyjęte zostało Uchwałą Nr IV.10.2018 Rady Gminy Wólka z dnia 13 grudnia 2018 r.

Polityka przestrzenna określona w Studium zakłada rozwój funkcjonalny poszczególnych ośrodków osadniczych gminy, dla których określono następujące funkcje:

- ośrodek gminny – Wólka
 - ośrodek usług podstawowych obsługi rolnictwa, ludności i administracji,
 - ośrodek podstawowy mieszkalnictwa i usług,
 - ośrodek rozrządu ruchu turystycznego na terenie gminy,
- pozostałe miejscowości
 - ośrodki koncentracji osadnictwa pozarolniczego: Wólka, Turka, Długie, Pliszczyn, Łysaków, Łuszczów I, Rudnik, Sobianowice, Świdniczek, Kolonia Świdnik Mały,
 - ośrodki obsługi rolnictwa i ludności - tereny lokalizacji usług podstawowych: Wólka, Łuszczów I, Turka, Pliszczyn, Świdnik Duży, Długie,

- ośrodki elementarne: Bystrzyca, Sobianowice, Rudnik, Świdnik Mały, Łuszczów II,
- wsie produkcyjne: Kol. Biskupice, Świdniczek, Łysaków,
- wsie letniskowe: Pliszczyn, Łysaków, Sobianowice,
- obszary koncentracji aktywności gospodarczej pozarolniczej: Świdnik Duży, Kolonia Świdnik Mały.

Głównymi celami polityki przestrzennej gminy realizowanymi poprzez ustalenia i kierunki rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej są:

- zapewnienie zrównoważonego rozwoju gminy,
- zachowanie wartości obecnego zainwestowania gminy, wykorzystanie jego rezerw terenowych, podnoszenia standardu struktur zabudowy, humanizacji warunków życia,
- wykorzystanie szans rozwojowych gminy wynikających z geograficznego, administracyjnego i komunikacyjnego położenia gminy, w tym bliskości międzynarodowego lotniska położonego m.in. na terenie gminy Wólka, poprzez zabezpieczenie terenów dla rozwoju przedsiębiorczości, mieszkalnictwa oraz rekreacji, turystyki i wypoczynku,
- ograniczenie lub zniesienie barier rozwoju gminy oraz sytuacji konfliktowych i problemowych.

Polityka przestrzenna gminy koncentruje się na poprawie ładu przestrzennego, a jej wiodące zadania dotyczą głównie sfery osadnictwa, w odniesieniu do której założono:

- krystalizowanie sieci osadniczej przy uwzględnieniu:
 - efektywnego wykorzystanie obszarów już mających ustaloną funkcję mieszkaniową - zwłaszcza posiadających dostęp do jak najszerszego zestawu mediów komunalnych i zlokalizowanych wewnątrz lub w sąsiedztwie istniejących, zwartych obszarów zabudowy,
 - ograniczenia wyznaczania nowych terenów budowlanych w sytuacji niepełnego wykorzystania terenów już wyznaczonych,
- minimalizowanie konfliktów funkcjonalnych pomiędzy osadnictwem a systemem przyrodniczym gminy i terenami o funkcjach konfliktogennych,
- ochrona i wzbogacanie walorów i tożsamości kulturowej gminy, w szczególności krajobrazu kulturowego wsi,
- ochrona i wzbogacenie systemu przyrodniczego i struktury ekologicznej gminy.

3.4. Zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego

Specyfiką warunków naturalnych LOM jest ich zróżnicowanie, które wynika z przebiegu wielu granic naturalnych, w tym przede wszystkim: geomorfologicznych, klimatycznych, hydrograficznych, geobotanicznych, przyrodniczo-leśnych, zoogeograficznych i glebowych. Istotnymi zasobami naturalnymi województwa lubelskiego, tym samym w części także LOM, są: surowce mineralne, gleby wysokich klas bonitacyjnych, wody podziemne bardzo dobrej jakości, przestrzeń krajobrazowa oraz tereny o walorach uzdrowiskowych i wypoczynkowych.

LOM, w skali województwa, charakteryzuje się przeciętnymi zasobami przyrodniczymi. Istotne znaczenie posiadają zasoby biotyczne oraz walory krajobrazu przyrodniczego, które stanowią podstawę rozwoju przemysłu turystycznego. Zostały one uwzględnione w krajowych i międzynarodowych systemach ochrony przyrody i krajobrazu. System obszarów chronionych Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego obejmuje następujące formy ochrony przyrody (rys. 7):

- parki krajobrazowe
 - Kozłowiecki Park Krajobrazowy wraz z otuliną – utworzony w celu ochrony Lasów Kozłowieckich (największego kompleksu leśnego w okolicach Lublina w pobliżu Kozłówki) wraz ze śródleśnymi łąkami, bagnami, stawami i enklawami rolniczo-osadniczymi. Główną rzeką parku jest Minina, która bierze swój początek w Majdanie Krasienińskim. Zwarty kompleks Lasów Kozłowieckich tworzą jeden z największych ekosystemów leśnych w słabo zalesionej centralnej i zachodniej części województwa lubelskiego. Stąd też Kozłowiecki Park Krajobrazowy ma charakter typowo leśny. Lasy obejmują ponad 90% jego powierzchni. Z kolei w otulinie parku przeważają użytki rolne: pola, łąki i pastwiska. Na terenie parku znajdują się też stawy rybne: staw w Starym Tartaku, Wzory i niewielki zespół stawów Stróżek. W otulinie znajduje się też rozległy kompleks stawów w Samoklęskach;
 - Nadwieprzański Park Krajobrazowy wraz z otuliną – utworzony został ze względu na znaczące walory krajobrazowo-przyrodnicze oraz historyczno-kulturowe, położony jest we wschodniej części LOM nad środkowym odcinkiem Wieprza, na styku dwóch wielkich jednostek fizjograficznych: Wyżyny Małopolskiej i Niżu Zachodniorosyjskiego. Park wraz z otuliną odznacza się wyraźnym zróżnicowaniem typów krajobrazu. W południowej części dolina Wieprza jest szeroka i silnie zabagniona. W części północnej na odcinku pomiędzy Ciechankami Krzesimowskimi, a Kijanami jest ona wąska, kręta i ma charakter przetomu przez wzniesienia Wyżyny Lubelskiej, a jej krawędzie wznoszą się miejscami do ponad 20 metrów i są porożcinane jarami i wąwozami. Do najcenniejszych wartości florystycznych w obrębie Parku należy roślinność starorzeczy, lokalnie występujących w całej dolinie, fragmentów lasów łągowych, torfowisk niskich oraz wykształconych na nasłonecznionych zboczach dolin muraw kserotermicznych;
 - Krzczonowski Park Krajobrazowy wraz z otuliną – utworzony został w celu ochrony i zachowania walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych środowiska ze szczególnym uwzględnieniem bogatej rzeźby lessowej oraz cennych przyrodniczo kompleksów leśnych. Park charakteryzuje się najbardziej typowymi dla Wyżyny Lubelskiej krajobrazami, silnym urzeźbieniem terenu i wysokościami bezwzględnie sięgającymi do 300 m n.p.m. Położony jest na Wyniości Giełczewskiej w środkowej części Wyżyny Lubelskiej i bezpośrednio styka się z Czerniejowskim Obszarem Chronionego

Krajobrazu. Park charakteryzuje się występowaniem suchych dolin denudacyjno-erozyjnych oraz wąwozów. Duże wąwozy znajdują się w okolicach Pilaszkowic i Rybczewic, osiągają długość do 1 km i głębokość do 15 m. Znajduje się tu także kilkanaście ostańców denudacyjnych zbudowanych z piaskowców;

- Kazimierski Park Krajobrazowy wraz z otuliną – jest najstarszym parkiem krajobrazowym w województwie lubelskim. Został utworzony dla ochrony wyjątkowych walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych okolic Kazimierza, Nałęczowa i Puław. W granicach LOM znajduje się jedynie skrawek Parku ze znaczną częścią jego otuliny. Wyjątkowo podatne na rozmywanie wyniosłości lessowe rozcięte zostały przez niezliczoną ilość wąwozów. Na obszarze Płaskowyżu Nałęczowskiego, czyli w lessowej i pozbawionej większych kompleksów leśnych części Parku, proces przemiany krajobrazu trwa nadal i stanowi jedną z jego najbardziej charakterystycznych cech. Sieć wąwozów osiągnęła w zachodniej części płaskowyżu rekordową gęstość 11 km/km². Najbardziej atrakcyjnymi formami erozji są głębokie, stromościenne jary oraz formy antropogeniczne – głębocznicę, które powstały poprzez stopniowe pogłębianie się dróg gruntowych;
- obszary chronionego krajobrazu:
 - Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu – został utworzony ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowy ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarza ekologicznego. Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu posiada duże walory botaniczne i zróżnicowane typy ekosystemów, występuje tu ponad 100 gatunków roślin rzadkich i chronionych. Obszar charakteryzuje się krajobrazem rolniczym, a także dość dużymi kompleksami leśnymi. Na jego terenie zlokalizowane są 3 rezerwaty przyrody: Stasin, Wierzchowiska i Podzamcze oraz kilkadziesiąt pomników przyrody usytuowanych w gminach: Lublin, Piaski, Bychawa, Jabłonna i Głusk. W strukturze gatunkowej przeważają dęby szypułkowe i lipy drobnolistne. Wśród pomników przyrody należy wyróżnić wieloobiektywny pomnik, składający się z 48 lip drobnolistnych, rosnących po obu stronach utwardzonej drogi prowadzącej do brzegu Zalewu Zemborzyckiego w gm. Lublin. Walory kulturowe i turystyczne Czerniejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu podnoszą cenne i dobrze zachowane obiekty pałacowo-dworskie oraz sakralne. Zespoły folwarczne i pałacowo-dworskie istnieją w Czerniejowie, Bystrzejowicach, Tuszowie, Pszczelaj Woli i Jabłonie. Na uwagę zasługują również parki podworskie w Piotrkowie, Łżycach a także (choć już nieco przerzedzone) aleje topolowa i lipowa w Pszczelaj Woli, oraz grabowa w Bychawce;

- Obszar Chronionego Krajobrazu Kozi Bór – powołany został dla ochrony rozległych kompleksów leśnych i łąkowych położonych między Puławami a Kozłowieckim Parkiem Krajobrazowym oraz dla zachowania powiązań przestrzennych między terenami o wysokiej aktywności biologicznej. Sieć wodna „Koziego Boru” jest uboga. Największa część Obszaru leży w dorzeczu Syroczanki będącej prawym dopływem Kurówki. Przyrodniczo Obszar „Kozi Bór” jest niezwykle zróżnicowany. W kompleksach leśnych dominują bory mieszane i świeże. Najcenniejszymi obszarami pod względem faunistycznym są lasy oraz tereny wzdłuż cieków wodnych. Na terenie Obszaru znajdują się dwa pomniki przyrody oraz 4 użytki ekologiczne chroniące zarastające leśne i śródleśne zbiorniki wodne, w tym jedno na terenie gm. Garbów.
 - Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Ciemięgi – utworzony ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowy ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarza ekologicznego. OCK to wąska dolina z niewielkim pasmem łąk otoczona polami uprawnymi, urozmaiconymi niewielkimi zadrzewieniami. Dominującym elementem krajobrazu jest dolina Ciemięgi. Gleby Obszaru należą do gleb o bardzo dobrych właściwościach rolnych, stąd cały Obszar, z wyjątkiem ścisłego dna doliny, ma charakter wybitnie rolniczy. Na terenie Obszaru powołano cztery pomniki przyrody. Wschodnia część Obszaru częściowo graniczy, a częściowo pokrywa się z Obszarem Natura 2000 Bystrzyca Jakubowicka (PLH 060096). Obejmuje on swoim zasięgiem dolny ujściowy odcinek Ciemięgi do Bystrzycy;
 - Chodelski Obszar Chronionego Krajobrazu – utworzony został w celu ochrony terenów cennych ze względu na: wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, możliwości zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem oraz pełnioną funkcję korytarza ekologicznego. Położony jest pomiędzy Wrzelowieckim i Kazimierskim Parkiem Krajobrazowym, w granicach LOM znajduje się jego wschodni, niewielki fragment. Obejmuje swym zasięgiem obszary o bardzo urozmaiconym sposobie użytkowania gruntów, gdzie przeplatają się i zazębiają obszary leśne, łąkowe i uprawne położone nad rzeką Chodelką. Przyrodę Obszaru wyróżniają wilgotne tereny łąkowe i torfowiskowe ze stanowiskami rzadkich gatunków roślin, stawy rybne stanowiące ostoje ptaków, a także lasy ze stanowiskami niezwykle rzadkich ptaków - bielików i bocianów czarnych;
- obszary siedliskowe Natura 2000.
 - SOO Bystrzyca Jakubowicka (PLH060096) – ostoja położona jest na Wyżynie Lubelskiej, na terenie gm. Wólka i w niewielkim fragmencie na terenie Lublina. Obejmuje fragment doliny Bystrzycy, przyujściowy odcinek doliny

Ciemięgi wraz z widłami obu rzek, a także fragmenty stoków dolin. Obszar doliny niemal pozbawiony jest zabudowy, jednak otaczające dolinę rejonu zajęte są przez nią w znacznej części. Tworzą je wsie: Bystrzyca, Sobianowice, Zawadów, Łysaków, Turka oraz Osiedle Borek. Narasta presja budownictwa mieszkaniowego, zwłaszcza ze strony dynamicznie rozwijających się przedmieść miasta Lublina;

- SOO Dolina Środkowego Wieprza (PLH060005) – ostoja obejmuje fragment doliny Wieprza (Kompleks "Ciechanki") - w rejonie ujścia do niej rzek Białki i Mogielnicy, położona jest na terenie gm. Łęczna. Koryto rzeki Wieprz zachowało swój naturalny, silnie meandrujący charakter. Towarzyszą mu liczne starorzecza. W dnie doliny dominują wilgotne, wielogatunkowe, ekstensywnie użytkowane łąki i zarośla. Lokalnie zachowały się płąty lasów łąkowych. Zbocza doliny są strome, lessowe, miejscami porośnięte przez płąty muraw kserotermicznych. W dolinie rzeki Białki, obok ekstensywnie użytkowanych łąk, występują torfowiska niskie, częściowo zakrzaczone oraz zespoły torfianek;
- SOO Świdnik (PLH060021) – obiekt położony jest na Wyżynie Lubelskiej, na płaskowyżu świdnickim, na terenie miasta Świdnika. Jest to trawiasta płyta lotniska;
- SOO Chmiel (PLH060001) – obszar położony jest w południowej części Wyniosłości Giełczewskiej, subregionu Wyżyny Lubelskiej, na terenie gm. Jabłonna. Znajduje się w największym kompleksie leśnym (Las Chmielowski) Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego. Bogata flora obszaru obfituje w rzadkie w regionie chronione gatunki runa, jest to także siedlisko chronionych gatunków ptaków;
- SOO Olszanka (PLH060012) – obszar położony jest w południowej części Wyniosłości Giełczewskiej, subregionu Wyżyny Lubelskiej, na terenie gm. Jabłonna. Ponad 77% jego powierzchni podlega krajowej ochronie jako rezerwat przyrody o tej samej nazwie. Ten wyjątkowo cenny pod względem przyrodniczym obszar w całości znajduje się na terenie największego kompleksu leśnego (Las Chmielowski) Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego;
- SOO Wierzchowiska (PLH060069) – obszar położony jest w południowej części gminy Bełżyce, na terenie Chodelskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Na obszarze nie zostały wyodrębnione korytarze migracyjne zwierząt, dominują tu tereny zadrzewień i lasów. Od strony zachodniej sąsiaduje z terenami otwartymi, na których prowadzona jest gospodarka rolna.

Ponadto, spośród pozostałych ustawowych form ochrony przyrody, na terenie LOM występują:

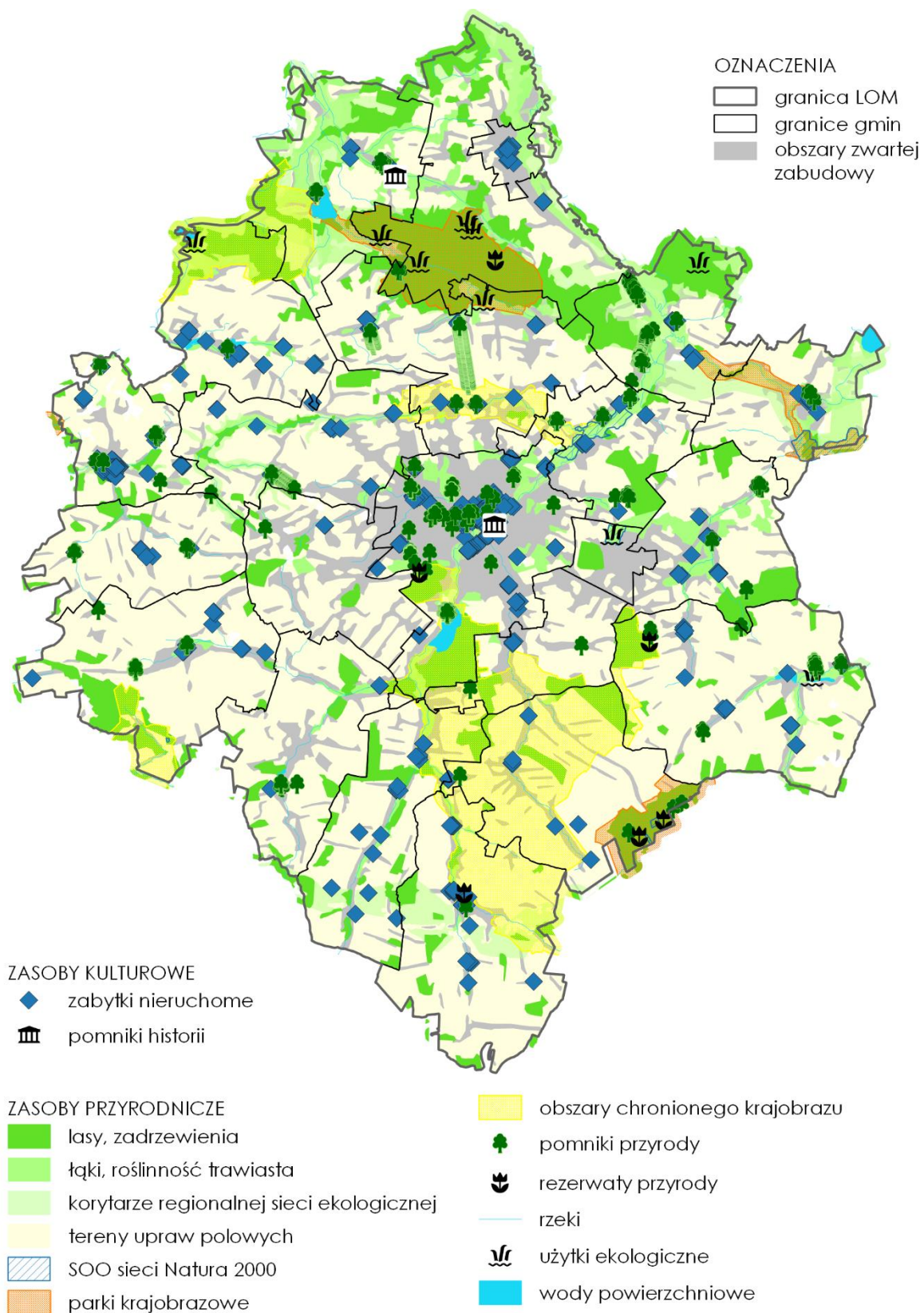
- 6 rezerwatów przyrody, zlokalizowanych na terenie gmin: Bychawa, Jabłonna (2 rezerваты), Lubartów, Lublin i Piaski,
- 9 użytków ekologicznych, zlokalizowanych na terenie gmin: Garbów, Lubartów (4 użytki), Niemce, Piaski, Spiczyn i Świdnik,
- pomniki przyrody, których jest 1 834, spośród których 4 to głązy narzutowe, a pozostałe to drzewa – pojedyncze egzemplarze lub ich grupy (aleje).

Niektóre rejony województwa odznaczają się specyficznymi cechami bioklimatu lokalnego, które określa się mianem klimatu leczniczego (uzdrowskiego). Na obszarze LOM najlepiej jest rozpoznany bioklimat Nałęczowa, bardzo korzystny dla terapii w przypadku chorób układu krążenia, i który został usankcjonowany wprowadzoną ochroną uzdrowską. Wokół uzdrowska ustanowiono strefy ochrony uzdrowskiej (A, B, C) zabezpieczające je przed niekorzystnymi zmianami stanu środowiska.

Na terenie województwa lubelskiego, spośród surowców leczniczych, udokumentowano złoża wód mineralnych i borowiny. Wody mineralne o zasobach 96,0 tys. m³ udokumentowane zostały w Nałęczowie i ujmowane są w ilości 91 581 m³/rok.

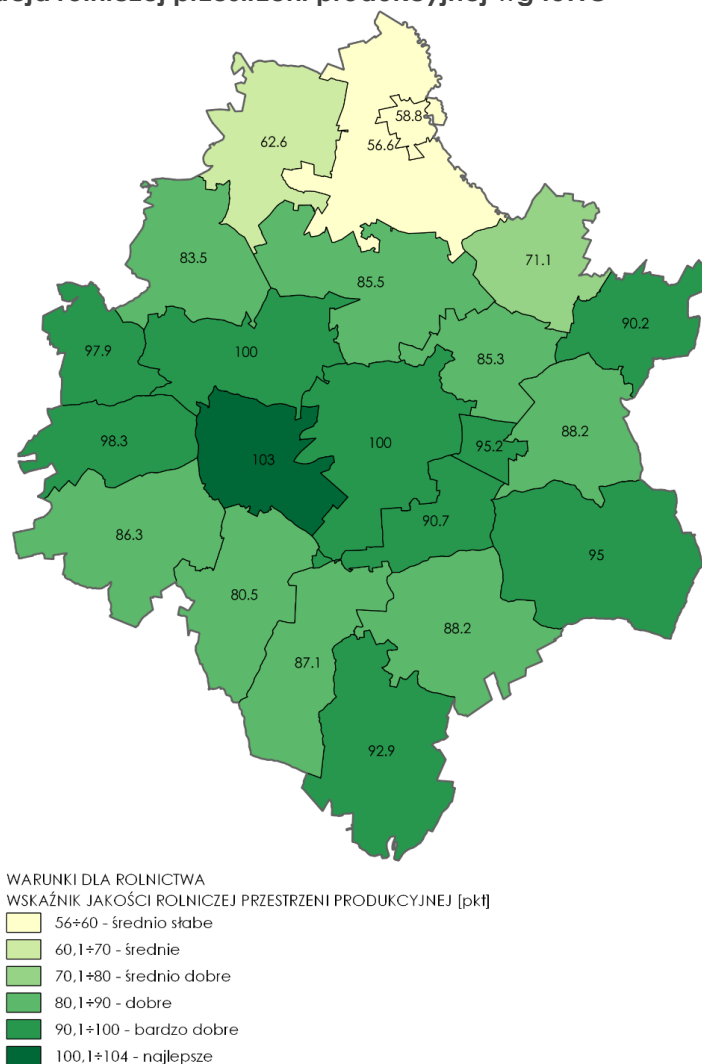
Jednym z zasobów środowiska przyrodniczego, mającym kluczowe znaczenie dla rozwoju rolnictwa są zasoby gleb i ich jakość. Największą powierzchnię województwa pokrywają gleby brunatno ziemne. Zaliczają się do nich gleby brunatne i płowe wytworzone z lessów i utworów lessowych, dominujące w pasie wyżyn. Z terenami dolin rzecznych związane jest występowanie czarnych ziem, gleb torfowych, murszowych i mad. Znaczną część użytków rolnych zajmują czarne ziemie i gleby torfowe. Czarne ziemie zlokalizowane są w dolinie Bystrzycy i innych mniejszych rzek, natomiast obszary występowania mad koncentrują się w dolinach największych rzek: Wisły, Bugu i dolnego Wieprza.

Rysunek 7. Zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego

Walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej województwa różnicują się od bardzo dobrych do niekorzystnych zarówno w odniesieniu do typów i jakości gleb, zmienności warunków klimatycznych, jak i ukształtowania terenu. Najżyźniejsze gleby (klasy I – III b), wykształcone na lessach, występują w obrębie terenów wyżynnych, tj. w części centralnej regionu (Wyżyna Lubelska) i południowo-wschodniej (Wyżyna Wołyńska). Gleby te stanowią 39,8% użytków rolnych województwa i zasięgiem obejmują m.in. powiaty: świdnicki (78,0%) i lubelski (74,0%). Charakterystykę warunków środowiskowych dla rolnictwa najlepiej obrazuje waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej, opracowana przez IUNG w Puławach. Uwzględnia ona takie parametry jak: klasa gleby, agroklimat, ukształtowanie terenu, stosunki wodne oraz występowanie obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW). Średni wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla województwa wynosi 74,1 pkt i jest wyższy od krajowego o 7,5 pkt (kraj 66,6 pkt), natomiast dla LOM średni wskaźnik wynosi 86,2 pkt. Najlepsze warunki dla rolnictwa występują w gm. Konopnica, a bardzo dobre w przebiegającym południkowo od Piask do Natęczowa paśmie gmin, tj.: Piaski, Głusk, Świdnik, Lublin, Jastków, Wojciechów i Natęczów, a także w gm. Bychawa i Łęczna. Najstabsze zaś, w północnej części obszaru, w gminach: Lubartów i Kamionka (ryc. 9).

Rycina 9. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej wg IUNG

Obszar województwa lubelskiego charakteryzuje się zróżnicowanym i atrakcyjnym krajobrazem kulturowym. Różnorodność oraz wielokulturowość historyczna regionu wynika przede wszystkim z burzliwych dziejów i zmiennej historii. W województwie lubelskim na potencjał kulturowy składają się: zabytkowe zasoby urbanistyczne i ruralistyczne, unikalne zabytkowe obiekty architektury sakralnej i świeckiej, zespoły pałacowo-ogrodowe i dworskie, zabytki techniki i militarne, cmentarze różnych wyznań, miejsca kultu religijnego oraz stanowiska archeologiczne. Na dziedzictwo kulturowe składają się również zabytki archeologiczne, z których 161 umieszczono w wykazie zabytków archeologicznych województwa lubelskiego. Spośród nich, 19 posiada rangę europejską, a 20 – rangę krajową.

Na obszarze LOM zlokalizowane są 2 obiekty uznane za pomnik historii (zespół pałacowo-parkowy w Kozłówce, historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny w Lublinie), ponadto 3 obiekty w Lublinie związane z zawarciem w 1569 r. Unii Polsko-Litewskiej (Kaplica Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim, Pomnik Unii Lubelskiej i Kościół pw. Św. Stanisława wraz z Klasztorem oo. Dominikanów) zostały wyróżnione przez Komisję Europejską tytułem Znak Dziedzictwa Europejskiego. Bogate dziedzictwo kulturowe obszaru ma swoje odzwierciedlenie w ilości obiektów zabytkowych objętych ochroną rejestrową. Spośród wszystkich elementów krajobrazu kulturowego zlokalizowanych w obszarze LOM na uwagę zasługują m.in.: Zamek Królewski w Lublinie, zachowana bożnica w Łęcznej, rezydencje w Kozłówce i Lubartowie, stary ratusz w Lublinie, zwany Trybunałem, wieżyczka wodna będąca pozostałością XVI-wiecznego wodociągu dostarczającego wodę do Lublina, hitlerowski obóz zagłady na Majdanku.

Lublin – główne miasto LOM, stanowi centrum kulturalne regionu lubelskiego, w którym znajduje się większość instytucji kulturalnych. Odbyna się tu wiele cyklicznych imprez muzycznych i teatralnych o znaczeniu ogólnopolskim i międzynarodowym. W Lublinie występuje też największe skupisko placówek muzealnych.

Walory krajobrazowe i kulturowe wpływają istotnie na znaczenie obszaru dla funkcji turystycznej i wypoczynkowej. Do obszarów o najwyższej atrakcyjności wizualnej na terenie LOM należy Płaskowyż Nałęczowski, który odznacza się unikatowym krajobrazem lessowym ze względu na zagęszczenie wąwozów. Z dolinami dużych rzek, w tym dolnego i środkowego Wieprza, związane są krajobrazy łąkowe, które w Europie Zachodniej są w zaniku.

Pod względem potencjału i zasobów przyrodniczo-kulturowych wyróżnia się północna i środkowo-wschodnia część LOM-u. Na tych terenach występuje większe, w stosunku do pozostałej części obszaru, nagromadzenie form ochrony przyrody, atrakcyjnych form krajobrazowych, kompleksów leśnych, zasobów dziedzictwa kulturowego. Walory te w głównej mierze decydują o atrakcyjności i potencjale obszaru oraz o możliwościach rozwoju branż gospodarki związanych z turystyką i rekreacją.

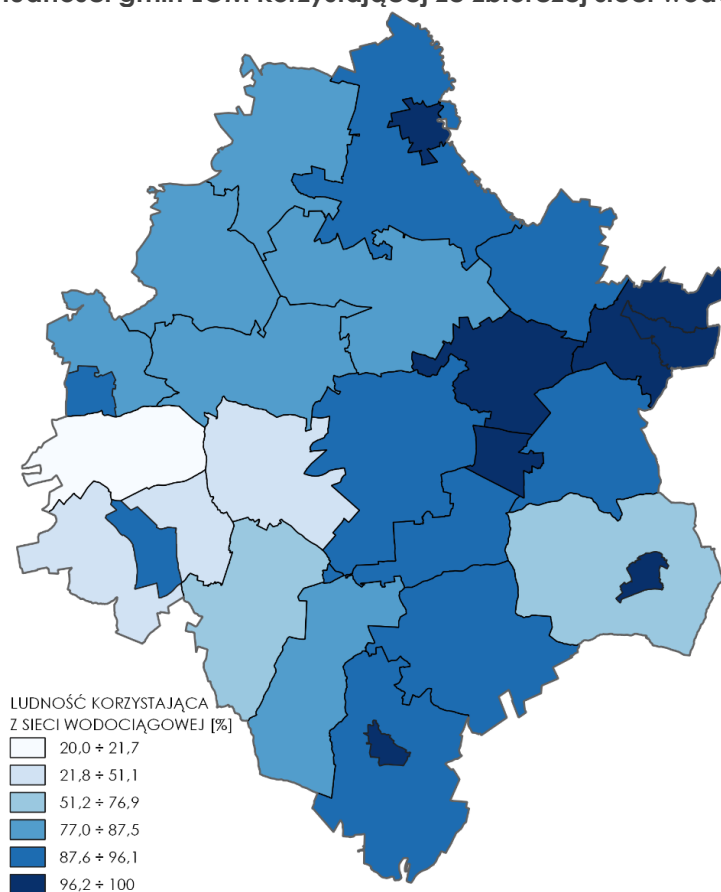
3.5. Systemy infrastruktury transportowej i technicznej

W województwie lubelskim podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę dla potrzeb socjalnobytowych są wody podziemne. Wszystkie gminy wchodzące w skład

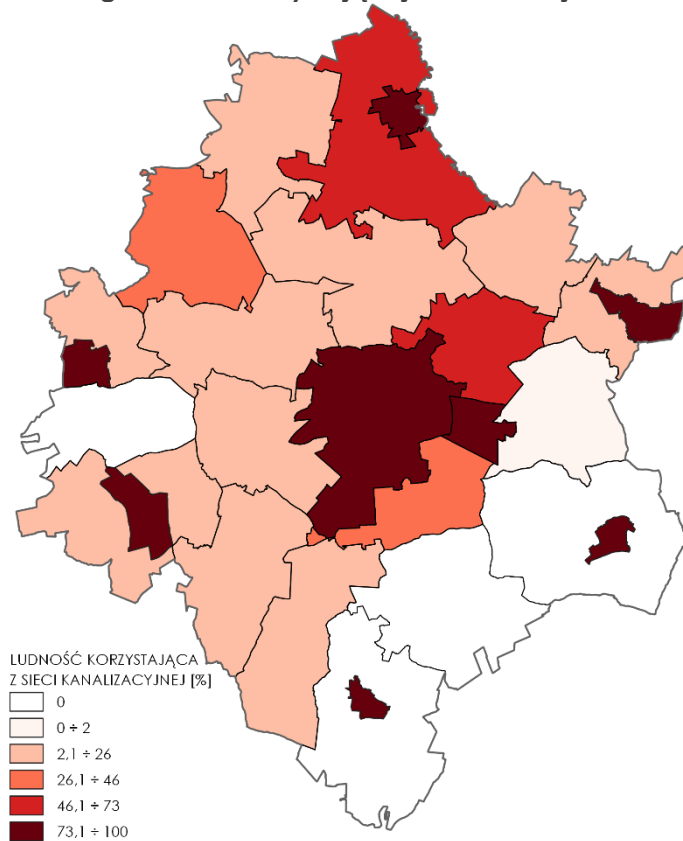
LOM posiadają zbiorcze sieci wodociągowe. Średni wskaźnik zwodociągowania obszaru LOM, liczonego jako liczba mieszkańców obszaru korzystających ze zbiorczej sieci wodociągowej, wynosi 83,2%. Najwyższe wartości wskaźnika zwodociągowania (tab. 3, ryc. 10), powyżej 90% odnotowuje się przede wszystkim na terenie wszystkich miast obszaru oraz gmin: Bychawa (obszar wiejski), Głusk, Jabłonna, Lubartów, Łęczna i Wólka. Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w gminach: Konopnica (51,1%), Bełżyce (obszar wiejski – 51,1%) i Wojciechów (21,7%).

Stan gospodarki wodno-ściekowej na terenach miast, gmin i zakładów produkcyjnych decyduje o jakości środowiska wodnego. Średnio 66,9% mieszkańców obszaru korzysta ze zbiorczej sieci kanalizacyjnej. Wskaźnik skanalizowania, liczony jako liczba mieszkańców obszaru korzystających ze zbiorczej sieci, powyżej średniej dla obszaru odnotowywany jest w obszarze wszystkich miast LOM-u, gdzie jego wartość wynosi 89,5% w Świdniku i ponad 90% w pozostałych miastach oraz w gminie Lubartów, gdzie niemal 73% mieszkańców korzysta ze zbiorczej kanalizacji (tab. 3, ryc. 11). W gminie Wólka wskaźnik jest niewiele niższy od średniej dla LOM-u, a w gminach: Garbów i Głusk wskaźnik kształtuje się na poziomie powyżej 40%. Natomiast w pozostałych gminach, stopień skanalizowania jest poniżej poziomu 26%, a w 4 gminach: Wojciechów, Jabłonna, Bychawa (obszar wiejski) i Piaski (obszar wiejski) nie funkcjonuje zbiorcza sieć kanalizacyjna.

Rycina 10. Udział ludności gmin LOM korzystającej ze zbiorczej sieci wodociągowej

Rycina 11. Udział ludności gmin LOM korzystającej ze zbiorczej sieci kanalizacyjnej

Rycina 12. Stosunek liczby ludności korzystającej ze zbiorczej sieci kanalizacyjnej do liczby ludności korzystającej ze zbiorczej sieci wodociągowej

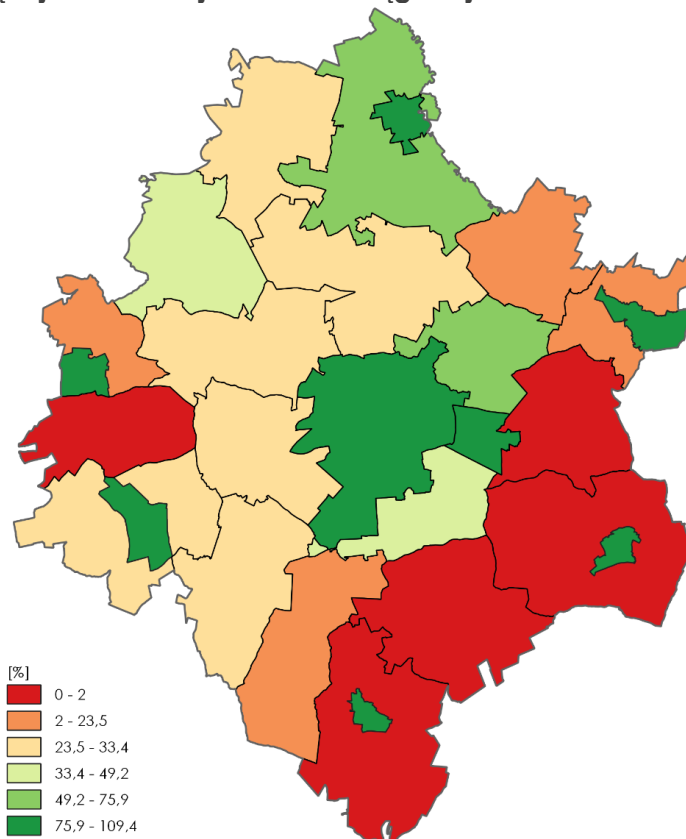

Tabela 4. Gospodarka wodno-ściekowa w gminach LOM

Gmina	Sieć wodociągowa		Sieć kanalizacyjna		Ludność korzystająca z sieci		Ludn. korzyst. z s. kan. / Ludn. korzyst. z s. wod. [%]
	2010 r. [km]	2020 r. [km]	2010 r. [km]	2020 r. [km]	kan. [%]	wod. [%]	
Lublin (m)	586,2	679,5	563,1	693,9	95,1	95,8	99,2
Bełżyce (m-w)	46,5	65,7	11,2	34,7	57,2	70,6	80,9
Bełżyce (m)	-	30,2	-	26,7	99,9	91,3	109,4
Bełżyce (w)	-	35,5	-	8,0	16,8	51,1	32,8
Bychawa (m-w)	182,8	192,8	14,5	21,0	39,0	94,5	41,3
Bychawa (m)	-	28,1	-	21,0	93,5	97,0	96,4
Bychawa (w)	-	164,7	-	0,0	0,0	92,6	0,0
Garbów (w)	148,1	148,5	9,7	25,2	40,9	86,5	47,3
Głusk (w)	149,4	238,0	0,0	87,0	46,1	93,7	49,2
Jabłonna (w)	136,5	150,3	0,0	0,0	0,0	92,8	0,0
Jastków (w)	206,7	215,6	31,9	76,0	25,8	85,7	30,0
Kamionka (m-w)	126,2	153,0	7,6	18,3	22,8	87,2	26,2
Konopnica (w)	120,3	136,3	9,9	58,1	14,8	51,1	29,0
Lubartów (m)	63,9	73,3	52,0	62,4	92,4	98,6	93,7
Lubartów (w)	137,3	143,0	90,3	131,9	72,9	96,1	75,9
Łęczna (m-w)	133,0	158,7	49,6	62,5	80,5	99,8	80,7
Łęczna (m)	-	57,6	-	47,9	94,9	99,9	95,0
Łęczna (w)	-	101,1	-	14,6	20,1	99,3	20,2
Mełgiew (w)	130,5	146,8	2,3	2,8	1,8	92,7	2,0
Nałęczów (m-w)	112,0	117,5	43,0	51,9	50,2	88,8	56,6
Nałęczów (m)	-	35,5	-	40,3	99,8	95,4	104,6
Nałęczów (w)	-	82,0	-	11,6	14,4	84,0	17,1
Niedzwica Duża (w)	123,9	131,4	0,0	16,5	25,7	76,9	33,4
Niemce (w)	248,8	266,8	20,0	46,9	24,9	86,0	29,0
Piaski (m-w)	130,0	173,6	12,8	14,2	23,4	82,1	28,5
Piaski (m)	-	9,6	-	14,2	96,6	100,0	96,4
Piaski (w)	-	164,0	-	0,0	0,0	76,3	0,0
Spiczyn (w)	100,1	102,8	2,8	13,6	13,8	94,0	14,7
Strzyżewice (w)	155,4	179,4	7,4	30,3	20,6	87,5	23,5
Świdnik (m)	97,4	107,7	66,7	89,2	89,5	98,1	91,3
Wojciechów (w)	18,3	38,2	0,0	0,0	0,0	21,7	0,0
Wólka (w)	145,6	156,5	76,3	87,3	59,3	98,4	60,2

Źródło: na podstawie danych BDL

Stan gospodarki ściekowej określić można jako niezadowolający. Znaczącą dysproporcją, wręcz konfliktem sanitarnym jest fakt, że przy tak dużym stopniu zwodociągowania obszaru, tak niewiele mieszkańców jest objętych zbiorczym systemem odprowadzania ścieków. Analiza wskaźników zwodociągowania i skanalizowania obszaru LOM wykazuje, że aż w 15 gminach odsetek osób korzystających z sieci kanalizacji zbiorczej nie przekracza 33% liczby osób korzystających ze zbiorczej sieci wodociągowej ((tab. 3, ryc. 12). Analizy potwierdzają niekorzystne warunki rozwoju gospodarki ściekowej

obszarów wiejskich i wskazują na występującą lukę infrastrukturalną pomiędzy terenami miejskimi a wiejskimi. Szczególnie groźny jest brak kanalizacji na terenach dobrze wyposażonych w urządzenia wodociągowe, gdzie występuje znaczne zużycie wody oraz na obszarach stref ochronnych ujęć wód powierzchniowych i zbiorników wód podziemnych.

Podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień dyrektywy 91/271/EWG dotyczących oczyszczania ścieków komunalnych jest Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK). Celem Programu jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. Cel ten zostanie osiągnięty przez realizację ujętych w KPOŚK inwestycji, który podlega okresowej aktualizacji przynajmniej raz na cztery lata. KPOŚK to dokument strategiczny, w którym zawarte są wykazy aglomeracji miejskich i wiejskich. Program pozwala zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych (w tym wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych). Do tej pory przeprowadzono pięć aktualizacji tego dokumentu – w chwili obecnej prowadzone są prace nad szóstą wersją głównie w oparciu o najnowsze akty prawa miejscowego.

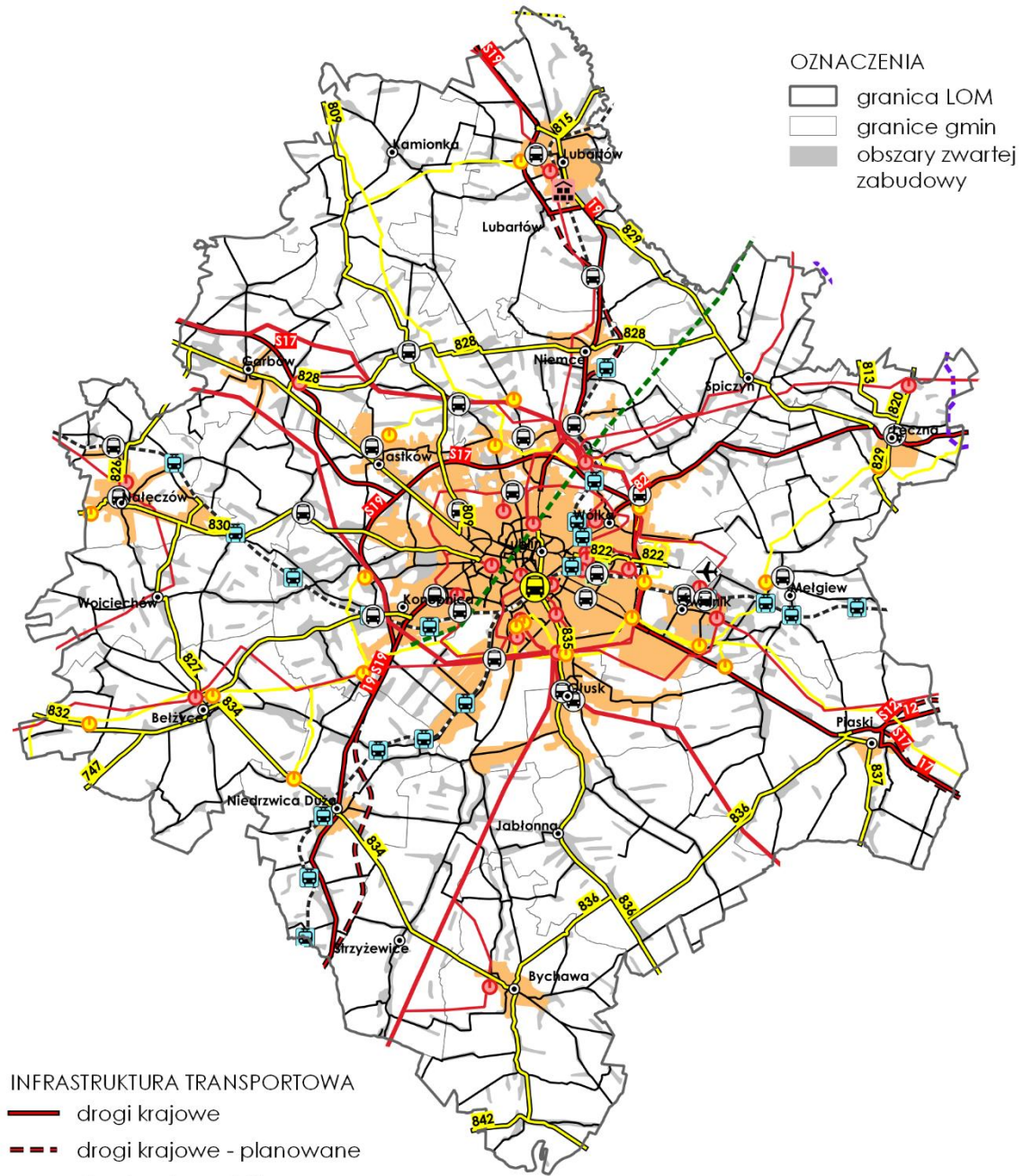
Aglomeracja ściekowa to teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków. Na terenie LOM wyznaczonych jest 10 aglomeracji ściekowych (rys. 8). Największą, pod względem zasięgu i równoważnej liczby mieszkańców (RLM) jest aglomeracja Lublin o 571 515 RLM, która swym zasięgiem obejmuje tereny miast: Lublin i Świdnik oraz gmin: Głusk, Jastków, Konopnica, Niemce i Wólka z oczyszczalnią ścieków komunalnych Hajdów Lublin. Kolejne pod względem wielkości RLM aglomeracje to, aglomeracje miejskie: Lubartowa (51 858 RLM), Łęcznej (17 823 RLM), Nałęczowa (12 162 RLM) i Bychawy (5 804 RLM). Pozostałe 5 aglomeracji wyznaczonych na terenie LOM nie przekraczają wielkości 5 tys. RLM, tj. aglomeracje: Niemiec (4 704 RLM), Jastkowa (4 506 RLM), Piaski (2 703 RLM), Niedrzwicy Dużej (2 078 RLM) i Garbowa (2 059 RLM).

Główne powiązania transportowe w obszarze LOM tworzą drogi krajowe nr 12/S12, 17/S17, 19/S19 i 82, drogi wojewódzkie nr 747, 835, 815 oraz linie kolejowe nr 7 i 68. Szlaki te pełnią funkcję powiązań zewnętrznych obszaru. Uzupełnieniem tego układu są pozostałe drogi wojewódzkie i drogi powiatowe, które realizują głównie powiązania wewnętrzne oraz bliskie powiązania zewnętrzne, a także drogi gminne realizujące powiązania wewnątrz obszarowe. Droga krajowa nr 17 jest drogą o znaczeniu międzynarodowym prowadzącą do drogowego przejścia granicznego w Hrebennem, ponadto droga ta łączy obszar LOM z Warszawą oraz z Zamościem (ośrodek subregionalny). W granicach LOM jej ślad pokrywa się z drogą krajową nr 12, który rozgałęzia się dopiero na obrzeżach LOM, na terenie gminy Piaski (rys. 8). Droga nr 12 prowadzi do przejścia granicznego w Dorohusku oraz zapewnia połączenia LOM z dwoma ośrodkami subregionalnymi województwa: Chełmem i Puławami. Droga

krajowa nr 19 realizuje połączenia zewnętrzne LOM ze stolicami sąsiednich województw tj. z Białymstokiem i Rzeszowem. Obecnie trwają prace związane z realizacją tej drogi w standardzie drogi ekspresowej, która będzie stanowić część szlaku drogowego Via Carpatia, który integruje systemy transportowe wielu krajów (Litwy, Polski, Ukrainy, Białorusi, Słowacji, Węgier, Rumunii, Bułgarii, Grecji, Chorwacji i Turcji). Sprzyja również nadrobieniu opóźnień w rozwoju nowoczesnego systemu infrastruktury transportowej. W dłuższej perspektywie szlak Via Carpatia pozytywnie wpłynie na zwiększenie atrakcyjności Europy Środkowo-Wschodniej jako miejsca do lokowania inwestycji, czego spodziewanym efektem jest zwiększenie wymiany handlowej i mobilności mieszkańców terenów, przez które przebiega. Droga krajowa nr 82 umożliwia połączenie obszaru LOM z Pojezierzem Łęczyńsko-Włodawskim, jednym z cenniejszych pod względem przyrodniczym obszarami województwa lubelskiego. Droga wojewódzka nr 747 odpowiada za powiązania zewnętrzne Lublina oraz dwóch gmin obszaru: Konopnica i Bełżyce z południową częścią województwa mazowieckiego. Droga wojewódzka nr 835 łączy główny ośrodek LOM oraz jego południową część z Roztoczem oraz województwem podkarpackim. Droga wojewódzka nr 815 jest częścią alternatywnego szlaku relacji Lublin – Biała Podlaska w stosunku do drogi krajowej nr 19 oraz drogi krajowej nr 2. Ponadto poprzez połączenie z drogą krajową nr 63 stanowi dojazd do przejścia granicznego w Sławatyczach. Pozostałe drogi wojewódzkie oraz drogi powiatowe zapewniają powiązania wewnętrzne ośrodków gminnych zlokalizowanych w LOM. W 2020 r. zostało zlecone przez PKP PLK S.A. opracowanie koncepcji realizacji Lubelskiej Kolei Aglomeracyjnej, która ma na celu umożliwienie mieszkańcom województwa lubelskiego szybki i sprawny dojazd do Lublina – głównego ośrodka LOM, m.in. z Puław, Parczewa, Chełma i Kraśnika. Wśród założeń LKA jest m.in. modernizacja istniejących i budowa nowych przystanków kolejowych, dostosowanie peronów do potrzeb osób o ograniczonych możliwościach poruszania się oraz integracja z innymi środkami transportu, dzięki planowanym węzłom przesiadkowym. W ramach koncepcji przeanalizowany zostanie obszar, jaki obejmować będzie Lubelska Kolej Aglomeracyjna. Zbadana zostanie także możliwość budowy nowych linii kolejowych, w tym z Lublina do Łęcznej, budowa nowej łącznicy do Lotniska Lublin, a także elektryfikacja na odcinku Lublin – Łuków.

Istotne znaczenie dla rozwoju usług logistycznych w LOM posiadają miasta stanowiące jego rdzeń, tj. Lublin i Świdnik, z przemysłem lotniczym i funkcjonującym regionalnym portem lotniczym, który jest także stałym przejściem granicznym i rozwija zakres przewozów cargo. Poza tym w transporcie intermodalnym ważną rolę pełni linia kolejowa międzynarodowego znaczenia nr 7/C28 relacji Warszawa – Dorohusk (Kijów). W głównych węzłach sieci kolejowej funkcjonuje infrastruktura przeładunkowa w postaci terminali, bocznic kolejowych, ramp i placów przeładunkowych, która po modernizacji, rozbudowie i budowie nowych obiektów może być przekształcona w terminale transportu kombinowanego, a w dalszej perspektywie w regionalne i subregionalne centra logistyczne. W ciągu linii nr 7, w bezpośrednim połączeniu z drogą S17 działa Lubelski Terminal Kontenerowy zlokalizowany w miejscowości Drzewce k. Natęczowa, którego głównym celem jest optymalizacja łańcucha dostaw ładunków z południowej i wschodniej Polski.

Rysunek 8. Uwarunkowania infrastrukturalne

- OZNACZENIA
- granica LOM
 - granice gmin
 - obszary zwartej zabudowy

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

- drogi krajowe
- drogi krajowe - planowane
- drogi wojewodskie
- drogi powiatowe
- drogi - pozostałe ważniejsze
- linie kolejowe
- M dworzec metropolitalny
- B zintegrowane węzły przesiadkowe
- K przystanki kolejowe
- L centra logistyczne - międzynarodowe
- R centra logistyczne - regionalne
- P regionalny port lotniczy
- Wilenska Trasa Rowerowa

INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

- linie elektroenergetyczne NN
- linie elektroenergetyczne WN
- E stacje elektroenergetyczne NN, WN
- gazociąg magistralny - planowany
- gazociąg w.c.
- G stacje gazowe red.-pom.
- ropociąg - planowany

GOSPODARKA KOMUNALNA

- obszary objęte aglomeracjami ściekowymi

Obecnie jedną z największych i najważniejszych inwestycji związanych z integracją różnych form transportu jest budowa w Lublinie, głównym ośrodku LOM Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego (Dworca Metropolitalnego). W ramach inwestycji planowana jest modernizacja ulic w rejonie dworca, budowa peronów odjazdowych komunikacji autobusowo-busowej i komunikacji miejskiej, budowa wewnętrznych dróg dojazdowych, stanowisk postojowych, placów, chodników oraz zagospodarowanie zieleni. Dworzec Metropolitalny będzie centrum komunikacyjnym zarówno dla miasta jak i całego regionu.

Infrastruktura rowerowa jest istotnym elementem kształtowanego zrównoważonego układu komunikacyjnego szczególnie na terenach miejskich. Zarówno w województwie jak i w LOM infrastruktura rowerowa jest ciągle rozbudowywana. Dość dynamicznie rozwijają się turystyczne szlaki rowerowe. Transport rowerowy oprócz korzyści dla środowiska i zdrowia ludzi staje się ważnym czynnikiem rozwoju regionalnego. Ścieżki rowerowe służą rozwojowi aktywnej turystyki, ale także odgrywają dużą rolę w codziennej komunikacji. Istniejące regionalne trasy rowerowe są zalążkiem systemu łączącego większe miasta i atrakcyjne tereny turystyczne, służą aktywnemu wypoczynkowi zarówno jednodniowym wycieczkom jak i dłuższym wakacyjnym wypadom. Lokalna sieć rowerowa jest wykorzystywana głównie do codziennych dojazdów do szkoły lub do pracy oraz rekreacyjnie. Przez LOM przebiega szlak rowerowy rangi międzynarodowej – Wileńska Trasa Rowerowa oraz szlaki rangi regionalnej: Lublin – Wola Uhruska (110 km) i Kazimierz Dolny – Lublin (61 km).

Energia elektryczna dostarczana jest liniami NN do stacji systemowych. Na terenie Lublina zlokalizowana jest stacja systemowa 400/110 kV oraz stacja 220/110 kV. Ze stacji tych zasilana jest sieć dystrybucyjna rozdzielcza wysokiego napięcia 110 kV poprzez Główne Punkty Zasilające (GPZ) (rys. 8). Stan zaopatrzenia LOM w gaz sieciowy jest zadowalający. Wszystkie gminy obszaru zaopatrywane są w gaz pochodzący z systemu krajowego, poprzez gazociągi wysokiego ciśnienia oraz układ mniejszych lokalnych odgałęzień do stacji redukcyjno-pomiarowych.

Jedną z miar służących weryfikacji systemu transportowego w ujęciu przestrzennym jest dostępność transportowa. Definiowana jest ona jako stopień w jakim organizacja transportu i komunikacji oraz zagospodarowanie przestrzeni dają możliwość dotarcia do miejsc o określonej funkcji (lokalnej, ponadlokalnej, regionalnej), rynków pracy oraz punktów świadczenia danych usług. Dostępność jest także istotnym wskaźnikiem służącym ocenie zasięgu obsługi i dostępności transportowej poszczególnych ośrodków obszaru oferujących usługi na poszczególnych poziomach i szczeblach hierarchii administracyjnej. Dostępność transportowa wpływa na relatywne korzyści danego obszaru, im lepsza dostępność tym lepsze warunki rozwoju zarówno demograficznego jak i gospodarczego. W ośrodkach administracyjnych LOM skupiają się funkcje i usługi trzech poziomów, tj.:

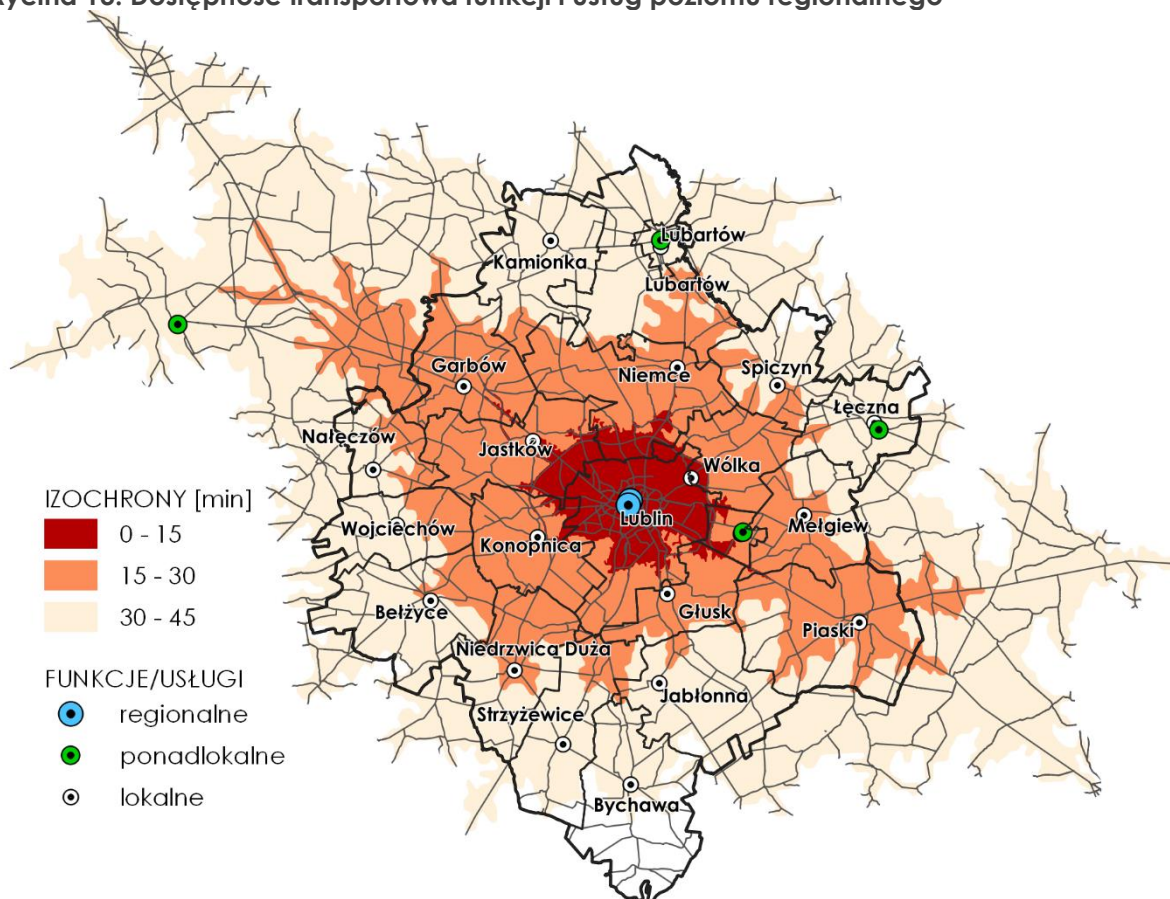
- poziomu regionalnego, w tym tzw. usługi wyższego rzędu takie jak: wyspecjalizowane usługi medyczne, szkolnictwo wyższe, nauka, kultura i sztuka, usługi administracyjne (urząd wojewódzki, urząd marszałkowski),
- poziomu ponadlokalnego obejmującego usługi takie jak: ochrona zdrowia (profilaktyka zdrowotna, leczenie otwarte i zamknięte), opieka społeczna,

szkolnictwo ponadpodstawowe i specjalne, kultura, rekreacja, sport, rynek pracy, usługi administracyjne (starostwo powiatowe),

- poziomu lokalnego obejmującego usługi podstawowe, w tym: ochrona zdrowia (profilaktyka zdrowotna, leczenie otwarte), oświata, wychowanie i edukacja (żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe), kultura, rekreacja, usługi komunalne, usługi administracyjne (urząd miasta, urząd gminy).

Analiza obszaru LOM pod kątem dostępności transportowej centrum Lublina, gdzie zlokalizowane są w większości instytucje i usługi o znaczeniu regionalnym (ryc. 13), wykazała, że w zasięgu izochrony 15 min znajduje się środkowa i półn. część miasta oraz części gmin Jasków i Niemce sąsiadujące z Lublinem. Zasięg izochrony 30 min rozciąga się na kierunku południowym, zgodnie z przebiegiem drogi ekspresowej S12/S17 i obejmuje w całości pierścień gmin bezpośrednio sąsiadujących z Lublinem oraz w znacznej części gminy Garbów i Piaski, a także fragmenty gmin położonych na obrzeżach LOM. Najstabszą dostępnością charakteryzują się południowe i północno-wschodnie obrzeża LOM. W południowej części, poza zasięgiem izochrony 45 min znajduje się południowa część gminy Bychawa oraz fragmenty gmin: Strzyżewice i Jabłonna, natomiast w północno-wschodniej – fragmenty gmin: Lubartów, Spiczyn i Łęczna.

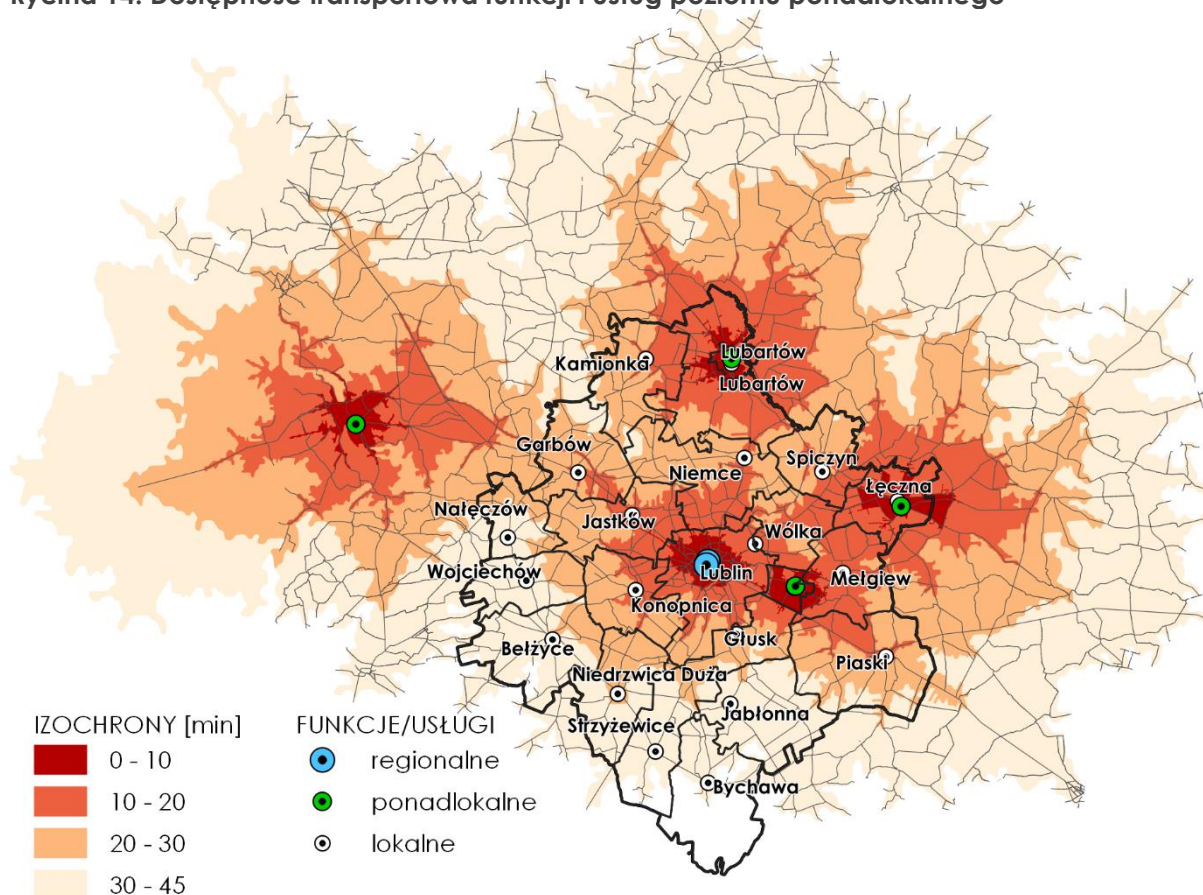
Rycina 13. Dostępność transportowa funkcji i usług poziomu regionalnego

W zakresie dostępności funkcji i usług poziomu ponadlokalnego, najniższe wskaźniki odnotowuje się na terenie południowo-zachodnich obrzeży LOM (ryc. 14). Dobrą dostępnością charakteryzują się obszary powiatów: lubelskiego grodzkiego

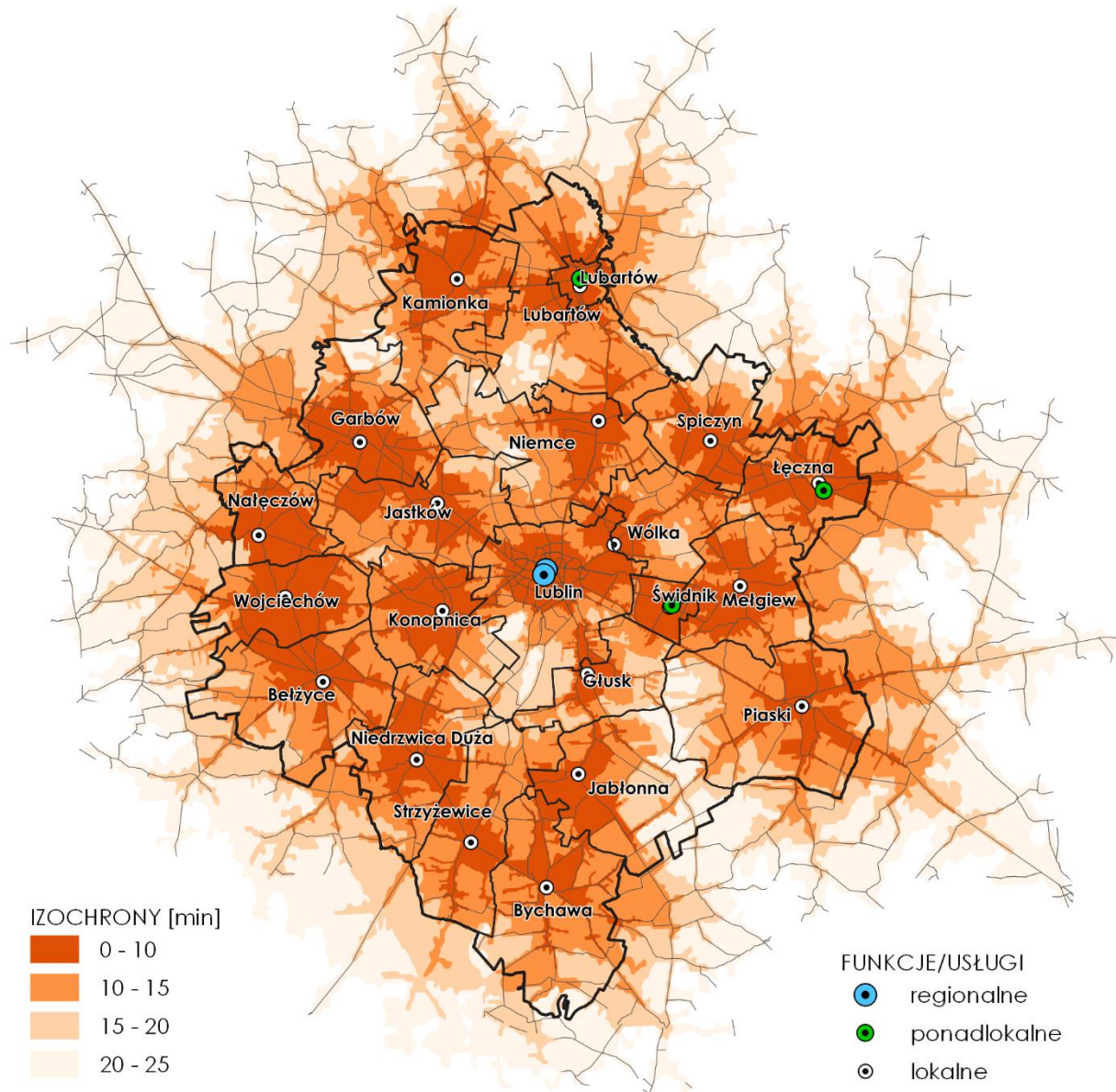
oraz lubartowskiego, ęczyńskiego i świdnickiego. W zasięgu izochrony 20 min dojazdu do centrum ośrodka, gdzie zlokalizowana jest większość funkcji i usług o znaczeniu ponadlokalnym, położona jest zdecydowana większość obszarów tych powiatów wchodzących w skład LOM. Najstabsze wskaźniki odnotowuje się w przypadku południowych i zachodnich gmin powiatu lubelskiego, tj.: Wojciechowa, Beżyc, Nidrzwicy Dużej, Strzyżewic, Jabłonna i Bychawy, gdzie niemal całe obszary gmin położone są poza zasięgiem izochrony 30 min, a w przypadku gminy Bychawa, południowa jej część znajduje się poza zasięgiem izochrony 45 min. Gmina Naęczów, jako jedyna gmina powiatu puławskiego, charakteryzuje się podobnymi wskaźnikami dostępności jak pód.-wsch. część LOM, zarówno jeśli chodzi o dostęp do funkcji i usług ośrodka puławskiego, jak i lubelskiego.

Rycina 14. Dostępność transportowa funkcji i usług poziomu ponadlokalnego

Ocena dostępności podstawowych funkcji i usług, istotnych dla obsługi obszarów gmin w kontekście lokalnym, wykazuje, że w zasięgu dostępności 15 ÷ 20 min do centrów ośrodków gminnych, znajduje się zdecydowana większość obszarów poszczególnych gmin (ryc. 15). Poza izochroną 20 min znajduje się kilka obszarów, jak: pón. część gm. Garbów, pód.-zach. część gm. Lubartów, pód. część Lublina, pón. część gm. Spiczyn, wsch. część gm. Jabłonna i zach. część gm. Piaski. związane jest to z występowaniem w tych rejonach dużych kompleksów leśnych, a tym samym obszarów gmin charakteryzujących się mniejszymi wskaźnikami urbanizacji oraz gęstości zaludnienia i gęstości sieci drogowej.

Rycina 15. Dostępność transportowa funkcji i usług poziomu lokalnego

Ważnym zagadnieniem w transporcie regionalnym jest obsługa komunikacją publiczną zarówno obszaru LOM, jak i całego województwa w zakresie przewozów pasażerskich pomiędzy miastami, miastami i terenami wiejskimi oraz w obrębie poszczególnych miast. Szczególną uwagę, w tym kontekście, należy poświęcić obszarom o najniższych parametrach dostępności transportowej do poszczególnych kategorii ośrodków (gminnych, powiatowych, regionalnego), gdzie koncentrują się usługi kluczowe dla zaspokajania głównych potrzeb mieszkańców LOM. Organizacja transportu publicznego jest zadaniem własnym samorządu terytorialnego, dla którego uwarunkowania finansowe są najważniejszą składową decyzji odnośnie do zasad funkcjonowania transportu publicznego, a tym samym stymulowania dostępności transportowej poszczególnych obszarów, w szczególności – terenów wiejskich. Sprawne funkcjonowanie spójnego systemu komunikacji zbiorowej/publicznej w obszarze wymaga

kształtowania zintegrowanych węzłów przesiadkowych, które pozwolą na skojarzenie i lepsze wykorzystanie wszystkich środków komunikacji. Polityka transportowa powinna być zintegrowana z innymi politykami realizowanymi przez samorządy, w tym z polityką edukacyjną, zdrowotną, przestrzenną oraz społeczną. Kluczowe znaczenie w tym zakresie mają organizacja i optymalne lokalizowanie infrastruktury przesiadkowej (m.in. dworce, przystanki i parkingi) a także dostępność do komunikacji autobusowej, trolejbusowej i kolejowej. W LOM regularna komunikacja miejska prowadzona jest w Lublinie, a jej zasięg obejmuje w chwili obecnej gminy: Konopnica, Świdnik, Jastków, Głusk, Wólka, Niedzwica Duża, Niemce, Mełgiew oraz Jabłonna. Przewozy o charakterze komunikacji miejskiej prowadzone są w m. Nałęczów, gdzie uruchomiono komunikację na trasie Nałęczów – Strzelce – Dworzec PKP Nałęczów – Piotrowice – Bronice – Bronice Kolonia. Uruchomienie miejskiej komunikacji publicznej planowane jest również w Lubartowie. W systemie przewozów transportem publicznym kluczowe znaczenie posiada miasto Lublin, które jest największym generatorem ruchu w LOM. Do Lublina następuje największy przepływ ludności związany z dojazdami do pracy, szkoły czy placówek handlowo-usługowych.

3.6. Obszary problemowe

Obszarami problemowymi są obszary występowania szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub konfliktów funkcjonalno-przestrzennych powstających w efekcie procesów towarzyszących rozwojowi społeczno-gospodarczemu, wobec których wymagane jest wprowadzenie specjalnych zasad zagospodarowania wynikających z występowania zagrożeń zasobów przyrody i warunków życia, a także kolizji i konfliktów przestrzennych. Potrzeba rozwoju powiązana z rozbudową trwałej infrastruktury i zmianą użytkowania terenów, prowadzi do powstawania konfliktów funkcjonalno-przestrzennych w zakresie planowania rozwoju i funkcji danego terytorium. Koszty ekologiczne, społeczne, a także ekonomiczne konfliktów nierozwiązanych w fazie planowania, mogą rosnąć na etapie realizacji określonych projektów. Potencjalne konflikty mogą dotyczyć wielu sfer życia społecznego i może być ich tyle, ile interakcji (na tle użytkowania przestrzeni) między różnego rodzaju podmiotami gospodarczymi i społecznymi, i mogą być tak różne, jak szeroka jest skala potrzeb społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Można wyróżnić aspekty m.in.: przestrzenne, przyrodnicze, ekonomiczne, kulturowe, społeczne i techniczne. Złożoność zjawiska oraz różnorodność konfliktów utrudnia ich jednoznaczne zdefiniowanie oraz klasyfikację. Funkcje terenów uznane jako niezgodne mogą stać się sytuacjami konfliktowymi, ale nie muszą. Natomiast zgodności w przeznaczeniu terenów nie są jednoznaczne z brakiem i niemożnością zaistnienia konfliktów. Mogą zająć takie okoliczności, że funkcje wydawałoby się całkowicie zgodne, wejdą ze sobą w konflikt.

Przyczyną konfliktów w zagospodarowaniu przestrzennym jest niedostosowanie funkcji terenu do odporności i potencjału środowiska, a zwłaszcza jego walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Konflikty powstają głównie na tle zagrożenia stwarzanego przez lokalizację i rozwój danej funkcji w wymiarze ekologicznym, krajobrazowym lub ekonomicznym.

Do głównych konfliktów, jakie można zidentyfikować w obszarze LOM, dochodzi w relacji pomiędzy:

- 1) istniejącym i kształtowanym zagospodarowaniem terenu a wymogami ładu przestrzennego, jako paradygmatu zrównoważonego rozwoju, które polegają na:
 - niekontrolowanej suburbanizacji i semiurbanizacji, przejawiających się chaotyczną i żywiołową urbanizacją stref podmiejskich, przede wszystkim Lublina; procesy te powodują dewastację krajobrazu, wzrost obciążenia środowiska zanieczyszczeniami oraz wyłączenie gruntów z produkcji rolnej i leśnej kosztem terenów biologicznie czynnych; wymagane jest określenie zasad ochrony terenów otwartych, (ze szczególnym uwzględnieniem elementów systemu przyrodniczego oraz stref nawietrzania), wskaźników intensywności zagospodarowania, zalecanych kierunków wykorzystania terenu (rekreacyjny);
 - żywiołowej urbanizacji głównych korytarzy transportowych; polegającej na rozwoju zabudowy wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu i generujących hałas komunikacyjny;
 - degradacji układów przestrzennych, terenów otwartych i miejskiej przestrzeni publicznej, co przejawia się m.in. chaosem śródmiejskich układów przestrzennych;
- 2) zagospodarowaniem przestrzennym i stabilnością środowiska, który polega w głównej mierze na niedostosowaniu sposobu i intensywności zagospodarowania do odporności (pojemności) środowiska, do których należą:
 - presja inwestycyjna na tereny dolin rzecznych, powodująca ograniczenie bądź blokadę istniejących powiązań przyrodniczych w korytarzach ekologicznych;
 - zabudowa terenów zalewowych; do głównych obszarów występowania zagrożeń należą doliny Wieprza i Bystrzycy; największe zagrożenie powodziowe występuje w części gmin: Łęczna, Spiczyn i Lubartów; w ramach ochrony przeciwpowodziowej, ochrona obszarów zagrożonych zalaniem musi wiązać się z ochroną przed zagospodarowaniem stwarzającym zagrożenie dla bezpieczeństwa ludności oraz zwiększającym zagrożenie powodziowe, a także z zakazem zabudowy naturalnych terenów zalewowych, w tym dolin rzecznych, a tam gdzie konieczne – ze stopniowym wycofywaniem z nich zabudowy istniejącej;
 - dewastacja krajobrazu obszarów rekreacyjnych i turystycznych, która następuje w wyniku budowy obiektów rekreacyjnych, w tym indywidualnych lotniskowych, najczęściej w miejscach o dużych wartościach przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych; konflikty powstają również w przypadku realizacji zagospodarowania i obiektów różnych aktywnych form turystyki i rekreacji w skali przekraczającej chłonność ekosystemów leśnych, a nadmierne użytkowanie prowadzi do dewaloryzacji i utraty tych wartości, które były podstawą rozwoju funkcji rekreacyjnej;
- 3) elementami infrastruktury a walorami krajobrazu i równowagą ekologiczną oraz terenami zurbanizowanymi, wynikające z:

- przebiegu tras komunikacyjnych przez elementy systemu przyrodniczego; dynamiczny wzrost potoków transportowych, w tym międzynarodowych, zwłaszcza na drogach krajowych i niektórych wojewódzkich, powoduje zwiększenie zagrożeń i uciążliwości dla środowiska przyrodniczego; do najbardziej drastycznych tego rodzaju kolizji na terenie LOM należą przebiegi: trasy nr 17 przez dolinę Giełczwi w Piaskach, trasy nr 19 przez Lasy Kozłowieckie na odcinku Niemce – Wandzin;
- lokalizacji terenów zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie tranzytowych tras komunikacyjnych (dróg krajowych i wojewódzkich); na terenie LOM do odcinków dróg, w sąsiedztwie których występują najbardziej niekorzystne warunki klimatu akustycznego należą drogi krajowe: nr 17 w gminie Piaski, nr 19 w gminie Lubartów, Niemce, Konopnica, Niedzwica Duża nr 82 w gminie Wólka, Spiczyn, łączna oraz drogi wojewódzkie: nr 830 w gminie Nałęczów i nr 835 w gminach Jabłonna i Głusk;
- przebiegu tras komunikacyjnych o dużym natężeniu przez tereny o walorach uzdrowiskowych i rekreacyjnych, co skutkuje bliskim przekroczenia dopuszczalnych norm zanieczyszczeniem powietrza głównie pyłem zawieszonym i NO₂ oraz przekroczeniem dopuszczalnych poziomów hałasu; głównym obszarem występowania tego rodzaju kolizji jest Nałęczów;
- lokalizacji regionalnego portu lotniczego w Świdniku względem terenów zabudowy mieszkaniowej; lotnisko jest kolejnym (obok dróg o dużym natężeniu ruchu) źródłem hałasu, który zalicza się do bardzo uciążliwych zanieczyszczeń środowiska akustycznego, z uwagi na brak efektywnych metod ochrony przed jego negatywnym wpływem; dla minimalizowania skutków funkcjonowania regionalnego portu lotniczego należy przestrzegać zasięgu stref zagrożonych hałasem i ograniczeń wysokości zabudowy zgodnie z przepisami szczególnymi; na terenie LOM obszar ograniczenia wysokości zabudowy obejmuje fragmenty gmin: Wólka, Mełgiew, Głusk oraz miast Lublin i Świdnik;
- przebiegu linii energetycznych przez obszary o bardzo dużych walorach krajobrazowych oraz w bezpośrednim sąsiedztwie terenów zabudowy mieszkaniowej; linie elektroenergetyczne NN i WN są źródłem pola elektromagnetycznego; na obszarze LOM linie 400 kV przebiegają przez teren gmin Garbów, Jastków i Niemce, zaś linie 220 kV przez m. Lublin oraz gminy Garbów, Jastków, Konopnica, Głusk, Piaski, Strzyżewice.

Niektóre czynniki zagospodarowania przestrzennego mogą stwarzać proggi rozwojowe w zakresie dostępności infrastrukturalnej terytoriów, ośrodków miejskich czy też pogarszające jakość życia mieszkańców obszarów wiejskich. Stanowią one bariery rozwoju i wpływają niekorzystnie na procesy rozwojowe danego terytorium, mogące w istotny sposób hamować dynamikę procesów gospodarczych. Jako bariery należy rozumieć niewystarczające wyposażenie obszaru w określone czynniki determinujące jego rozwój (zarówno endogeniczne, jak i egzogeniczne), a także jako przeszkody, które utrudniają lub uniemożliwiają realizację przedsięwzięcia na danym obszarze.

Do głównych barier wynikających ze stanu zagospodarowania obszaru LOM można zaliczyć:

- 1) niedostateczne powiązania i nierównomierną dostępność komunikacyjną; sieć drogowa powinna bezkonfliktowo łączyć ponadlokalne i lokalne ośrodki wzrostu z obszarami otaczającymi, zapewniać powiązania komunikacyjne z układem dróg krajowych, umożliwiać sprawny dojazd do ośrodków obsługi i terenów inwestycyjnych, a także obszarów atrakcyjnych turystycznie; należy się spodziewać, że budowa drogi S19 poprawi sytuację dostępności komunikacyjnej południowej części obszaru;
- 2) nierównomierny rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej; realizacji zbiorczej sieci wodociągowej nie zawsze towarzyszy adekwatny rozwój systemów kanalizacyjnych; niedoinwestowanie w zakresie kanalizacji sanitarnej obniża jakość życia mieszkańców, i stanowi duże zagrożenie dla jakości wód podziemnych i powierzchniowych; konieczne jest jak najszybsze zlikwidowanie rażącej dysproporcji pomiędzy wysokim stopniem zaopatrzenia w wodę z wodociągów zbiorowych, a rażąco niskim stopniem skanalizowania obszarów wiejskich; rozwój technicznej infrastruktury ochrony środowiska w układach osadniczych dla zapewnienia rozwoju społeczno-gospodarczego zrównoważonego ekologicznie, w szczególności uzupełnienie niedoborów kanalizacji sanitarnej i deszczowej, budowa lokalnych, grupowych i indywidualnych oczyszczalni ścieków, likwidacja nieuszczelnionych, bezodpływowych zbiorników ściekowych;
- 3) ograniczenia w zagospodarowaniu wynikające z ochrony środowiska; poza prawną ochroną przyrody (parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты i obszary sieci Natura 2000), ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym dotyczą głównie:
 - obszarów ustalonych w trybie przepisów ustawy Prawo wodne, związanych z ustanowieniem stref ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęć wód podziemnych i powierzchniowych,
 - gruntów rolnych i leśnych,
 - obszarów ochrony uzdrowiskowej (A, B, C) wyznaczanych wokół uzdrowiska w Nałęczowie zabezpieczające uzdrowiska przed niekorzystnymi zmianami stanu środowiska;
 - obszarów cichych w aglomeracjach lub poza aglomeracją, jest to forma ochrony przestrzeni wobec narastania uciążliwości wynikających z hałasu komunikacyjnego;
- 4) ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym wynikające z zagrożeń bezpieczeństwa ekologicznego i publicznego – obszary zagrożenia powodziowego wyznaczone zgodnie z ustawą Prawo wodne dla potrzeb planowania ochrony przed powodzią;
- 5) ograniczenia w zainwestowaniu wynikające z przebiegu infrastruktury technicznej:
 - strefy kontrolowane dla gazociągów wysokiego ciśnienia, wolne od wszelkiej zabudowy, o określonych przepisami szerokościach;
 - obszary ograniczonego użytkowania terenu wokół oczyszczalni ścieków, wysypisk odpadów, zakładów przemysłowych i tras komunikacyjnych (zasięg w oparciu o oceny i raporty oddziaływania na środowisko);

- strefy ochronne przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych od napowietrznych linii i stacji elektroenergetycznych;
- strefy bezpieczeństwa wzdłuż rurociągów do przesyłu paliw, użytkowane według pierwotnego przeznaczenia, lecz bez dopuszczenia wznoszenia budowli oraz składowania materiałów łatwopalnych.

3.7. Obszary i elementy o potencjale rozwojowym

Na podstawie oceny uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych można wskazać zasoby i potencjały wynikające ze stanu zagospodarowania obszaru LOM, które stanowią jego mocne strony i szanse rozwojowe. Wykorzystanie potencjałów może stworzyć nową jakość przestrzeni, a także przyczynić się do przyspieszenia procesów rozwojowych i restrukturyzacyjnych. Wykorzystywaniu potencjałów musi jednak towarzyszyć przezwyciężanie zarówno strukturalnych, jak i przestrzennych barier i ograniczeń dla rozwoju społeczno-gospodarczego, z równoczesnym poszanowaniem uwarunkowań przyrodniczych i wymogów zapewnienia mieszkańcom bezpieczeństwa, w tym ekologicznego. Wskazane poniżej obszary tematyczne stanowiące o potencjałach LOMu wyznaczają generalne kierunki kształtowania elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej w wymiarze rozwoju społecznego i gospodarczego.

- 1) Sieć osadniczą LOMu wyróżnia policentryczna struktura oraz stosunkowo równomierne rozmieszczenie w strukturze przestrzennej obszaru ośrodków miejskich. Największy ośrodek miejski – Lublin wraz ze Świdnikiem i terenami położonymi w ich bezpośrednim sąsiedztwie, są terenami największej koncentracji ludności. W Lublinie jako ośrodka metropolitalnym procesy urbanizacyjne są szczególnie intensywne, co związane jest z depopulacją niektórych obszarów wiejskich województwa. Kluczowym zagadnieniem rozwoju obszaru jest utrzymanie policentrycznego charakteru struktury osadniczej, który sprzyja rozwojowi społecznemu, gospodarczemu oraz spójności terytorialnej obszaru. Dla zapewnienia efektywnego wykorzystania potencjału terytorium LOMu polityka przestrzennego zagospodarowania musi dążyć do zapewnienia spójności terytorialnej obszaru w różnych wymiarach przestrzennych, wykorzystując policentryczną sieć miast. Spójność terytorialna ma zapewnić wszystkim mieszkańcom możliwość udziału w procesach rozwojowych poprzez dostęp do dobrej jakości miejsc pracy oraz usług publicznych warunkujących możliwości rozwojowe.
- 2) Obszar aglomeracji lubelskiej, tj. rdzeń LOMu wraz najintensywniej zurbanizowanymi obszarami przyległymi, jest obszarem o największej dynamice ekonomicznej i największej koncentracji miejsc pracy w regionie. Występuje tu również największa koncentracja i rozwój kapitału społecznego, innowacyjnego i komunikacyjnego. Ranga i funkcje rdzenia obszaru swoim zasięgiem obejmują obszar całego województwa, przy czym niektóre funkcje metropolitalne Lublina generują szerszy zasięg tej strefy. Cechuje go wielosektorowa i unowocześniana struktura gospodarcza, działalność naukowo-badawcza reprezentowana przez znaczną ilość instytutów oraz szkolnictwo wyższe, zróżnicowane i wyspecjalizowane usługi; jest ważnym ośrodkiem kultury. Stanowi także węzeł polaryzacji rozwoju obszaru,

decydujący o jego konkurencyjności w regionie i kraju. Aglomeracja Lubelska wykazuje największe predyspozycje dla rozwoju kultury, nauki, szkolnictwa wyższego, innowacyjnych technologii i komunikacji, współpracy międzynarodowej i turystyki.

- 3) Kluczowym elementem rozwoju terytoriów jest sprawny system transportowy, który jest uznawany za priorytetowy w kształtowaniu polityki przestrzennej, gospodarczej i społecznej. Wpływa on bezpośrednio na podniesienie konkurencyjności obszaru w układzie regionalnym i krajowym, a także europejskim oraz zwiększenie spójności terytorialnej w wymiarze ponadregionalnym. Stan sieci drogowej decyduje także o wewnętrznej spójności regionu. Potencjały rozwojowe obszaru LOM w zakresie infrastruktury transportowej stanowią:
 - korzystne położenie transportowe w sieci europejskich korytarzach transportowych TEN-T, tj. na kierunkach szlaków: sieci bazowej (odcinki dróg krajowych nr 17/S17/E372 Warszawa – Lublin oraz nr 19/S19 Lublin – Rzeszów) i sieci kompleksowej (droga krajowa nr 12/S12, droga krajowa nr 17/S17/E372 na odc. Lublin – Piaski – Hrebenne – granica państwa, droga krajowa nr 19/S19 na odc. od granicy z woj. mazowieckim – Międzyrzec Podlaski – Kock – Lubartów – Lublin, stanowiąca fragment szlaku drogowego Via Carpatia oraz linia kolejowa nr 7/C28),
 - regionalny Port Lotniczy Lublin S.A. pełniący ważną rolę w kształtowaniu zewnętrznych powiązań transportowych jak również wpływający na atrakcyjność i konkurencyjność LOM, ale także całego województwa lubelskiego.
- 4) W obszarze LOM występują korzystne warunki glebowo-klimatyczne, które pozwalają na różnorodność upraw i rozwój produkcji rolnej. Średni wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej obszaru wynosi 86,2 (w województwie 74,1 pkt). Ze względu na występowanie korzystnych uwarunkowań środowiskowych i przyrodniczych, potencjałem obszaru jest także możliwość rozwoju produkcji ekologicznej żywności. Rozwój rolnictwa ekologicznego i powiązanych z nim usług, w tym agroturystycznych, jest jedną z alternatywnych form restrukturyzacji rolnictwa i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.
- 5) Istotny zasób potencjałowy obszaru stanowi krajobraz kulturowy, przede wszystkim ze względu na ilość i różnorodność, ale także rangę historycznych obiektów zabytkowych. Znaczącymi potencjałami dziedzictwa kulturowego obszaru są:
 - zespół pałacowo-parkowy w Kozłowie oraz historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny w Lublinie, uznane za Pomniki Historii o szczególnym znaczeniu dla kultury narodowej,
 - uhonorowanie miasta Lublin tytułem Znak Dziedzictwa Europejskiego,
 - występowanie wartościowych zabytków w skali europejskiej, krajowej i regionalnej, w tym zabytków sakralnych świadczących m. in. o przenikaniu się kultur wschodu i zachodu.

- 6) O potencjale turystycznym obszaru decydują głównie elementy strukturalne, na które składają się walory i zagospodarowanie turystyczne, stanowiące podstawę dla wykreowania go jako atrakcyjnego turystycznie. Za główne potencjały rozwojowe turystyki można uznać:
- dobrze zachowane różnorodne środowisko przyrodnicze, zasoby przyrody ożywionej i nieożywionej, w tym zwłaszcza obszary i obiekty przyrodnicze objęte ochroną prawną,
 - zachowane unikatowe dziedzictwo kulturowe (spuścizna kulturowa, wydarzenia kulturalne, muzea i miejsca martyrologii),
 - atrakcyjność krajobrazową i przyrodniczą środowiska dla przyjazdów turystycznych związanych z aktywną turystyką kwalifikowaną, ekoturystyką, agroturystyką i turystyką wypoczynkową; w granicach LOM znajdują się obszary o walorach wypoczynkowych znaczących w skali regionu – rejon Nałęczowa wraz z Kazimierzem Dolnym i Puławami z Kazimierskim Parkiem Krajobrazowym, atrakcyjna i naturalna dolina Wieprza,
 - uznane walory bioklimatyczne, źródła wód mineralnych i rozwinięte lecznictwo uzdrowiskowe,
 - potencjał turystyczny obszarów wiejskich stwarzający możliwość rozwoju agroturystyki.

4. Podsumowanie

Lubelski Obszar Metropolitalny (LOM) obejmuje obszar 22 gmin, tj.: 3 gmin miejskich – Lublin, Lubartów i Świdnik, 6 gmin miejsko-wiejskich – Bełżyce, Bychawa, Kamionka, Łęczna, Nałęczów i Piaski oraz 13 gmin wiejskich: Garbów, Głusk, Jabłonna, Jastków, Konopnica, Lubartów, Mełgiew, Niedzwica Duża, Niemce, Spiczyn, Strzyżewice, Wojciechów i Wólka. Partnerami LOM jest również 5 powiatów: lubelski, lubartowski, łęczyński, puławski i świdnicki, jednakże obszary tych powiatów nie wchodzą w skład LOM.

LOM położony jest w centralnej części województwa lubelskiego, zajmuje obszar 2 233,1 km² (8,9% powierzchni województwa) i w 2020 r. zamieszkiwało go 616 883 osoby (29,4% ludności województwa), z czego 54,9% stanowili mieszkańcy Lublina (338 586 osób). Zgodnie z opracowaną przez Główny Urząd Statystyczny *Prognozą ludności gmin na lata 2017-2030* liczba mieszkańców LOM w 2030 r. zmniejszy się o 11 020 osób (1,8%) w porównaniu do stanu ludności w 2020 r. Prognozowany spadek liczby mieszkańców dotyczy gmin miejskich i miejsko-wiejskich, z których największy procentowy ubytek ludności przewidywany jest w gminie miejsko-wiejskiej Łęczna (-12,5%), a w dalszej kolejności dla: Świdnika (-7,3%), Lubartowa (-6,2%), Nałęczowa (-5,6%), Bychawy (-5,1%) i Lublina (-4,7%). Natomiast największe przyrosty liczby mieszkańców prognozowane są dla gmin bezpośrednio sąsiadujących z rdzeniem LOM, tj. dla: Wólki (17,4%), Głuska (15,9%), Konopnicy (12,2%), Mełgwi (11,4%), Niemiec (10,4%) i Jastkowa (8,0%).

Sieć osadniczą LOM tworzy: 9 miast i 417 sołectw, z których 13 to gminne ośrodki wiejskie i charakteryzuje ją policentryczny układ. Rozkład przestrzenny miast jest dość równomierny, co sprawia, że są one w stanie zapewnić obsługę terenów wiejskich w usługi podstawowe. Miastem o największym potencjale gospodarczym jest Lublin, skupiający także szereg funkcji o charakterze metropolitalnym. Spośród pozostałych miast, największym potencjałem ludnościowym i gospodarczym wyróżniają się: Świdnik i Lubartów. Natomiast Nałęczów wyróżnia się wykształconą funkcją zewnętrzną, tj. uzdrowską i obsługi turystyki. Struktura funkcjonalna jednostek osadniczych LOM obejmuje:

- miasta: Lublin i Świdnik – stanowiące rdzeń obszaru, będące terenem koncentracji funkcji metropolitalnych,
- miasta powiatowe: Lubartów, Łęczna – wspomagające funkcje rdzenia w obsłudze LOM,
- pozostałe miasta: Bełżyce, Bychawa, Kamionka, Nałęczów, Piaski – pełniące rolę gminnych centrów obsługi ludności oraz wspomagające funkcje rdzenia w obsłudze LOM,
- ośrodki gminne: Garbów, Głusk, Jabłonna, Jastków, Konopnica, Lubartów, Mełgiew, Niedzwica Duża, Niemce, Spiczyn, Strzyżewice, Wojciechów, Wólka – pełniące rolę gminnych centrów obsługi mieszkańców terenów wiejskich, ośrodki koncentracji przedsiębiorczości pozarolniczej oraz ośrodki obsługi rolnictwa i rekreacji,
- pozostałe ośrodki wiejskie (sołectwa).

LOM jest obszarem, na którym obserwuje się występowanie wyraźnych lub rozwijających się relacji funkcjonalno-przestrzennych pomiędzy rdzeniem obszaru – Lublinem i Świdnikiem, miastami satelitarnymi oraz sąsiadującymi z nimi obszarami wiejskimi. Towarzyszy temu proces suburbanizacji, który jest naturalnym procesem związanym z rozwojem społeczno-gospodarczym ośrodków osadniczych. Jednak w sytuacji, gdy proces ten przybiera cechy niekontrolowanego rozwoju urbanizacji, polegającym na chaotycznym rozlewaniu się zabudowy na obszary podmiejskie, powoduje on bardzo duże zagrożenie dla szeroko rozumianego ładu przestrzennego oraz zrównoważonego rozwoju. Zjawisko to najbardziej uwidacznia się wokół Lublina, na obszarze gmin: Konopnica, Wólka, Świdnik, Jastków, Niemce i Głusk.

Tereny zabudowane, w tym zabudowa mieszkaniowa, przemysłowo-składowa, usługowo-handlowa i pozostałe, zajmują 17,4% powierzchni LOM. Wśród terenów zabudowy mieszkaniowej niespełna 90% ich powierzchni stanowią tereny zabudowy jednorodzinnej, w tym zagrodowej. Największe kompleksy terenów zabudowy wielorodzinnej koncentrują się przede wszystkim w Lublinie, a także w Świdniku i Łęcznej, zaś zabudowy przemysłowo-składowej – przede wszystkim w Lublinie, a także w obrębie Świdnika i Lubartowa oraz gmin: Niemce, Lubartów, Natęczów, Bełżyce, Niedzwica Duża i Głusk. Największą intensywność procesów urbanizacyjnych obserwuje się w rdzeniu LOM – Lublinie i Świdniku oraz na terenach gmin bezpośrednio z nimi sąsiadujących, tj.: Głusk, Jabłonna, Jastków, Konopnica, Metgiew, Niedzwica Duża, Niemce i Wólka. Obszar ten tworzy Aglomerację Lubelską, gdzie następuje powolne osłabianie funkcji związanych z rolnictwem na rzecz funkcji towarzyszących rozwojowi terenów zabudowy mieszkaniowej, usługowych i gospodarczych. Tereny zabudowane wokół Lublina, w najbliższym jego sąsiedztwie rozciągają się w układzie gwiazdowym, głównie wzdłuż ważniejszych tras komunikacyjnych. Poza obszarem aglomeracji, kompleksy terenów zwartej zabudowy kształtują się w układzie satelitarnym, głównie w granicach pozostałych miast obszaru i ośrodków gminnych stanowiących lokalne centra tej struktury i „generatory” rozwoju. W ich sąsiedztwie obserwowany jest rozwój zwartych terenów zabudowy wzdłuż szlaków komunikacyjnych związanych przede wszystkim z drogami krajowymi i wojewódzkimi.

Obszary położone pomiędzy aglomeracją a pierścieniowym układem miast satelitarnych, na których istnieje zagrożenie dla utrzymania równowagi pomiędzy elementami naturalnymi i antropogenicznymi tworzą strefę zielonego pierścienia. Obszary te charakteryzują się: występowaniem bardzo dobrych gleb, wiejskimi jednostkami osadniczymi z coraz większym udziałem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, których rozwój przestrzenny zagraża zachowanym jeszcze kompleksom terenów otwartych użytkowanych rolniczo. Jest to strefa, w której zadaniem jest kanalizowanie rozwoju urbanizacji w celu powstrzymania żywiołowego rozlewania się zabudowy na obszarach podmiejskich. Funkcjami komplementarnymi pierścienia są: ochrona i zwiększanie bazy terenów rekreacyjnych wokół miast oraz stabilizacja i rozwój gospodarki rolnej na tych terenach jako strefy żywicielskiej miast.

Ośrodki osadnicze stanowią miejsca koncentracji zasobów dziedzictwa kulturowego, na które składają się zabytkowe zasoby urbanistyczne i ruralistyczne,

unikalne zabytkowe obiekty architektury sakralnej i świeckiej, zespoły pałacowo-ogrodowe i dworskie, zabytki techniki i militarne, cmentarze różnych wyznań, miejsca kultu religijnego. Na obszarze LOM zlokalizowane są 2 obiekty uznane za pomnik historii, tj.: zespół pałacowo-parkowy w Kozłowie oraz historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny w Lublinie. Ponadto 3 obiekty w Lublinie związane z zawarciem w 1569 r. Unii Polsko-Litewskiej (Kaplica Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim, Pomnik Unii Lubelskiej i Kościół pw. Św. Stanisława wraz z Klasztorem OO. Dominikanów) zostały wyróżnione przez Komisję Europejską tytułem Znak Dziedzictwa Europejskiego. Bogate dziedzictwo kulturowe obszaru ma swoje odzwierciedlenie w ilości obiektów zabytkowych objętych ochroną rejestrową. Spośród wszystkich elementów krajobrazu kulturowego zlokalizowanych na obszarze LOM na uwagę zasługują m.in.: Zamek Królewski w Lublinie, zachowana bożnica w Łęcznej, rezydencje w Kozłowie i Lubartowie, stary ratusz w Lublinie, zwany Trybunałem, wieżyczka wodna będąca pozostałością XVI-wiecznego wodociągu dostarczającego wodę do Lublina, hitlerowski obóz zagłady na Majdanku.

Walory krajobrazowe i kulturowe mają kluczowe znaczenie dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej. Do obszarów o najwyższej atrakcyjności wizualnej na terenie LOM należy Płaskowyż Natęczowski, który odznacza się unikatowym krajobrazem lessowym ze względu na zagęszczenie wąwozów. Z dolinami dużych rzek, w tym dolnego i środkowego Wieprza, związane są krajobrazy łąkowe, które w Europie Zachodniej są w zaniku. Pod względem potencjału i zasobów przyrodniczo-kulturowych wyróżnia się północna i środkowo-wschodnia część LOM-u. Na tych terenach występuje większe, w stosunku do pozostałej części obszaru, nagromadzenie form ochrony przyrody, atrakcyjnych form krajobrazowych, kompleksów leśnych, zasobów dziedzictwa kulturowego. Walory te w głównej mierze decydują o atrakcyjności i potencjale obszaru oraz o możliwościach rozwoju branż gospodarki związanych z turystyką i rekreacją.

W strukturze użytkowania gruntów zdecydowaną większość obszaru stanowią tereny otwarte (uprawy polowe, lasy i zadrzewienia, roślinność krzewiasta, roślinność trawiasta i łąki, wody powierzchniowe), które obejmują 82,6% ogólnej powierzchni LOM-u. W ich obszarze zlokalizowane są elementy układu naturalnego struktury funkcjonalno-przestrzennej, w tym sieć ekologiczna, na którą składają się prawne formy ochrony przyrody i krajobrazu (lub ich najwartościowsze fragmenty) oraz obszary węzłowe (tereny charakteryzujące się trwałym nagromadzeniem gatunków zagrożonych, istotne dla zachowania różnorodności biologicznej) i korytarze ekologiczne (rzeczne, dolinne, leśne) o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym. LOM charakteryzuje się przeciętnymi zasobami przyrodniczymi w porównaniu z innymi obszarami województwa, jak Roztocze, czy Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie. Jednakże dla struktury i rozwoju obszaru istotne znaczenie posiadają zasoby biotyczne oraz walory krajobrazu przyrodniczego, które stanowią podstawę rozwoju przemysłu turystycznego. Zostały one uwzględnione w krajowych i międzynarodowych systemach ochrony przyrody i krajobrazu i obejmują w całości lub w części: 4 parki krajobrazowe, 4 obszary chronionego krajobrazu, 6 obszarów Natura 2000, a także 6 rezerwatów przyrody, 9 użytków ekologicznych oraz 1 834 pomniki przyrody.

Zasoby naturalne i specyficzne walory środowiska przyrodniczego, na który składają się m.in. cechy bioklimatu lokalnego, określanego mianem klimatu leczniczego (uzdrowskiego), zostały rozpoznane i udokumentowane w Nałęczowie. Jego bioklimat jest bardzo korzystny dla terapii w przypadku chorób układu krążenia, i który został usankcjonowany wprowadzoną ochroną uzdrowską. Wokół uzdrowska ustanowiono strefy ochrony uzdrowskiej (A, B, C) zabezpieczające je przed niekorzystnymi zmianami stanu środowiska. W rejonie Nałęczowa zostały także udokumentowane i są ujmowane w ilości 91 581 m³/rok lecznicze wody mineralne.

Jednym z zasobów środowiska przyrodniczego, mającym kluczowe znaczenie dla rozwoju rolnictwa są zasoby gleb i ich jakość. Z terenami dolin rzecznych związane jest występowanie czarnych ziem, gleb torfowych, murszowych i mad. Czarne ziemie zlokalizowane są w dolinie Bystrzycy i innych mniejszych rzek. Charakterystykę warunków środowiskowych dla rolnictwa najlepiej obrazuje waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej, opracowana przez IUNG w Puławach. Średni wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla LOM wynosi 86,2 pkt i jest wyższy od średniej dla województwa (74,1 pkt) i kraju (66,6 pkt). Najlepsze warunki dla rolnictwa występują w gm. Konopnica, a bardzo dobre w przebiegającym południkowo od Piask do Nałęczowa paśmie gmin, tj.: Piaski, Głusk, Świdnik, Lublin, Jastków, Wojciechów i Nałęczów, a także w gm. Bychawa i Łęczna. Najstabsze zaś, w północnej części obszaru, w gminach: Lubartów i Kamionka.

Obszary wiejskie pełnią głównie funkcje rolnicze, jednakże rolniczym funkcjom wsi towarzyszą zazwyczaj inne funkcje: usługowe, administracyjne, gospodarcze, turystyczne i rekreacyjne, kultu religijnego, co świadczy o ich wielofunkcyjności. Złożona struktura funkcjonalna ukształtowała się głównie dzięki rozwojowi działalności pozarolniczych.

Głównymi elementami sieci transportowej obszaru LOM są drogi krajowe nr 12/S12, 17/S17, 19/S19 i 82, drogi wojewódzkie nr 747, 835, 815 oraz linie kolejowe nr 7 i 68. Pełnią one funkcję powiązań zewnętrznych, zapewniając połączenia z ośrodkami krajowymi – Warszawą, Białymstokiem, Rzeszowem, ośrodkami subregionalnymi – Zamościem, Chełmem, Puławami, przejściami granicznymi w Hrebennem i Dorohusku. Tworzą one układ promienisty, którego centrum znajduje się w Lublinie – ośrodku rdzeniowym LOM. Ich uzupełnieniem są pozostałe drogi wojewódzkie i drogi powiatowe, które realizują głównie powiązania wewnętrzne (powiązania pomiędzy ośrodkami gminnymi) oraz bliskie powiązania zewnętrzne. Dopełnieniem układu transportowego są drogi gminne odpowiadające za powiązania wewnątrz obszarowe i wewnątrz gminne. Odpowiadają one za jakość i dostępność terenów wiejskich do podstawowych ośrodków obsługi – ośrodków gminnych i miejskich. Linia kolejowa nr 7 pełni ważną rolę w transporcie intermodalnym, w jej sąsiedztwie i w bezpośrednim połączeniu z drogą S17 działa Lubelski Terminal Kontenerowy zlokalizowany w miejscowości Drzewce k. Nałęczowa. W głównych węzłach sieci kolejowej funkcjonuje infrastruktura przeładunkowa w postaci terminali, bocznic kolejowych, ramp i placów przeładunkowych, która predestynowana jest do rozwoju terminali transportu kombinowanego i centrów logistycznych. Istotne znaczenie dla rozwoju usług logistycznych w obszarze LOM posiadają miasta stanowiące jego rdzeń, tj. Lublin i Świdnik, z przemysłem lotniczym i funkcjonującym regionalnym portem lotniczym, który jest także stałym przejściem granicznym i rozwija zakres przewozów

cargo. W granicach LOM oraz w jego sąsiedztwie planowana jest realizacja Lubelskiej Kolei Aglomeracyjnej, której celem będzie szybkie i sprawne skomunikowanie Lublina z Puławami, Parczewem, Chełmem i Kraśnikiem. Wśród założeń funkcjonalnych LKA jest także możliwość budowy linii z Lublina do Łęcznej.

Dostępność transportowa ośrodków osadniczych LOM oferujących usługi na poszczególnych poziomach i szczeblach hierarchii administracyjnej jest zależna głównie od stanu sieci drogowej, ale również od sieci powiązań kolejowych oraz obsługi komunikacją zbiorową. Najstabszą dostępnością do centrum Lublina, gdzie zlokalizowane są w większości instytucje i usługi o znaczeniu regionalnym, charakteryzują się południowe (południowa część gminy Bychawa oraz fragmenty gmin: Strzyżewice i Jabłonna) i północno-wschodnie obrzeża LOM (fragmenty gmin: Lubartów, Spiczyn i Łęczna). W zakresie dostępności funkcji i usług poziomu ponadlokalnego, najniższe wskaźniki odnotowuje się na terenie południowo-zachodnich obrzeży LOM. Dotyczy to gminy Nałęczów oraz południowych i zachodnich gmin powiatu lubelskiego, tj.: Wojciechowa, Bełżyc, Niedrzwicy Dużej, Strzyżewic, Jabłonnej i Bychawy, gdzie niemal całe obszary gmin położone są poza zasięgiem izochrony 30 min, a w przypadku gminy Bychawa, południowa jej część znajduje się poza zasięgiem izochrony 45 min. Pod względem dostępności podstawowych funkcji i usług, istotnych dla obsługi obszarów gmin w kontekście lokalnym, zdecydowana większość obszarów poszczególnych gmin znajduje się w zasięgu dostępności 15 ÷ 20 min do centrów ośrodków gminnych. Poza 20 min izochroną znajdują się obszary charakteryzujące się mniejszymi wskaźnikami urbanizacji oraz gęstości zaludnienia i gęstości sieci drogowej związanymi z występowaniem dużych kompleksów leśnych.

Obsługa i organizacja transportu publicznego są ważnym zagadnieniem w transporcie regionalnym. Jest to zadanie własne samorządu terytorialnego mające kluczowe znaczenie w stymulowania dostępności transportowej poszczególnych obszarów, w szczególności – terenów wiejskich. Szczególną uwagę, w tym kontekście, należy poświęcić obszarom o najstabszych parametrach dostępności transportowej do poszczególnych kategorii ośrodków (gminnych, powiatowych, regionalnego), gdzie koncentrują się usługi kluczowe dla zaspokajania głównych potrzeb mieszkańców LOM.

Sprawne funkcjonowanie spójnego systemu komunikacji zbiorowej/publicznej w obszarze wymaga kształtowania zintegrowanych węzłów przesiadkowych, które pozwolą na skojarzenie i lepsze wykorzystanie wszystkich środków komunikacji. Obecnie jedną z największych i najważniejszych inwestycji związanych z integracją różnych form transportu jest budowa w Lublinie, głównym ośrodku LOM Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego. W LOM regularna komunikacja miejska prowadzona jest w Lublinie, a jej zasięg obejmuje w chwili obecnej gminy: Konopnica, Świdnik, Jastków, Głusk, Wólka, Niedrzwica Duża, Niemce, Mełgiew oraz Jabłonna. Przewozy o charakterze komunikacji miejskiej prowadzone są w m. Nałęczów, gdzie uruchomiono komunikację na trasie Nałęczów – Strzelce – Dworzec PKP Nałęczów – Piotrowice – Bronice – Bronice Kolonia. Uruchomienie miejskiej komunikacji publicznej planowane jest również w Lubartowie.

Stan gospodarki wodno-ściekowej na terenach miast, gmin i zakładów produkcyjnych decyduje o jakości środowiska wodnego. Wszystkie gminy wchodzące w skład LOM posiadają zbiorcze sieci wodociągowe, a średni wskaźnik zwodociągowania obszaru wynosi 83,2%. Najwyższymi wskaźnikami zwodociągowania (powyżej 90%) charakteryzują się wszystkie miasta obszaru oraz gminy: Bychawa (obszar wiejski), Głusk, Jabłonna, Lubartów, Łęczna i Wólka. Najniższe wartości tego wskaźnika odnotowuje się w gminach: Konopnica (51,1%), Bełżyce (obszar wiejski – 51,1%) i Wojciechów (21,7%). Średnio 66,9% mieszkańców obszaru korzysta ze zbiorczej sieci kanalizacyjnej, a powyżej średniej znajdują się wszystkie miasta LOM-u, gdzie jego wartość przeważnie wynosi ponad 90%. W gminach: Bełżyce (cz. wiejska), Jastków, Kamionka, Konopnica, Łęczna (cz. wiejska) Mełgiew, Nałęczów (cz. wiejska), Niedzwica D., Niemce, Spiczyn, Strzyżewice stopień skanalizowania jest poniżej poziomu 26%, a w 4 gminach: Wojciechów, Jabłonna, Bychawa (cz. wiejska) i Piaski (cz. wiejska) w ogóle nie funkcjonuje zbiorcza sieć kanalizacyjna. W obszarze występują niekorzystne warunki rozwoju gospodarki ściekowej obszarów wiejskich i wskazują na występującą lukę infrastrukturalną pomiędzy terenami miejskimi a wiejskimi. Szczególnie groźny jest brak kanalizacji na terenach dobrze wyposażonych w urządzenia wodociągowe, gdzie występuje znaczne zużycie wody oraz na obszarach stref ochronnych ujęć wód powierzchniowych i zbiorników wód podziemnych.

Do głównych konfliktów, jakie można zidentyfikować w obszarze LOM, dochodzi w relacji pomiędzy:

- istniejącym i kształtowanym zagospodarowaniem terenu a wymogami ładu przestrzennego, które polegają na: niekontrolowanej, chaotycznej i żywiołowej suburbanizacji i semiurbanizacji przede wszystkim stref podmiejskich Lublina, żywiołowej urbanizacji głównych korytarzy transportowych, degradacji układów przestrzennych, terenów otwartych i miejskiej przestrzeni publicznej;
- zagospodarowaniem przestrzennym i stabilnością środowiska, który polega w głównej mierze na niedostosowaniu sposobu i intensywności zagospodarowania do odporności (pojemności) środowiska, do których należą: presja inwestycyjna na tereny dolin rzecznych, zabudowa terenów zalewowych, dewastacja krajobrazu obszarów rekreacyjnych i turystycznych;
- elementami infrastruktury a walorami krajobrazu i równowagą ekologiczną oraz terenami zurbanizowanymi, wynikające z: przebiegu tras komunikacyjnych przez elementy systemu przyrodniczego, lokalizacji terenów zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie tranzytowych tras komunikacyjnych, przebiegu tras komunikacyjnych o dużym natężeniu przez tereny o walorach uzdrowiskowych i rekreacyjnych, lokalizacji regionalnego portu lotniczego w Świdniku względem terenów zabudowy mieszkaniowej, przebiegiem linii energetycznych przez obszary o bardzo dużych walorach krajobrazowych oraz w bezpośrednim sąsiedztwie terenów zabudowy mieszkaniowej.

Do głównych barier (przez co należy rozumieć niewystarczające wyposażenie obszaru w określone czynniki determinujące jego rozwój, a także jako przeszkody,

które utrudniają lub uniemożliwiają realizację przedsięwzięcia na danym obszarze) wynikających ze stanu zagospodarowania obszaru LOM można zaliczyć:

- niedostateczne powiązania i nierównomierną dostępność komunikacyjną,
- nierównomierny rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej,
- ograniczenia w zagospodarowaniu wynikające z ochrony środowiska,
- ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym wynikające z: zagrożeń bezpieczeństwa ekologicznego i publicznego, zagrożenia powodziowego, a także przebiegu infrastruktury technicznej.

Mocnymi stronami i szansami rozwojowymi LOM są zasoby i potencjały wynikające ze stanu zagospodarowania obszaru. Ich wykorzystanie może stworzyć nową jakość przestrzeni, a także przyczynić się do przyspieszenia procesów rozwojowych i restrukturyzacyjnych. Powinno temu towarzyszyć przezwyciężanie zarówno strukturalnych, jak i przestrzennych barier i ograniczeń dla rozwoju społeczno-gospodarczego, z równoczesnym poszanowaniem uwarunkowań przyrodniczych i wymogów zapewnienia mieszkańcom bezpieczeństwa, w tym ekologicznego. Do głównych obszarów tematycznych, stanowiących o potencjałach LOM i wyznaczających generalne kierunki kształtowania elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej w wymiarze rozwoju społecznego i gospodarczego, należą:

- policentryczna struktura sieci osadniczej oraz stosunkowo równomierne rozmieszczenie w strukturze przestrzennej obszaru ośrodków miejskich,
- największa dynamika ekonomiczna i największa koncentracja miejsc pracy w regionie skupiająca się w obszarze Aglomeracji Lubelskiej,
- korzystne położenie transportowe w sieci europejskich korytarzach transportowych TEN-T,
- regionalny Port Lotniczy Lublin S.A. pełniący ważną rolę w kształtowaniu zewnętrznych powiązań transportowych jak również wpływający na atrakcyjność i konkurencyjność LOM, ale także całego województwa lubelskiego,
- występowanie korzystnych uwarunkowań środowiskowych i przyrodniczych dla rozwoju produkcji ekologicznej żywności,
- krajobraz kulturowy, przede wszystkim ze względu na ilość i różnorodność, ale także rangę historycznych obiektów zabytkowych (pomniki historii, Znak Dziedzictwa Europejskiego, przenikanie się kultur wschodu i zachodu),
- walory i zagospodarowanie turystyczne, na które składają się: zasoby przyrody ożywionej i nieożywionej, zachowane unikatowe dziedzictwo kulturowe, atrakcyjność krajobrazowa i przyrodnicza środowiska dla przyjazdów turystycznych związanych z aktywną turystyką kwalifikowaną, ekoturystyką, agroturystyką i turystyką wypoczynkową, walory bioklimatyczne i uzdrowiskowe.